

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 43

(2008–2009)

Om Sametingets virksomhet 2008

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 43

(2008–2009)

Om Sametingets virksomhet 2008

Innhold

1	Innledning	5	2.11.2	Registrering av kulturminner i forbindelse med diverse større arealplaner.	16
2	Sametingets årsmelding 2008 ..	6	2.11.3	Andre kulturminnevernsaker og prosjekter	17
2.1	Innledning	6	2.12	Kultur	17
2.2	Selvbestemmelse	6	2.12.1	Kulturelle uttrykk	17
2.3	Samefolkets fond	6	2.12.2	Festivaler	18
2.4	Ny valgordning og forberedelser til valg 2009	7	2.12.3	Kunstneravtalen	18
2.5	Likestilling	7	2.12.4	Samiske institusjoner/Sametingets institusjonspolitikk	18
2.6	Samisk statistikk	8	2.12.5	Finansiering av nybygg	18
2.6.1	Produksjon av samiskrelatert statistikk	8	2.12.6	Kulturhus	19
2.6.2	Faglig analysegruppe	8	2.12.7	Museer	19
2.7	Det samiske samarbeidet	8	2.12.8	Idrett	19
2.7.1	Samisk parlamentarisk råd (SPR) ..	8	2.12.9	Grenselosene	20
2.7.2	Sameparlamentarikerkonferansen 2008	8	2.12.10	Media	20
2.7.3	Årlig møte mellom sameministrene og sametingspresidentene	9	2.12.11	Sametingets ungdomspolitiske utvalg – SUPU	20
2.7.4	Interreg IV A Nord og delprogram Interreg IV A Sápmi	9	2.13	Språk	21
2.8	Regionalpolitikk	9	2.13.1	Språkundørsøkelse	21
2.8.1	Samarbeidsavtaler	9	2.13.2	Forvaltningsområdet for samisk språk	21
2.8.2	Kommuneøkonomi	9	2.13.3	Språkprogram	21
2.8.3	Forvaltningsreformen	10	2.13.4	Tilskudd til samiske språksentre ..	21
2.9	Internasjonal politikk	10	2.13.5	Terminologi og stedsnavn	22
2.9.1	Nordområdene	10	2.13.6	Sametingets språkstyre	22
2.9.2	Arktisk samarbeid	11	2.13.7	Samisk språksamarbeid	22
2.9.3	De Forente Nasjoner (FN)	11	2.14	Barnehage	22
2.9.4	ILO-konvensjon nr. 169 – rapportering til ILOs ekspertkomité	11	2.14.1	Tilskudd	22
2.9.5	Sametingets internasjonale engasjement	12	2.14.2	Kompetanseheving	23
2.10	Areal- og miljøpolitikk	12	2.15	Opplæring	23
2.10.1	Arealforvaltning	12	2.15.1	Læremidler	23
2.10.2	Naturmangfoldloven	12	2.15.2	Læreplaner og timefordeling	24
2.10.3	Mineralloven	13	2.15.3	Forvaltning av de statlige samiske videregående skoler	25
2.10.4	Verneplaner	13	2.15.4	Kompetanseheving	25
2.10.5	Nasjonal plan for marine beskyttede områder	14	2.15.5	Annet	25
2.10.6	Lakseforvaltning i Tana	14	2.16	Tradisjonell kunnskap	25
2.10.7	Klimaendringer	14	2.17	Næring	26
2.10.8	Rovviltforvaltning	14	2.17.1	Næringsutvikling i samiske områder	26
2.10.9	Energi og vindkraft	15	2.17.2	Variert næringsliv	26
2.11	Kulturminnevern	15	2.17.3	Duodji	26
2.11.1	Ny teknikk innen kulturminnevernet – flybåren laserskanning ...	16	2.17.4	Jordbruk	27
			2.17.5	Fiskeri	27
			2.17.6	Reindrift	27

2.17.7	Verdiskapingsprogram for næringskombinasjoner og samisk reiseliv	28	3.7.2	Nordområdene	35
2.18	Helse og sosialpolitikk	28	3.7.3	Arktisk samarbeid	36
2.18.1	Samiske barns rettigheter	28	3.8	Areal- og miljøpolitikk	36
2.18.2	Ivaretagelse av samiske pasienters rettigheter og behov	29	3.8.1	Naturmangfoldloven	36
2.18.3	Oppdragsdokumenter til de regionale helseforetak	29	3.8.2	Ny minerallov	37
2.18.4	Sametingets kandidater til styrene i de regionale helseforetak	29	3.8.3	Rovviltforvaltning	38
2.18.5	Sametingets arbeid med samiskebrukeres behov og rettigheter i NAV	29	3.8.4	Vassdrags og energisaker, vindkraft	38
2.18.6	Helse og levekår i et arktisk miljøperspektiv	30	3.9	Kulturminnevern	39
2.18.7	Nødmeldingstjenesten	30	3.10	Kultur	39
2.18.8	Prosjektmidlene	30	3.10.1	Samisk kultur	39
3	Regjeringens arbeid med samepolitiske spørsmål og oppfølging av Sametingets årsmelding	31	3.10.2	Samisk scenekunst	39
3.1	Sametinget	31	3.10.3	Samiske festivaler – Riddu Riddu Festivala	39
3.1.1	Budsjettprosedyrer mellom Sametinget og regjeringen	31	3.10.4	Kulturbygg	39
3.1.2	Sametingets rettslige stilling	31	3.10.5	Media	40
3.1.3	Oversikt over gjennomførte konsultasjoner med Sametinget i 2008	31	3.10.6	Museer	41
3.2	Ny valgordning og forberedelser til valg 2009	33	3.11	Samiske språk	41
3.3	Likestilling og antidiskriminering	33	3.11.1	Samiske språk	41
3.4	Samisk statistikk	33	3.11.2	Handlingsplan for samiske språk	41
3.5	Det samiske samarbeidet	34	3.11.3	Samelovens språkregler	42
3.6	Regionalpolitikk	34	3.12	Barnehage	42
3.6.1	Ny melding om distrikts- og regionalpolitikken	34	3.13	Grunnopplæring	43
3.6.2	Samepolitikk i kommunene	34	3.14	Tradisjonell kunnskap	43
3.6.3	Forvaltningsreformen	35	3.15	Næring	43
3.7	Internasjonal politikk	35	3.15.1	Fiskeri	43
3.7.1	Regjeringens rapport på ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk	35	3.15.2	Reindrift	43
			3.15.3	Reindriftsloven av 2007	44
			3.15.4	Arealspørsmål og arealvern	44
			3.15.5	Norsk-svensk reinbeitekonvensjon	44
			3.15.6	Ad konsultasjoner med Sametinget	45
			3.15.7	Verdiskapingsprogram for næringskombinasjoner og reiseliv	45
			3.16	Barnevern	45
			3.17	Arbeids- og velferdsetaten	45
			Vedlegg		
			1	Sametingets regnskap for 2008	46
			2	Sak 26/08 Sametingets rapport til ILO for perioden fram til mai 2008	65

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 43

(2008–2009)

Om Sametingets virksomhet 2008

*Tilråding fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet av 12. juni 2009,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Innledning

Sametinget har levert sin årsmelding til departementet om arbeidet i Sametinget i 2008. Årsmeldingen gjør rede for det politiske arbeidet i Sametinget, de oppgavene som Sametinget skal forvalte, og økonomiske og administrative utfordringer.

I henhold til sameloven skal Sametingets årsmelding oversendes regjeringen og legges fram for Stortinget hvert år, jf. innstillingen til justiskomiteen under vedtak av sameloven (Innst. O. nr. 79 (1986–87)). Denne meldingen vil oppfylle disse forutsetningene.

I denne stortingsmeldingen gir regjeringen en tilbakemelding på de sakene som Sametinget har tatt opp i årsmeldingen for 2008. Den omfatter også en omtale av videreføringen av de saker som er tatt opp i meldingen. Sametingets årsmelding er tatt inn som kapittel 2.

Sametingets regnskap for 2008 følger som vedlegg til denne meldingen.

Regjeringen viser for øvrig til St.meld. nr. 28 (2007–2008) Samepolitikken, som ble lagt fram for Stortinget 30. mai 2008.

2 Sametingets årsmelding 2008

2.1 Innledning

Sametingets årsmelding inkludert Sametingets regnskap for 2008, omhandler Sametingets politiske og forvaltningsmessige aktivitet i 2008. Sametingets forvaltning av ulike tilskuddsordninger omtales delvis under kapitlene som omhandler det aktuelle fagområdet, og delvis under kommentarene til regnskapet. I løpet av 2009 vil Sametinget foreta en revisjon av årsmeldingen, slik at det blir en tettere sammenheng mellom Sametingets budsjett og årsmelding.

2.2 Selvbestemmelse

Sametingets arbeid med selvbestemmelse har vært sentralt også i 2008, senest under sametingene i Finland, Norge og Sveriges parlamentarikerkonferanse i Roavvenjárga/Rovaniemi i oktober. Konferansen endte i et sluttokument, hvor følgende sies om selvbestemmelse:

«Samene som folk har i kraft av retten til selvbestemmelse i henhold til FN konvensjonene av 1966 artikkel 1 rett til å bestemme sin politiske stilling, fremme sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling og råde over sine egne naturrikdommer og forekomster, og under ingen omstendighet bli fratatt retten til de ressurser som er nødvendig for sitt eget eksistensgrunnlag.»

Sametinget fremholder at det er fortolkningen av ordlyden i FN konvensjonenes artikkel 1 som danner det rettslige utgangspunkt og rammeverk rundt det materielle innholdet i selvbestemmelsesretten, slik det også er formulert i urfolkserklæringen og forslaget til nordisk samekonvensjon. Det materielle innholdet i selvbestemmelsesretten må i praksis utformes som et resultat av en gradvis og dynamisk internasjonal fortolkning av disse folkerettsinstrumentene. Når de nordiske statene har uttrykt at samene har rett til selvbestemmelse er det klare forventninger om at denne retten vurderes og konkretiseres i nasjonale lovprosesser, der konsultasjoner og forhandlinger er nødvendig.

Viser til St.meld. 28 (2007–2008) om Samepolitikken, kapittel 7.9 strategier og tiltak.

Sametingets årsmelding er særdeles viktig for Sametinget, da den sendes Stortinget som også behandler den. Med dette får det norske Stortinget innblikk i Sametingets politikk og prioriteringer.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet la høsten 2008 frem et notat om nye budsjettprosedyrer mellom Regjeringen og Sametinget samt en skisse til nye budsjettprosedyrer mellom Regjeringen og Sametinget. Skissen ble ikke godtatt av Sametinget. Den er ikke i nærheten av det forslaget den felles arbeidsgruppe mellom departementet og Sametinget la frem i sin rapport av 24.04.07.

Sametinget er ennå i den situasjon at man er avhengig av de enkelte departements prioriteringer i budsjettspørsmål. Sametinget vil ha en større forutsigbarhet og vil helst ha reelle budsjettforhandlinger med Regjeringen/Finansdepartementet. Sametinget har allerede en konsultasjonsavtale med Regjeringen og vil med direkte budsjettforhandlinger vise til at Regjeringen langt på vei vil oppfylle § 110a i Grunnloven ved å imøtegå Sametinget i krav om reelle budsjettforhandlinger.

2.3 Samefolkets fond

Sametinget vedtok i 2007 å ta i bruk avkastningen av Samefolkets fond fra 1. januar 2008. Fondets formål er å yte tilskudd eller bidrag til tiltak som styrker og bidrar til revitalisering av samisk språk og kultur.

I budsjettet for 2008 ble det avsatt 10 millioner kroner til virkemidler fra avkastningen av Samefolkets fond. Det kom inn søknader til denne virkemiddelposten for totalt 21 millioner kroner.

Sametinget i plenum er fondsstyre for Samefolkets fond og fastsetter i eget vedtak prioriteringer og satsingsområder for bruken av fondet ved starten av hver valgperiode. Vedtaket gjelder for valgperioden såfremt Sametinget selv ikke bestemmer noe annet. I sitt årlige budsjettvedtak fastsetter Sametinget bruken av den årlige avkastningen med grunnlag i vedtak om prioriteringer og satsingsområder for valgperioden.

Sametinget har for inneværende valgperiode vedtatt følgende prioriteringer og satsingsområder:

1. Språkprogrammer

Målet er å bidra til flere aktive språkbrukere. Satsingen på språk og språkkrøftarbeid skal foregå både i områder der samisk språk står svakt og der språkets posisjon er sterkere. Arbeidet omfatter både barn og voksne.

2. Tradisjonell kunnskap

Målet er at tradisjonell kunnskap skal være levende kunnskap blant samene. Prosjekter som omfatter dokumentasjon av samisk tradisjonskunnskap prioriteres. Prosjekter kan omfatte kunnskap innenfor samfunnets organisering, næringer, ressursutnyttelse og naturforståelse, miljø- og naturforhold, historiske sagn og fortellinger, joik og musikktradisjoner og duodji.

3. Litteratur

Målet er større tilfang av samiskspråklig litteratur. I perioden vil utgivelser av allerede ferdigstilte manus prioriteres.

Prosjektene omtales under fagkapitlene lenger bak i årsmeldinga.

2.4 Ny valgordning og forberedelser til valg 2009

Sametinget vedtok i 2007 ny valgordning for valg til Sametinget. Sameloven ble revidert i henhold til dette i 2008, og forskrift om valg til Sametinget i 2009. Forskriftsarbeidet er et samarbeid mellom Sametinget, Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) og Kommunal- og regionaldepartementet (KRD). Sametingets utkast til lov og forskrift har blitt lagt avgjørende vekt på i dette arbeidet.

Omleggingen til en ny valgordning innebærer blant annet at en går fra 13 til 7 valgkretser, og fra 43 til 39 representanter. Hensikten med omleggingen er først og fremst å få økt proporsjonalitet mellom avgitte stemmer og representantene valgt inn på Sametinget, samt å sikre at valgoppgjøret går raskere.

Det er viktig at både kvinner og menn får lik mulighet til politisk virksomhet. Sametinget har, på samme måte som til valget i 2005, vedtatt et krav om kjønnsrepresentasjon på lister til sametingsvalget. Dette betyr at listeforslag som skal kunne godkjennes til sametingsvalget i 2009, må tilfredsstille krav om minst 40 prosent representasjon av hvert kjønn.

Sametingets valg nemnd for valget 2009 er oppnevnt av Sametinget. Valgnemnda som består av fem medlemmer med varamedlemmer, er ansvarlig for forberedelse og avvikling av sametingsvalget.

2.5 Likestilling

Likestilling og likeverd ligger til grunn for Sametingets virksomhet. Sametinget arbeider derfor for å fremme likestilling og likeverd uavhengig av kjønn, etnisitet og seksuell legning. Likestilling berører alle samfunnsområder og skal være en integrert del av Sametingets arbeid.

I 2008 vedtok Sametinget sin handlingsplan for likestilling 2009–2013. Handlingsplanen fokuserer på tre innsatsområder: Likestilling mellom kjønnene, toleranse for ulike seksuelle legninger og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Innenfor innsatsområdene er det vedtatt mål, strategier og tiltak. Størst fokus er det på kjønnslikestilling. Noen av tiltakene krever et systematisk og langsiktig holdningsarbeid. Sametinget kan på noen områder selv ta ansvaret for gjennomføringen, mens det på andre områder kreves innsats av andre ansvarlige myndigheter.

Arbeid med likestilling krevet en stor bevissthet om temaet. Sametinget har derfor i 2008 satt i gang opplæring av sine ansatte om integrering av kjønnsperspektivet i saksbehandlingen.

Sametingsrådet har tildelt midler over tilskuddsordningen likestillingstiltak i Sametingets budsjett. Sametingsrådet valgte å prioritere arbeidet med likestilling på tvers av seksuelle legninger for å sette søkelys på holdningene til andre legninger enn heterofili i samiske samfunn. Sametinget har hatt god dialog med Nettverk for homofile og lesbiske samer i deres arbeid med prosjektene de har fått tilskudd til. Det er gledelig å se at de har vært synlige på samiske festivaler og fått positive medieoppslag i etterkant.

En av strategiene Sametinget vedtok var at likestillings- og diskrimineringsarbeidet må forankres institusjonelt i et samisk kompetansemiljø. Sametinget vil bidra til at det etableres et organ som gjennom informasjons- og dokumentasjonsvirksomhet fremmer likestilling og antidiskriminering i det samiske samfunnet. Sametinget mener at dette organet også har ansvar for overvåking av og rapportering om likestillings- og diskriminerings spørsmål i det samiske samfunnet. Sametinget anbefaler at Gáldu blir tillagt dette arbeidsområdet.

2.6 Samisk statistikk

2.6.1 Produksjon av samiskrelatert statistikk

Produksjon av samiskrelatert statistikk har vært drevet som et prosjekt siden 2003 i samarbeid med Sámi allaskuvla/samisk høyskole. Statistisk sentralbyrå (SSB) har stått for statistikkproduksjonen. Prosjektet har vært finansiert av Sametinget og Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Som et resultat av prosjektet er det utgitt samisk statistisk årbok i 2006 og 2008. SSB har publisert en egen temaside om samiskrelatert statistikk (www.ssb.no/samer).

Prosjektet ble avsluttet i 2008, og Sametinget arbeider nå for at produksjonen av samiskrelatert statistikk institusjonaliseres og blir en fast etablert virksomhet. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har signalisert at det vil bli gitt midler til produksjon av neste utgave av samisk statistisk årbok som planlegges utgitt i februar 2010. Fra Sametingets side er det viktig at produksjonen av samiskrelatert statistikk blir en permanent ordning, og at dette skjer i samarbeid med aktuelle samiske fagmiljøer.

2.6.2 Faglig analysegruppe

Faglig analysegruppe for utviklingstrekk i det samiske samfunnet skal årlig fremlegge en rapport med oversikt over og analyse av situasjon og utviklingstrekk i det samiske samfunnet. Gruppen la fram sin første rapport 13.11.08. Analysegruppens arbeid kan gi et nyttig grunnlag for budsjettprosesser, konsultasjoner og utvikling av ulike tiltak. Analysegruppen kan i tillegg til sin årlige rapport, peke på manglende kilde- og kunnskapsgrunnlag og behov for utvikling av statistikk.

Fra gruppens side understrekes det at rapporten er et første steg i et større utviklingsarbeid. Fra Sametingets side vil det være behov for ressurser til å følge opp analysegruppens anbefalinger.

2.7 Det samiske samarbeidet

2.7.1 Samisk parlamentarisk råd (SPR)

Samisk parlamentarisk råd er et parlamentarisk samarbeidsorgan mellom sametingene i Finland, Norge og Sverige. Samene fra Russland er permanente deltakere i rådet. Samisk parlamentarisk råd skal ivareta samenes interesser på tvers av landegrensene og er den samiske stemmen internasjonalt.

Sametinget i Norge har hatt ledervervet fra mars 2007 til oktober 2008. Det er avholdt et plenumsmøte i Roavvenjárga/Rovaniemi i oktober 2008. Fra og med 29.10.08 har Sametinget i Sverige ledelsen i Samisk parlamentarisk råd for en periode på 16 måneder. I 2008 har SPR blant annet prioritert arbeidet med Nordisk samekonvensjon og ny organisering av samisk språkarbeid innenfor sametingenes ansvarsområder. I inneværende periode prioriterer SPR blant annet samisk språk, opplæring/utdanning, ungdomssaker, samisk universitet, nordisk samekonvensjon, ressurs utnyttning og miljø, internasjonalt engasjement og likestilling.

2.7.2 Sameparlamentarikerkonferansen 2008

Samisk parlamentarisk råd avholder hvert tredje år en parlamentarikerkonferanse for representantene i sametingene i Finland, Norge og Sverige med deltakelse fra representanter for samene i Russland. I oktober ble den andre parlamentarikerkonferansen arrangert i Roavvenjárga/Rovaniemi. Parlamentarikerkonferansen bidrar til å vise omverdenen at det samiske folk har en felles kultur og historie, et fellesskap som strekker seg over nasjonalstatenes grenser. Konferansen er en viktig arena der samiske politikere møtes for å drøfte felles utfordringer.

Hovedtemaene på parlamentarikerkonferansen var tradisjonell kunnskap, samisk språk og barn og unge. Selvbestemmelse er en fellesnevner for disse teamene. Statene må søke samenes frie og forhåndsinformerte samtykke i alle tiltak som berører det samiske folk. I tillegg er det viktig at man får til ordninger som sikrer sametingene en rolle i arbeidet med budsjett og finansiering av samiske formål. Dette inkluderer også rammer for realisering av sametingenes egne prioriteringer.

En nordisk samekonvensjon er av stor betydning for den samiske samfunnsutviklingen. Konferansen uttrykte bekymring for at det i den senere tid har oppstått usikkerhet om hvorvidt arbeidet med planlegging av den videre prosessen rundt konvensjonen skal følges opp. Konferansedeltakerne oppfordret nasjonalstatene og sametingene om at det gjøres et krafttak for å få prosessen på rett kjørl.

Ved parlamentarikerkonferansen i 2005 ble Jokkmokkerklæringen om felles samiske rettigheter og ambisjoner vedtatt. Årets konferanse endte også opp i et sluttdokument der Jokkmokkerklæringen ligger til grunn.

2.7.3 Årlig møte mellom sameministrene og sametingspresidentene

Ministrene med ansvar for samiske saker og same-tingspresidentene har avholdt sitt årlige møte i Helsinki i november. Viktige og sentrale emner som nordisk samekonvensjon, nordisk-samisk barneombudssamarbeid og grenseoverskridende samarbeid ble behandlet på møtet. Den nordiske samiske språkprisen Gollegiella, ble delt ut i forbindelse med møtet. Mottakere av årets pris er Henrik Barruk och föreningen Sámi Siida rs.

2.7.4 Interreg IV A Nord og delprogram Interreg IV A Sápmi

I det nye Interregprogrammet for programperioden 2007–2013, har Sametinget gått inn for videreføring av samisk programdeltakelse. Med erfaring fra tidligere deltakelse vurderes Interreg å være en viktig del av norsk regionalpolitikk, særlig i forhold til det grenseoverskridende samarbeidet i Sápmi. Interreg IV A Sápmi skal dekke hele det samiske bosettingsområdet som et eget delprogram innenfor Interreg IV A Nord. Delprogrammet Sápmis overordnede mål» Delprogrammet Sápmis overgripande mål är att, med användning av det samiska samhällets alla resurser, utveckla samiskt kultur- och näringsliv utifrån ett ekologiskt och långsiktigt resursutnyttjande». Det er opprettet en egen beslutningsgruppe (styringskomité) for det samiske programmet med 2 representanter hver fra Finland, Sverige og Norge. Beslutningsgrup- pens oppgave er å gi innstillinger til prosjekter, delta i gjennomføring og oppfølging av programmet.

Sametinget er også representert med 2 av i alt 30 medlemmer i overvåkningskomiteen for hele programmet Interreg IV A Nord, hvor 10 medlemmer velges fra hvert av de forannevnte landene. Overvåkningskomiteen har et overordnet ansvar for å påse at programmet gjennomføres i tråd med de nedfelte rammer og mål for de ulike tiltaksområdene i programmet.

Troms fylkeskommune i samarbeid med Nord-Trøndelag fylkeskommune skal ivareta sekretariatsfunksjonen for Interreg IV A Sapmi på norsk side. Fylkeskommunene forvalter de norske statlige midlene avsatt i det samiske programmet. Hovedsekretariatet for det samiske programmet utøves fra Sametinget i Kiruna. Sametinget skal ha en rådgivende funksjon overfor fylkeskommunene hva gjelder prosjektsøknader som tas opp til behandling i den samiske beslutningsgruppen.

2.8 Regionalpolitikk

2.8.1 Samarbeidsavtaler

Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Hedmark fylkeskommuner. Målet med samarbeidsavtalene er å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunns- liv, og å sikre stabile og forutsigbare rammebetingelser for disse. Både fylkeskommunene og Sametinget er forpliktet til å følge opp avtalene. Det rapporteres årlig til fylkestingene og Sametinget over aktivitet og utvikling. Grunnlaget for utarbeidelsen av rapportene legges i årlige møter på politisk nivå med de aktuelle fylkeskommunene. Rapportene er lagt ved årsmeldingen.

Samarbeidsavtalene revideres og oppdateres jevnlig. Revidert samarbeidsavtale mellom Same-tinget og Finnmark fylkeskommune er vedtatt i 2008. Den reviderte avtalen videreutvikler den brede satsingen innen samisk kultur, der også samiske kultursentra gis nye utviklingsmuligheter. Avtalen er utvidet med nye artikler om bærekraftig utvikling, Finnmarkseiendommen, arealforvaltning og folkehelse.

Samarbeidsavtalen mellom Finnmark fylkes- kommune og Sametinget forutsetter utarbeidelse av en felles plan for vern og forvaltning av kulturminner og kulturmiljø i fylket. Det er enighet om planform og rammer for arbeidet med planen.

Sametinget arbeider for å videreutvikle samar- beidsavtalenes innhold, og å utvide det geografiske virkeområde. Sametinget har derfor i 2008 tatt initiativ til innledende samtaler om et slikt samarbeid med Oslo kommune. Sametinget har også tatt initiativ til en samarbeidsavtale med Oppland fylkes- kommune om kulturminnevern.

Det vises for øvrig til kapittel 15.5 om forlengelsen av samarbeidsavtalen mellom Troms fylkes- kommune og Sametinget.

Sametinget og Innovasjon Norge har i 2008 utformet en samarbeidsavtale mellom partene. Formålet med denne avtalen er at distriktsutvi- klingssystemet, representert ved Innovasjon Norge og Sametinget, skal samarbeide om næringsutvikling i samiske områder i landet. Avta- len vil bli undertegnet i februar 2009.

2.8.2 Kommuneøkonomi

Sametinget har avgitt en overordnet og generell uttalelse til Sørheimutvalgets arbeid om inntekts- systemet for kommunene.

I Regjeringens arbeid med å vurdere ulike ordninger for kommunenes inntektssystem er det særdeles viktig at hensynet til samisk språk, kultur og samfunnsutvikling ivaretas. Dette er et nasjonalt ansvar, og Sametinget mener derfor det er nødvendig at departementet i den videre oppfølgingen av saken tar spesielt hensyn til samiske forhold. Sametinget viser til at inntektssystemets beregningskriterier ikke innehar noen parametre som ivaretar disse forhold. En gjennomgang av utvalgets arbeid viser at dette heller ikke er vurdert eller tatt hensyn til her. Sametinget har etterlyst en slik vurdering og understreker at dette må gjøres før nye ordninger innføres.

2.8.3 Forvaltningsreformen

Sametinget har i 2008 hatt konsultasjoner med Regjeringen om Ot.prp. nr. 10 (2008–2009) Om lov om endringer i forvaltningslovgivningen mv. (gjennomføring av forvaltningsreformen). Sametinget har vært særlig opptatt av at oppgaveoverføringene ikke må svekke innflytelsen Sametinget har på de ulike saksområdene. Sametinget har lagt til grunn at konsultasjonsplikten skal medfølge i lovs form der det overføres myndighet som er av betydning for samiske interesser, til regionalt og/eller fylkekommunalt nivå. Partene kom ikke til enighet om dette i konsultasjonsprosessen. Likevel framgår det av teksten i kapittel 2.8 i Ot.prp. nr. 10:

«Det kan virke klargjørende å regelfeste et generelt prinsipp om en konsultasjonsplikt for offentlige myndigheter. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil behandle arbeidsgruppens forslag om lovfesting av konsultasjonsplikten i sammenheng med Samerettsutvalgets forslag om en ny lov om saksbehandling og konsultasjoner. Spørsmålet om en eventuell lovfesting av konsultasjonsplikten både for statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter vil da bli vurdert i sammenheng.»

Det vil også bli arbeidet med midlertidige modeller for konsultasjoner mellom fylkeskommunene og Sametinget i påvente av eventuell lovregulering. Både Sametinget og representanter for fylkeskommunene vil være naturlige samarbeidspartnere i dette arbeidet.»

I tillegg til overstående er det konsultert på følgende konkrete områder: 1. marin sektor: Sametinget har understreket at en endelig tilslutning til overføring av myndighet når det gjelder kongekrabbeforvaltning og akvakultur, bare kan gis når det foreligger et proposisjonsforslag på bakgrunn av Kystfiskeutvalgets utredning som gjelder hele det sjøsamiske området. 2. utdanning: Sametinget

kan oppnevne 2 av de 4 eksterne styremedlemmer til Sámi allaskuvla, Sametinget er positiv til dette. Sametinget er videre positiv til Regjeringens forslag om at det opprettes regionale forskningsfond. Sametingets syn er at det også må etableres et samisk forskningsfond, for å sikre Sametinget reell innflytelse og bestemmelsesrett på forskning av betydning for utvikling av samiske samfunn. Partene har ikke kommet til enighet om dette. 3. når det gjelder Innovasjon Norge har Sametinget foreslått at Sametinget enten går inn som deleier i Innovasjon Norge eller at det lovfestes en rett for Sametinget til å oppnevne en av styrerepresentantene. Sametingets syn er ikke tatt til følge.

Sametinget har i sitt vedtak bemerket at konsultasjonene vedrørende forvaltningsreformen kom svært sent i gang, noe som er utilfredsstillende både for prosessen og for hvor reelle konsultasjonene kan bli.

2.9 Internasjonal politikk

2.9.1 Nordområdene

Urfolkene i nord skal ha en sterk posisjon og rolle i utviklingen av egen situasjon. Det er derfor viktig med jevnlig kontakt og dialog om nordområdespørsmål mellom Sametinget og statlige myndigheter.

Nordområdene er rike på naturressurser og Sametinget er i den forbindelse opptatt av en bærekraftig utvikling. En av de største utfordringene for urfolk i nordområdene er å bevare tradisjonelle næringsveier og kultur, samtidig som enorme utvinninger av naturressurser finner sted.

Forvaltning og tilgang til arktiske områder blir diskutert på høyt politisk nivå. Sametinget mener urfolkene er en naturlig aktør i den internasjonale debatten om Arktis. Det bør derfor sikres tilstrekkelig med ressurser til Sametinget, øvrige samiske aktører og andre urfolk i Arktis for å kunne være en reell aktør på den internasjonale arenaen i debatten om Arktis.

Sametingspresidenten deltok sammen med blant annet Norges utenriksminister Jonas Gahr Støre, da representanter for urfolk i Barentsregionen møttes i Kirkenes i juni for å diskutere felles utfordringer og videre samarbeid over grensene. Her var det enighet om at den kanskje største utfordringen for urfolk i regionen er ressursutvinning.

Urfolkene er representert med en felles representant på det regionale nivået – Barents regionråd. Urfolksrepresentasjonen har fulgt det land som har hatt ledervervet i regionrådet. Urfolkene

har ingen formel representasjon eller posisjon på det nasjonale nivået – Barentsrådet. Dette er ikke tilfredsstillende, noe som det er gitt uttrykk for gjentatte ganger. Sametinget i Norge og Samisk parlamentarisk råd har krevd urfolksrepresentasjon i Barentsrådet på linje med representasjon i Arktisk Råd.

Urfolkskontoret i Lujávri/Lovozero er svært viktig for å bidra til å bedre samarbeidet med og for urfolk på russisk side, og for å videreutvikle Barentssamarbeidet. Sametinget, som eneste aktør, bevilger derfor årlig støtte til drift av urfolkskontoret.

Ved utenriksministermøtet i Roavvenjárga/Rovaniemi i november 2007 ble det bestemt å opprette et internasjonalt Barentssekretariat i Kirkenes. Sekretariatet ble opprettet i januar 2008 og får status som internasjonal organisasjon. Det skal i løpet av vårparten 2009 ansettes en urfolksrådgiver ved sekretariatet som skal ha som oppgave blant annet å koordinere den internasjonale urfolksdimensjonen i samarbeidet. Sametinget vil finansiere deler av denne stillingen.

Sameforeningene på Kola har i lengre tid ønsket å opprette et eget sameting. De regionale russiske myndigheter la høsten 2008 ned samarbeidsorganet som ble etablert i april 2006 for å styrke dialogen mellom myndighetene og samene. Med de regionale myndigheters aksept og medvirkning, ble det besluttet å gjennomføre en kongress med følgende tema: Organisering av det framtidige samarbeidet mellom de samiske organer og de offentlige myndigheter. Kongressen ble gjennomført i desember 2008. Det møtte 75 delegater utpekt av de samiske organisasjoner og absjinaer. De nordiske sametingene deltok som innbudte gjester.

2.9.2 Arktisk samarbeid

Arktisk råd er det eneste samarbeidsforum i nord som favner alle åtte arktiske land, og urfolk har status som faste deltakere. De grenseoverskridende utfordringer som klima, miljø og bærekraftig utvikling utgjør plattformen i samarbeidet. Sametinget har fulgt opp det norske formannskapet i Arktisk råd gjennom deltakelse i Norges delegasjoner på embetsnivåmøtene. I 2008 har det vært Senior Arctic Officials (SAO) møter i Svolvær og Kautokeino.

Det arktiske samarbeidet omfatter også samarbeid mellom de parlamentariske forsamlingene i de arktiske statene. Samisk Parlamentarisk Råd deltok på den 8. parlamentarikerkonferansen for arktisk samarbeid i Fairbanks, USA, i august 2008. Problemstillinger som tilpasning til klimaendrin-

ger, utvikling av landlige energiressurser og arktisk helsepolitikk ble drøftet. Samisk Parlamentarisk Råd har også fulgt arbeidet i den arktiske parlamentariske komité (SCPAR).

2.9.3 De Forente Nasjoner (FN)

FNs permanente forum for urfolk avholdt sin 7. sesjon i mai i New York. Spesialtemaet for årets sesjon var klimaendringer, biokulturelt mangfold og levemåter, i tillegg til forumets faste dagsorden; økonomisk og sosial utvikling, miljø, helse, utdanning kultur og menneskerettigheter. På vegne av Samisk Parlamentarisk Råd holdt president Egil Olli et innlegg hvor det ble uttrykt bekymring for hvordan klimaendringer påvirker miljøet og endrer livsvilkårene for urfolk i nord gjennom endrede betingelser for tradisjonelle levemåter og kultur. Det ble understreket et sterkt behov for urfolksdeltakelse under de forestående forhandlingene om miljøforpliktelsene under Kyotoprotokollen som skal fastsettes på klimatoppmøtet i København i 2009. Viktigheten omkring en aktiv oppfølging av FNs erklæring om urfolks rettigheter ble også understreket.

Gjennom Samisk parlamentarisk råd (SPR) var Sametinget med på å fremme professor James Anayas kandidatur som FNs spesialrapportør om urfolks rettigheter og fundamentale friheter. SPR fremmet også John Bernhard Henriksens kandidatur som medlem i FNs menneskerettighetsråds ekspertmekanisme for urfolksrettigheter. Henriksen ble på ekspertmekanismens første møte i oktober 2008 valgt som dette organets første leder. Sametinget har merket seg støtten Utenriksdepartementet, spesielt gjennom delegasjonen i Genève, har ytt i disse prosessene.

Sametinget har deltatt i Norges delegasjon på det niende partsmøtet under konvensjonen om biologisk mangfold i mai 2008 i Bonn, Tyskland. Sametinget prioriterte særskilt temaet om genressurser. Det ble oppnådd enighet som ivaretar urfolksperspektivet i prosessen, og hva som er grunnlaget for de framtidige forhandlingene fram mot det neste partsmøtet i 2010. Urfolksdeltakelse i prosessen er anerkjent, og det legges opp til omfattende forhandlinger omkring urfolks tradisjonelle kunnskaper som er forbundet med genetiske ressurser.

2.9.4 ILO-konvensjon nr. 169 – rapportering til ILOs ekspertkomité

Sametinget behandlet i mai sin rapport til ILO. I 1994 ble ILO informert om en avtale mellom Same-

tinget og den norske regjering, som førte til at både Sametinget og Regjeringen leverte egne rapporter, noe som belyste meningsforskjellene når det gjelder anvendelsen av ILO-konvensjon nr. 169 i Norge.

Den forrige rapporten fra Sametinget i 2003 var i sin helhet viet Regjeringens forslag til finnmarkslov. Etter forrige statsrapportering hadde ILOs ekspertkomité en rekke merknader til den forrige regjeringens opprinnelige forslag til finnmarkslov. Sametinget har derfor i denne rapporten gitt en kort oversikt over de viktigste endringer som ble gjort i lovforslaget før det ble vedtatt. Sametinget har også knyttet noen kommentarer til de forutsetninger og forventninger som ble stilt av Sametinget i vedtaket i 2005 der vi sluttet oss til det reviderte finnmarkslovsforslaget, og til hvilken oppfølging disse så langt har fått av norske myndigheter.

På flere områder har norske myndigheter og Sametinget en ulik fortolkning av bestemmelser i ILO-konvensjon nr. 169 både når det gjelder rekkevidde og materielt innhold. Sametinget har derfor fokusert på bestemmelsene i landrettighetskapitlet da særlig på artiklene 13 til 15. Avslutningsvis har Sametinget knyttet noen kommentarer til inkorporering av ILO-konvensjon nr. 169 i Norge.

Rapporten i sin helhet er vedlagt denne årsmelding.

026/08 Sametingets rapport til ILO for perioden frem til mai 2008

Sametinget vil fremheve følgende:

Sametinget ser det som en stor svakhet i forslaget til minerallov at det ikke er foretatt en vurdering i forhold til folkeretten. Dette medfører at lovforslaget etter Sametingets mening strider mot statens forpliktelser i henhold til ILO-konvensjon nr. 169, ved at det ikke tar nødvendig hensyn til samiske lokalsamfunns tradisjonelle bruk og lokalbaserte virksomheter.

2.9.5 Sametingets internasjonale engasjement

Sametingets deltakelse i det internasjonale arbeidet som vedrører urfolk i ulike sammenhenger som FN, EU, Arktisk råd og Barentssamarbeidet, prioriteres strengt på grunn av begrensede ressurser. Samtidig framkommer det stadig forventninger fra ulike hold, også statlige, om Sametingets deltakelse og engasjement på den internasjonale arena.

Sametinget har i 2008 mottatt kr 650 000 fra Utenriksdepartementet i prosjektstøtte til Sametingets internasjonale arbeid. Det omsøkte beløpet var på 3 millioner kroner. Sametinget må årlig søke

om midler fra Utenriksdepartementet til sitt internasjonale arbeid. Dette gir liten forutsigbarhet og er ikke en tilfredsstillende ordning for tildeling av midler. Sametinget har i flere år forsøkt å få til en årlig tildeling over post 50 på statsbudsjettet, i likhet med tildelingene fra øvrige departementer.

2.10 Areal- og miljøpolitikk

2.10.1 Arealforvaltning

Tradisjonelle samiske næringsformer forutsetter bruk av store arealer. Miljø- og ressurslovgivningen styrer i stor grad utnyttelsen av arealene. På bakgrunn av det er Sametinget tilfreds med å ha fått gjennomslag for at samiske interesser er sikret i plandelen i den nye plan- og bygningsloven. Et av formålene i loven er å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringer og samfunnsliv.

Ny plan og bygningslov gir Sametinget innsigelse i saker som er av «vesentlig betydning for samisk kultur og næringsutøvelse». Innsigelsesretten vil gjelde i hele det samiske bosetningsområdet. Retningslinjene som Sametinget utarbeidet til § 4 i finnmarksloven vil kunne gjelde ved innsigelser til planer i Finnmark. Det kan være aktuelt å utarbeide statlige retningslinjer for sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur. Sametinget har utarbeidet skisse til retningslinjer, og disse vil legges til grunn ved konsultasjoner med departementet.

Realiseringen av Sametingets nye ansvar i arealforvaltningen betinger styrket saksbehandlingskapasitet.

2.10.2 Naturmangfoldloven

Sametingets plenum har gitt samtykke til ny naturmangfoldlov.

Sametinget har gjennom konsultasjoner fått gjennomslag for flere sentrale spørsmål i den nye loven. Det er oppnådd enighet om å synliggjøre forholdet til samisk kultur i formålsbestemmelsen og en vektleggingsbestemmelse knyttet til naturgrunnlaget for samisk kultur i naturmangfoldloven. Det er også kommet inn helt nye regler om genetisk materiale, herunder regler om fordeling av fordel fra slikt materiale. På de områdene der Sametinget ikke har fått inn bestemmelser, som en primært har ønsket, er det innarbeidet gode merknader til lovbestemmelsene. Der det ikke er oppnådd full enighet framkommer Sametingets standpunkter i lovframlegget. Dette gjelder lovbestemmelser om forholdet til folkeretten, konsultasjonsbestemmelsen og forvaltningsmyndighet for

vernede områder. Det er enighet om at konsultasjonsavtalen mellom Regjeringen og Sametinget gjelder for vedtak i medhold av loven som berører samiske interesser direkte. Av særmerknaden til bestemmelsen om forvaltningsmyndighet framkommer det at det kan oppnevnes forvaltningsorganer for verneområder hvor samiske interesser er representert.

Sametinget vil framheve den gode konsultasjonsprosessen som har vært med Miljøverndepartementet. Departementet har vist evne og vilje til å gi Sametinget fullstendig innsyn i utkast til lovbestemmelser og merknader i konsultasjonsprosessen.

2.10.3 Mineralloven

Sametingets plenum ga ikke samtykke til ny minerallov. Dette innebærer at Sametinget heller ikke kan gi sin tilslutning til de aktiviteter lovforslaget søker å regulere. Sametinget konstaterte at lovutkastet ikke oppfyller statens folkerettslige forpliktelser overfor samene. Loven legger opp til en forskjellsbehandling av samers rettigheter i og utenfor Finnmark hva gjelder høring, vektlegging av samiske hensyn og samers rett til del av nytteverdi ved eventuell utvinning. Loven sikrer heller ikke samenes rett til konsultasjoner ved beslutninger om tiltak som undersøkelsesrett, prøvedrift og utvinningsrett etter mineraler staten hevder eieomsrett til. Sametinget understreket at arbeidet med en minerallov har pågått i over to tiår, og at forholdet til samiske rettigheter og interesser har vært utredet med forslag til løsninger både i NOU 1996:11 Forslag til minerallov og i NOU 1997:4 Naturgrunnlaget for samisk kultur. I Ot.prp. nr. 35 (1998–99) mineralloven, som ble trukket tilbake i Ot.meld. nr. 1 (1999–2000), var det også fremmet lovforslag med vedlagt utkast til forskrift som søkte å ivareta hensynet til samisk kultur i hele det tradisjonelle samiske området. Videre har departementet hatt god tid og full anledning til å samordne høringen av NOU 2007:13 Den nye sameretten med lovarbeidet slik det framkommer i Justisdepartementets høringsbrev for denne utredningen. Med bakgrunn i den tiden som har gått med i arbeidet for ny minerallov, framstår det som lite troverdig at en ikke kan ivareta rettighetene og interessene til samene i hele det tradisjonelle samiske området ved forslag til en minerallov.

Konsultasjonene med Nærings- og handelsdepartementet har vært krevende. Departementet har ikke gitt noen politiske og faglige begrunnelser på hvorfor Sametingets vurderinger og forslag

ikke har kunnet bli imøtekommet. Før konsultasjonene med Sametinget, ga Regjeringen uttrykk for at den hadde avklart sitt syn på hvordan samiske rettigheter og interesser skulle behandles i loven. Dette vanskeliggjorde konsultasjonene. I vedtaket i saken ba Sametinget om at Regjeringen gjenåpner konsultasjonene og søker å finne fram til omforente løsninger i samråd med Sametinget.

2.10.4 Verneplaner

I verneplanarbeidet ønsker Sametinget å være med å legge premissene for verneplanene, samt sikre samisk deltakelse i prosessene. Som et ledd i dette har Sametinget gjennomført en rekke konsultasjoner med Miljøverndepartementet, Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmennene i henhold til retningslinjene for verneplanarbeid etter naturvernloven i samiske områder.

Sametinget har med forbehold gitt samtykke til verneplan for Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat i Sør-Trøndelag til Miljøverndepartementet. Sametinget og Miljøverndepartementet ble enige om formuleringer knyttet til verneforskriften til frivillig vern av 12 skogsområder. To av disse naturreservatene ligger i samiske områder, Strengivatnet i Brønnøy i Nordland og Murudalen i Bjugn i Sør-Trøndelag. Sametinget har gitt sitt samtykke til verneplan for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvern og fire tilhørende naturreservater i Røros og Tydal kommuner i Sør-Trøndelag. Sametinget er tilfreds med det gjennomslaget som er oppnådd både med tanke på verneformål og andre bestemmelser i verneforskrifter hvor det har vært gjennomført konsultasjoner. De siste års omfattende vernearbeid i samiske områder har skapt uro og misnøye i mange samiske lokalsamfunn. Sametinget mener det må foretas konkrete vurderinger av vernebehovet i hvert enkelt tilfelle ut fra aktuelle verneverdier og mulighetene for fortsatt tradisjonell samisk utmarksbruk og næringsutøvelse. Videre må forvaltningsmyndigheten for verneområder legges til egne forvaltningsstyrer med betydelig samisk deltakelse. I vurderingen av vern og ved eventuelt vedtak om vern er det svært viktig at den samiske historiske tilstedeværelsen og bruken dokumenteres og formidles. Sametinget har merket seg at Regjeringen har bevilget 30 mill. kroner over fem år til et felles utviklingsfond for hvor Trillemarka naturreservat er opprettet. Sametinget ser det som naturlig at slike utviklingsmidler også blir stilt til rådighet ved vern i samiske områder.

2.10.5 Nasjonal plan for marine beskyttede områder

Sametinget og Miljøverndepartementet har avholdt konsultasjonsmøter om nasjonal plan for marine beskyttede områder. Med unntak av planer for marint vern i Tysfjorden godtok Sametinget at det meldes oppstart av verneplanarbeid dersom arbeidsutvalg etableres. I Tysfjorden må imidlertid forslag til marint vern behandles i sammenheng med forslaget til nasjonalpark i Tysfjord-Hellemo. Miljøverndepartementet har tidligere orientert Sametinget om at de vil avvente Samerettsutvalget før de tar stilling til videreføring av arbeidet med bruk og vern i Tysfjord-Hellemo.

2.10.6 Lakseforvaltning i Tana

Sametinget og Miljøverndepartementet har gjennom konsultasjoner blitt enige om mandat og sammensetning for et Tanautvalg som skal utrede muligheten for lokal forvaltning av Tanavassdraget.

Den nye fiskeforvaltningen skal være lokal og rettighetsbasert. De særskilte rettighetene er dels nedfelt i lov, blant annet tanaloven, og følger dels av alders tids bruk og lokale sedvaner.

Utvalget arbeider med oppfølging av finnmarkslovens kapittel 4 som omhandler Tanavassdraget. Utvalget skal komme med forslag til hvordan det nye forvaltningsorganet skal organiseres, komme med forslag til revidering av eksisterende lov- og regelverk og foreslå mulige endringer i overenskomsten med Finland.

Sametinget har oppnevnt en representant fra Sametingets administrasjon til Tanautvalget. I utvalget sitter ellers Miljøverndepartementet, Tana og Karasjok kommuner, Laksebreveierforeningen, Tanavassdragets fiskeforening og Norges jeger- og fiskeforbund.

2.10.7 Klimaendringer

Sametinget har i løpet av 2008 deltatt i ulike fora på nasjonalt og internasjonalt nivå, som har diskutert spørsmålet om klimaendringer. Siktemålet har vært å påse at urfolksperspektivet blir integrert på en helhetlig måte, samt sikre reell innflytelse i politikutforminga på dette feltet.

Sametinget ble beklageligvis ikke invitert til deltakelse i Norges delegasjon til klimakonferansen i Poznan høsten 2008. Sametinget forventer å bli involvert i fremtidige prosesser.

Sametinget er blant annet medlem i tema-gruppe 5 om tilpasningstiltak og avbøtende tiltak i

NorACIA, det norske oppfølgingsprogrammet i kjølvannet av Arktisk Råd sin konsekvensutredningsrapport om klima, Arctic Climate Impact Assessment (ACIA). Gruppa skal bidra til å utvikle, sammenstille og formidle kunnskap om klimaendringer, effekter og tilpasninger i norsk del av Arktis. Sametinget har videre deltatt i Norges delegasjon på embetsnivåmøter i Arktisk råd. Klimaendringer og nødvendigheten av tilpasningsstrategier til global oppvarming var hovedtemaet under møtene. Sametinget har vært observatør på et ekspertmøte i Finland under konvensjonen om biologisk mangfold om klimaendringer, urfolk og tradisjonelle kunnskaper i Arktis.

Regjeringen oppnevnte et offentlig utvalg som skal utrede samfunnets sårbarhet og behov for tilpasning til konsekvensene av klimaendringene. Sametinget ble gjennom konsultasjoner enig med Miljøverndepartementet om mandat og sammensetning der forhold av betydning for samisk kultur og næringsliv også skal utredes. Rektor ved Sámi allaskuvla Steinar Pedersen er oppnevnt som utvalgsmedlem.

2.10.8 Rovviltforvaltning

I februar 2008 avholdte Sametinget et seminar om rovvilt med representasjon fra alle de fem rovviltregionene der det er samiske næringsinteresser. Intensjonen med slike seminarer er å ha dialog mellom aktører i forvaltning og politikk, samt at det settes fokus på utfordringene ved sameksistens mellom beitedyr og fredet rovvilt i områder med samisk jordbruk og reindrift. Sametinget satser på å avholde slike seminarer årlig, og mener det er viktig at aktuelle departementer bidrar og deltar på denne arenaen.

Sametinget oppnevner en av fem representanter i de regionale rovviltnemndene som forvalter rovvilt i områder med samiske næringsinteresse, og vi er opptatt av en god samisk representasjon i nemndene. Sametingets medlemmer må oppnevnes blant Sametingets faste representanter. Unntaksvis kan disse oppnevnes blant Sametingets vararepresentanter. Sametinget stiller seg kritisk til at Sametinget kun får oppnevne ett av fem medlemmer. I tillegg opplever Sametinget at de kravene som legges til grunn for våre oppnevninger virker begrensende, særlig gjelder dette sikring av lokal forankring og kjønnsmessig balanse i nemndene. Det er ikke oppnådd forståelse for dette fra Miljøverndepartementet.

De årlige rovvilttapene påvirker produksjonen i reindriften. Totalregnskapet for reindriftnæringa for 2007 viser et stort gap mellom oppgitte tap og

erstattet tap. I 2007/08 utgjorde det oppgitte tapet 75 % av det totale tapstallet, og kun 21 % av dette ble erstattet. Erstatningsutmålingene for sau drept av fredet rovvilt er større i jordbruket og skyldes blant annet at dokumentasjonsandelen er noe større i jordbruket. Sametinget har vanskeligheter med å akseptere en rovviltforvaltning som tillater store rovvilttap for samiske primærnæringer. Sametinget har tidligere framhevet at Regjeringen er bundet av nasjonale og internasjonale forpliktelser overfor samene som urfolk. Det gjelder Grunnlovens § 110a og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 27. Sametingets uttalelse omfatter jordbruk i samiske områder og den samiske tamreindriften, som begge danner en del av det materielle grunnlaget for samisk kultur.

Sametinget mener at det må foretas en gjennomgang av gjeldende Stortingsmelding om rovvilt med sikte på endringer. De strenge kravene til dokumentasjon fører til at reindrifts- og jordbruksutøvere ikke får dekket de reelle rovvilttapene. Dette gjelder spesielt tap forårsaket av ørn, men også i forhold til annet rovvilttap. Sametinget påpeker derfor viktigheten av en endring av dagens rovviltforvaltning.

Sametinget har som mål å oppnå reell innflytelse over den nasjonale rovviltpolitikken. Dette målet kan ikke oppnås så lenge Sametinget er såpass svakt representert i de regionale rovvilt-nemndene. I tillegg til dette er nemndenes myndighet avgrenset til forvaltning av den nasjonale politikken. De regionale rovvilt-nemndene er offentlige forvaltningsorganer som fatter vedtak som berører samiske interesser direkte, de er derfor underlagt de krav om urfolks rett til medbestemmelse som fremkommer i ILO-konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater.

Sametinget vil videre arbeide for at den nasjonale rovviltpolitikken revideres slik at måltallene for rovvilt kommer på et slikt nivå at produksjonstilveksten for primærnæringene ikke svekkes. De store tapstallene som reindriften og jordbruket kan vise til betyr at myndighetene må vurdere å redusere bestandsmålene for de forskjellige artene.

Vi bør videre få så reelle tall på antall ynglinger av hver art som mulig som grunnlag for uttak av rovvilt. All jakt og felling av rovvilt gjøres innenfor rammen av oppgitte bestandsmål av artene, og som er vedtatt i Stortinget. Sametinget mener at det er viktig å vurdere å redusere bestandsmålene på antall ynglinger av hver art, men det er like viktig å ha en bestandsovervåking som sikrer reelle tall på antall ynglinger. Dersom tallet på ynglinger underestimeres, vil beskatningen ha lite forebyggende effekt på rovvilttapene.

2.10.9 Energi og vindkraft

Sametinget og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er kommet til enighet om en avtale om gjennomføring av konsultasjoner i forbindelse med energisaker. Det har vært ønskelig fra både Sametinget og NVE sin side at en slik avtale skulle bli realisert. Avtalen er for energisaker spesielt en konkretisering og nyttig presisering av de overordnede prosedyrene for konsultasjoner mellom Sametinget og statlige myndigheter. Avtalen vil på ingen måte svekke innholdet i de overordnede konsultasjonsprosedyrene. Avtalen inngås på administrativt nivå. Det skyldes at Sametinget som politisk organ ikke inngår denne type avtaler med et direktorat. Sametinget håper at denne avtalen vil medføre at samiske interesser og utfordringer vil bli bedre synliggjort i forbindelse med statlige myndigheters behandling av energisaker.

Sametinget og NVE har etter konsultasjoner oppnådd enighet om konsekvensutredningsprogrammet for planlagt kraftlinje mellom Balsfjord i Troms og Hammerfest i Finnmark. Samiske interesser og rettigheter vil nå bli ivaretatt på en akseptabel måte i forbindelse med konsekvensutredningen. Konsekvensene for reindrift, annen samisk utmarksnæring og samiske kulturminner skal utredes. Som et resultat av konsultasjonen ble ordlyden i krav og fremgangsmåte på flere steder strammet inn, slik at konsekvensene for samiske interesser ble bedre synliggjort i utredningsprogrammet. Det ble også tatt inn krav i utredningen om at det skal foretas en mer overordnet vurdering av fordeler og ulemper ved tiltaket og hva dette vil innebære for regionen. Når de ulike konsekvensutredningene er gjennomført vil disse danne nye grunnlag for nye konsultasjoner om både godkjenning av konsekvensutredningene samt konsekvensspørsmålet, det vil si om det skal gis tillatelse for bygging.

2.11 Kulturminnevern

Sametinget er delegert myndighet etter kulturminneloven til å forvalte samiske kulturminner. Sametinget har ansvar for et geografisk område som strekker seg over 6 fylkeskommuner og områder i Oppland og Møre og Romsdal. Sametinget har behandlet en stor mengde plansaker der kontakten med kommuner, tiltakshavere og andre ledd i kulturminneforvaltningen er sentralt. Som en del av myndighetsutøvelsen foretar Sametinget en rekke større og mindre befaringer. Gjennom aktivt arbeid med kulturminner og kulturmiljøer doku-

menterer Sametinget den samiske historien på samenes egne premisser. Gjennom Sametingets tilskuddsordning til kulturminnevern har eiere og andre interesserte blitt gitt mulighet til skjøtsel, tilrettelegging og dokumentasjon av samiske kulturminner.

2.11.1 Nyteknikk innen kulturminnevernet – flybåren laserskanning

Sametinget har i samarbeid med Finnmark fylkeskommune deltatt i et prøveprosjekt hvor ny teknikk innen kulturminnevernet er blitt testet ut. Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) har på oppdrag fra Riksantikvaren hovedansvaret for prosjektet. Teknikken går ut på at man med hjelp av fly og spesialutstyr lager kartmodeller som viser topografien i et område.

Metoden vil kunne gi nyttige bidrag til kulturminnevernarbeidet. Etter hvert som man lærer seg å tolke de forskjellige kartmodellene, vil det bli mulig å bedre planlegge hvor befaringer ute i terrenget må foretas og hvor man ikke trenger å bruke så mye ressurser. Denne metoden vil derfor være et supplement til feltbefaringer.

2.11.2 Registrering av kulturminner i forbindelse med diverse større arealplaner

Sametinget har i løpet av 2008 foretatt registreringer av samiske kulturminner i forbindelse med flere større arealplaner i samiske områder. Det gjelder planer om vindkraft i Finnmark, Nordland og Sør-Trøndelag samt Setermoen skytefelt, Reisa nasjonalpark og Nord-Kvaløy og Rebbenæsøy landskapsvernområde.

I forbindelse med reguleringsplanen for Hamnefjell vindpark i Båtsfjord kommune i Finnmark ble det registrert 147 enkeltminner fordelt på 82 kulturminnelokaliteter. Befaringen har i løpet av tiden til rådighet frembrakt en stor kulturminnebestand som viser på samiske næringstilpasninger over tid ved kysten av Finnmark, og som er av stor verdi når det gjelder opplevelsen av landskapet hvor dette har foregått. Når disse kulturminnene dessuten kan knyttes til gammel samisk tro og tradisjon, blir området ekstra interessant når det gjelder overgangen fra fangstsamfunn til tamreindrift. Deler av planforslaget vil komme i konflikt med flere registrerte kulturminner, både direkte og indirekte. Flere av disse kulturminnene kan settes inn i en samisk kontekst og må regnes som automatisk fredete. Vindparken vil redusere de kulturhistoriske verdiene i området. På bakgrunn av

dette reiste Sametinget innsigelse til arealdisponeringen i planforslaget og har bedt om at deler av planområdet må tas ut av reguleringsplanen.

I Sørfjorden i Tysfjord kommune i Nordland prosjekterer Nordkraft Vind AS et vindkraftanlegg på mellom 32–35 vindmøller. Sametinget har engasjert Árran Julevsáme guovdásj/Lulesamisk senter til å utføre kulturminneundersøkelse av tiltaksområdet. De foreløpige resultater viser et 30-talls registrerte automatisk fredete samiske kulturminner, hvorav flere blir direkte berørt av den planlagte vindmølleparken. Sametinget vil følge opp dette prosjektet i 2009.

På Fosenhalvøya i Roan og Åfjord kommuner har det blitt gjennomført kulturminneregistreringer i forbindelse med de planlagte vindkraftverkene Roan og Blåheia i Roan kommune samt Storheia i Bjugn og Åfjord kommuner. På Storheia ble det ikke gjort noen registreringer av samiske kulturminner. På Roan ble det registrert en samisk urgrav. På Blåheia ble det registrert og kartfestet spor etter eldre fangstanlegg. Disse fangstanleggene gjenspeiler på en god måte hvordan området ble brukt i datidens fangstsamfunn. Lokalitetene var kjente fra før av, men ikke skikkelig kartfestet. Urgraven er spesiell da det ikke er kjent og registrert særskilt mange av denne typen av samiske graver så langt sør og den vil derfor være viktig å verne for fremtiden. Disse kulturminnene var imidlertid ikke grunnlag nok til å reise innsigelse til planene. Sametinget har bedt om at kulturminnelokalitetene skal reguleres som spesialområder for bevaring av kulturminner i planene.

Sametinget har gjennomført to store befaringsprosjekter i Setermoen skytefelt i Bardu kommune og Reisa nasjonalpark i Nordreisa kommune. Begge prosjektene ble påbegynt feltsesongen 2007 og videreført i 2008. Registreringsoppdraget på Setermoen ble gitt av Forsvarsbygg i forbindelse med utvikling av skytefeltet. Det ble her registrert 25 árran/ildsteder. Reisaprojektet er et registreringsoppdrag for Fylkesmannen i Troms i forbindelse med utarbeidelsen av en forvaltningsplan for Reisa nasjonalpark og Ráisduttarháldi landskapsvernområde. Registreringsarbeidet har vært gjort i samarbeid med reindrifta. Det ble registrert ca. 140 kulturminner. Av disse var det flere rester etter laftehytter og gammer, nesten 100 árran/ildsteder, samt flere fangstgroper, skyteskjul/bogastiller, matgjemmer, graver og offerplasser. I tillegg ble det funnet hustuffer fra steinalder og nyere kvenske kulturminner i form av 9 tjæremiler. Funnene vitner om en lang og intens bruk av områdene langs og rundt Reisadalen.

Registreringene i Nord-Kvaløy og Rebbenesøy landskapsvernområde er gjort på oppdrag for Fylkesmannen i Troms i forvaltningsplansammenheng, men det er fylkeskommunen som har hatt prosjektledelsen og oppdraget. Sametinget har imidlertid stått for registrering av samiske kulturminner i området. I år var det kyststrekningen av Nord-Kvaløya som ble registrert. Det ble gjort funn av gammetuft, middelaldertufter som kan være samiske, samt en offerstein.

2.11.3 Andre kulturminnevern saker og prosjekter

I Hadsel, Narvik og Sortland har Sametinget i 2008 initiert registreringer av samiske kulturminner i høyfjellsområdene. Kulturminnene hører til den eldre samiske villreinfangsten. Registreringsarbeidet vil videreføres i 2009, og utvides til andre lokaliteter som Sametinget har fått lokal informasjon om.

På bygningsvern siden har Sametinget videreført Sirbmá-prosjektet i Deatnu gielda/Tana kommune. I år har to hus blitt restaurert. I tillegg til konkret vernearbeid, er målet med prosjektet å utvikle bygningsvern arbeidet. Der har vært drevet dokumentasjon, restaurering og opplæring av lokale håndverkere. Tana kommune, bygdelaget og skolen har også vært involvert i arbeidet. Arbeidet har vært støttet av Riksantikvaren.

Sametinget har i 2008 arbeidet med det nasjonale prosjektet utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Hensikten med prosjektet er å velge ut ett eller flere representative jordbrukslandskap i hvert fylke som vil få statlige midler til forvaltnings- og skjøtselstiltak. Sametinget har arbeidet sammen med Fylkesmannen og fylkeskommunen i de tre nordnorske fylkene i forbindelse med søknadsprosessen. Det er valgt ut et landskap i hvert fylke, alle med nåværende eller tidligere samisk bosetning. Sametinget har i forbindelse med dette arbeidet i Nordland, Troms og Finnmark gjennomført befaringer og gjort intervjuer i år.

Sametinget har i 2008 arbeidet med overtagelse av eiendom i Neiden. Dette er første ledd i en prosess der det skal tilrettelegges for tilbakeføring av levningene som i 1915 ble oppgravd på den ortodokse gravplassen i Neiden og fraktet til Universitetet i Oslo. Sametinget vil i 2009 igangsette arbeidet med en ny forvaltningsplan for Skoltebyen, riving av en del bygningsmasse på campingplassen, samt foreta undersøkelse av området i forkant av selve gjenbegravelsen.

Sametinget har arbeidet for å fremme Ceavccageadgi/Mortensnes som et område på UNESCO

verdensarvliste. Denne saken er tidligere fremmet til Miljøvern departementet og diskutert i Sametingets plenum. Sametinget har på møte og i skriftlig korrespondanse med Riksantikvaren lagt fram synspunkter på hvordan Ceavccageadgi/Mortensnes oppfyller kriteriene for tilskrivning av fremragende universell verdi, jf. Operational guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, samt gitt en sammenlignende analyse i forhold til andre eksisterende og potensielle verdensarvsteder. Sametinget avventer Riksantikvarens svar på dette.

2.12 Kultur

2.12.1 Kulturelle uttrykk

Kulturlivet er en viktig kraft for å styrke identiteten, samtidig som den bidrar til levende lokalsamfunn hvor folk vil bo. En sterk samisk kultur gir trygghet og viktige ringvirkninger i form av trivsel og livskvalitet. Kultur er også de arenaene og møteplassene der kunsten og kulturen formidles, og i en videre forstand inkluderes i tillegg idrett, museer, bibliotek og media.

For 2008 var det avsatt kr 1 900 000 i tilskudd til musikkutgivelser. Sametinget i samarbeid med Finnmark fylkeskommune og Norsk kulturråd, har i tillegg gitt støtte til prosjektet Sápmi Music (SAMU), som er en egen enhet under Musikk i Finnmark og har som hovedoppgave å bruke musikk for å bevare samisk kulturarv og kulturkompetanse.

Sametinget støtter opp om planene som foreligger om etablering av et internasjonalt samisk filmsenter i Kautokeino. Dette vil gi nye muligheter til utvikling av samisk filmproduksjon, og et samarbeid over landegrensene vil gi nye muligheter med tanke på utvikling av film i et urfolksperspektiv.

Sametinget økte i 2008 avsetningen til støtte til produksjon av samisk skjønnlitteratur. Blant annet ble deler av avkastningen av Samefolkets fond tatt i bruk til dette formålet, noe som har bidratt til at antallet ferdigstilte skjønnlitterære manuskript godkjent for utgivelse, har minket. Det vil også være nødvendig å legge forholdene til rette for at rammevilkårene for utgivelse av samisk faglitteratur blir bedre. Dette er noe Sametinget vil prioritere framover. Samtidig vil det være nødvendig å styrke aktiviteten og kompetansen i de samiske forlagene. Dette vil Sametinget gjøre ved å styrke den samiske forlagsstøtteordningen.

Sametinget har hatt konsultasjoner med Kultur- og kirke departementet om tiltakene i St.meld. nr. 32 (2007–2008) Bak kulissene, om scenekunst

i Norge. I utgangspunktet var ikke samisk scenekunst omtalt i stortingsmeldingen. Sametinget er derfor fornøyd med at departementet i meldingen presiserer statens overordnede ansvar for samisk kultur og at samisk kultur er en viktig del av den nasjonale kulturpolitikken. Sametinget vil derfor understreke viktigheten av at de samiske teatrene har de samme rammebetingelsene som andre teatre i Norge.

Beaivváš Sámi Teáhter er et samisk nasjonalt teater. Sametinget arbeider for at rammene for Beaivváš Sámi Teáhter styrkes gjennom økte bevilgninger og et teaterbygg. Áarjelhsaemien Teatre får fast driftstilskudd over Sametingets budsjett. Driftsstøtten til teatret ble fordoblet i budsjettet for 2008. Sametinget har arbeidet for en samfinansiering av driften av Áarjelhsaemien Teatre med partene i samarbeidsavtalen for sørsameområdet.

2.12.2 Festivaler

Sametinget har etablert en ordning med tilskudd til ulike etablerte samiske festivaler. I 2008 var det satt av 1,8 mill. kroner til formålet. De samiske festivalene er viktige arenaer for formidling av samisk musikk samtidig som de fungerer som møteplasser for folk i alle aldre. Festivalene har derfor stor betydning for samisk identitet og utvikling av samiske språk.

I 2008 fikk Riddu Riddu endelig status som knutepunktfestival, og dermed et tryggere økonomisk fundament. Tilskudd fra Sametinget opprettholdes og vil komme i tillegg til det statlige tilskuddet over statsbudsjettet og det regionale tilskuddet.

I tilknytning til festivalen er Riddu Riddu Nordlige folk senter etablert i 2008. Sametinget har gitt støtte til etableringa av senteret. Visjonen er at Nordlige folk senteret skal formidle nordlige folks kunst og kultur på egne premisser og på en måte som skal fremme kunnskap, kvalitet og mangfold.

2.12.3 Kunstneravtalen

Kunstneravtalen som Sametinget inngikk i 2004 er en samarbeidsavtale med Sámi Dáiddárrái/Samisk kunstnerråd (SDR). Forhandlingene om avtale for 2008 endte med brudd, og avtalen ble derfor fastsatt gjennom Sametingets budsjett for 2008. Gjeldende ramme på de postene som omfattes av kunstneravtalen for 2008 har vært kr 4 350 000. I henhold til Hovedavtalen av 19.08.04 har Sametinget og Samisk kunstnerråd ført nye forhandlinger om avtale for 2009, for perioden 01.01. – 31.12.09. Avtalen ble godkjent og vedtatt under budsjettfor-

handlingene i Sametingets plenum 26.11.2008. Rammen for 2009 er kr 5 150 000.

En arbeidsgruppe sammensatt av medlemmer fra kunstnerorganisasjonene og Sametinget, har fått i mandat å vurdere en innkjøpsordning som bedrer tilgangen på utgitt samisk skjønnlitteratur og musikk/joik.

Tilsvarende avtale fins ennå ikke i Sametingene i Finland eller Sverige. Under svenske Sametingets kulturseminar i november 2008, uttrykte lederen for Sámi Teáhter Searvi at de er glade for at kunstneravtalen fungerer bra, men ønsket at tilsvarende ordning også på svensk og finsk side. Sametinget i Norge er ofte med på å finansiere ulike ordninger som kunstnere fra svensk og finsk side kan dra nytte av.

2.12.4 Samiske institusjoner/Sametingets institusjonspolitik

Sametingets plenum behandlet i november meldingen om samisk institusjonsutvikling Samiske institusjoner og det sivile samiske samfunnet.

Meldingen vurderer utfordringene og foreslår tiltak for samisk institusjonsutvikling på seks ulike områder. Vurderingene av utfordringene er knyttet til:

- De samiske institusjonenes selvstendighet og tilknytning til den samiske offentligheten
- Institusjonenes styrings- og organisasjonsform
- Utviklingen av institusjoner med styrke og mangfold
- Samhandling og samarbeid mellom institusjoner
- Finansiering av nybygg
- Sametingets reelle mulighet til å påvirke forutsetningene for samisk institusjonsutvikling gjennom budsjettforhandlinger med statlige myndigheter

Arbeidet med oppfølging av institusjonsmeldingen påbegynnes i 2009 etter en fastsatt plan. De ulike institusjonene har forskjellige utgangspunkt og har ikke kommet like langt i sine prosesser. Det er derfor nødvendig med ulike tilnærminger, også når det gjelder tidsaspektet. Oppfølgingen av tiltakene i meldinga vil skje i nær dialog med de berørte institusjonene.

2.12.5 Finansiering av nybygg

Samiske institusjoner kjennetegnes ofte av at de er initiert av det samiske lokalsamfunnet eller fra sentralt samepolitisk hold, og ikke av lokale eller regionale myndigheter. Dette medfører at det svært

ofte er vanskelig å få en lokal og regional finansiering av bygg til samiske institusjoner.

Regjeringen har i St.meld. nr. 28 (2007–2008) «Samepolitikken» foreslått å husleiefinansiere nye samiske kulturbygg. Sametinget stiller seg i utgangspunktet positiv til en slik ordning, og forventer snarlig konsultasjoner om dette.

Sametingets prioriteringer av samiske institusjonsbygg for perioden 2009–2014 er som følger:

1. Samisk kunstmuseum: Prosjektering 2008–2009, byggestart 2010
2. Várdobáiki samisk senter: Prosjektering 2011–2012, byggestart 2013
3. Beaivváš Sámi Teáhter: Prosjektering 2013–2014.

2.12.6 Kulturhus

Sametinget har tatt initiativ overfor Sijti Jarngge, Nordland fylkeskommune og Hattfjelldal kommune om opprettelse av en arbeidsgruppe med formålet å utvikle Sijti Jarngge til en sterk samisk institusjon som blant annet skal arbeide for:

- å styrke og videreutvikle senteret i en regional kontekst
- å styrke sørsamisk språk, kultur og tradisjoner, herunder også bibliotek-tjenestene
- å være sentral aktør og premissleverandør for utvikling av sørsamisk språk, kultur og næring
- å utvikle ideer, tilbud og kompetanse som kommer hele den sørsamiske befolkningen i regionen til gode og bidra til å styrke kontakt og faglig miljø

Sámi Dáiddaguovddáš har lenge ønsket å flytte fra eksisterende lokaler til mer egnede og sentrale lokaler i Karasjok. RICA eiendom har egnede lokaler men ønsker en driftsgaranti med offentlig støtte fra kommunen, fylkeskommunen og Sametinget før de går i gang med bygging og tilrettelegging for kunstnersenterets virksomhet. Sametinget har i budsjettet for 2008 gitt økte bevilgninger til dette formålet. Det er også gitt lovnader om økte bevilgninger fra bidragsyterne for 2009, noe som vil muliggjøre en flytting.

En styringsgruppe har levert en anbefaling om fremtidig organisering av Ája samisk senter. Sametinget har i institusjonsmeldingen anbefalt at Ája samisk senter, Riddu Riu, Samisk språksenter i Kåfjord og Lásságámmi slås sammen til en felles enhet. Primært anbefales det at senteret organiseres som en stiftelse opprettet av Sametinget, Troms fylkeskommune, Kåfjord kommune og Storfjord kommune, subsidiært som aksjeselskap med de samme instansene som eiere.

2.12.7 Museer

Sametinget har gjentatte ganger tatt opp den økonomiske situasjonen for de samiske museene både med Kultur- og kirke departementet (KKD) og ABM-utvikling. Sametinget arbeider fortsatt for at intensjonene i museumsreformen skal følges opp av statlige myndigheter, også for de samiske museene.

Som en del av museumsreformen ble Samisk museumsnettverk etablert i slutten av 2007. Nettverket er et knutepunkt mellom museer som har samisk historie og tradisjonskunnskap som del av sin virksomhet. RidduDuottarMuseat er ansvarlig for å koordinere nettverket. Nettverkets første prosjekter omhandler samlingsforvaltning og utvikling av felles webportal for museer med samiske samlinger. Sametinget har bevilget midler til seminar om temaene.

Eierne av museene i Tana og Varanger museumssiida har vedtatt avtalene om konsolidering, og fått bevilget nødvendige midler for å konsolidere seg. Museumssiidaen ble stiftet i januar 2009.

Arbeidet med oppfølgingen av Delutredning av samisk museumsvirksomhet i Troms og Nordre Nordland er inne i slutfasen. De tre ansvarsmuseene for museumsutvikling i dette området, Árran, Ája og Várdobáiki, har fått midler fra Sametinget til planlegging av etablering av museumsvirksomhet i tråd med museumsreformen.

Det har vært flere møter mellom sametingsrådet og Samisk museumslag, der sentrale problemstillinger for de samiske museene har blitt drøftet. Primært er museenes økonomiske utfordringer blitt trukket fram.

Sametinget og ABM-utvikling har blitt enige om at det opprettes en arbeidsgruppe som skal arbeide for at en samiskspråklig versjon av gjenstandsdata-basen Primus blir realisert. Data-basen blir tatt i bruk av stadig flere museer, også i Sverige.

Situasjonen for bevaring og formidling av samisk kunst er fortsatt prekær. For å få fortgang i arbeidet med å realisere Samisk kunstmuseum har Sametinget bevilget til sammen kr 850 000 til prosjektering av museet. Sametinget og RidduDuottarMuseat har god dialog med Statsbygg om prosjekteringen.

2.12.8 Idrett

I 2008 fikk samisk idrett tildelt kr 600 000 i spillemidler. Denne andelen forvaltes av Sametinget, og målet er å legge til rette for samisk idrettsutøvelse spesielt for barn og unge. Sametinget har stilt mid-

lene til disposisjon for Sámiid valáštallanlihttu-Norga/Samenes idrettsforbund-Norge (SVL-N), som organiserer idrettsaktiviteter med et grenseoverskridende perspektiv for den samiske befolkningen. SVL-N og Sámi spábbaiekanlihttu/Samisk fotballforbund (SSL) er forbundene tilsluttet SVL som organiserer aktiviteten i Norge. SVL organiserer samiske mesterskap og samiske landslag.

Sametinget opprettet i 2007 en ordning med utdeling av idrettspris for unge samiske idrettsutøvere. I 2008 ble det utdelt to priser på kr 25 000, til langrensløperen Finn Hågen Krogh fra Alta, og judoutøveren Odd Isak Kappfjell fra Snåsa.

I februar 2008 var samisk idrett i fokus i Tromsø med arrangement av ski/lassomesterskap, idrettsgalla og NM i reinkappkjøring. Sametinget bevilget kr 200 000 til gjennomføringen av arrangementet.

I mars 2008 deltok en tropp samiske idrettsutøvere og kulturutøvere i Arctic Winter Games (AWG) i Yellowknife, Canada. AWG arrangeres hvert andre år, og det var tredje gang Sápmi deltok under dette idretts- og kulturarrangementet for ungdom fra arktiske områder. Sametinget bidro til deltakelsen med en bevilgning på kr 800 000.

Samisk fotballforbund/Sámi spábbaiekanlihttu (SSL) sto i juli 2008 som vertskap for det andre VIVA World cup, verdensmesterskapet i fotball for områder og nasjoner som ikke har oppnådd medlemskap i FIFA. Mesterskapet ble arrangert i Gällivare i Sverige, og samlet fem herrelag og to damelag. Sápmi vant dameklassen, og herrelaget ble nummer tre i mesterskapet. I tillegg til direkte bevilgning på kr 313 000, bidro Sametinget med kr 100 000 til arrangementet av dameklassen.

Sametinget har gjennom to plenumsvedtak støttet opp om Tromsøs planer om å arrangere et vinter-OL i Tromsø, og beklager at Norges Idrettsforbund vedtok å trekke søknaden i denne omgang. Sametinget vil imidlertid på bakgrunn av det arbeidet og de prosessene som har vært gjennomført i arbeidet med å få vinter-OL til Tromsø stille seg åpen for å vurdere medvirkning i eventuelle lignende prosesser også i fremtiden.

2.12.9 Grenselosene

I statsbudsjettet 2006 ble det bevilget midler over Sametingets budsjett til etablering av en forsknings- og dokumentasjonsvirksomhet om grenselosene i Tysfjord knyttet til Árran Julevsáme guovdásj/Lulesamisk senter. Sametinget inngikk i mai 2007 en avtale med Árran Julevsáme guovdásj/Lulesamisk senter om etablering av en treårig forsknings- og dokumentasjonsvirksomhet om grense-

lostrafikken under 2. verdenskrig. Árran Julevsáme guovdásj/Lulesamisk senter er oppdragstaker og oppdraget har en økonomisk ramme på 3 mill. kroner.

2.12.10 Media

I juni 2008 ble Kultur- og kirke departementet og Sametinget etter konsultasjoner enig om forskriften om tilskudd til samiske aviser. Sametinget har bidratt til at forskriften tydelig definerer samiske aviser ved at den har den samiske befolkningen som hovedmålgruppe. Dette betyr at avisa dekker nyhets- og aktualitetsstoff relevant for hele det samiske samfunnet. Regional- og lokalaviser kan dermed ikke gjennom formelle vedtektsendringer framstå som samiske aviser med krav på del av den samiske pressestøtten. Sametinget har videre bidratt til at forskriften nå har en klar formålsbestemmelse som sier at «tilskuddet til samiske aviser og samiskspråklige avissider skal legge til rette for demokratisk debatt, meningsdanning og språkutvikling i det samiske samfunnet».

2.12.11 Sametingets ungdomspolitiske utvalg – SUPU

Ungdomspolitikken bidrar til å rekruttere fremtidens urfolkspolitikere. Sametingets ungdomspolitiske utvalg, har deltatt på møte i Barents regionale ungdomsråd (BRYC). Halvard Rundberg ble valgt inn i det nye styret for BRYC som urfolksrepresentant. Workshopen Yeah Right - Human Rights for Youth in the Barents ble arrangert av BRYC i midten av november. Noen av temaene på konferansen var urfolksrettigheter og FNs barnekonvensjon. SUPU var representert på workshopen.

SUPU deltok i Sametingets årlige møte med Barneombudet i Karasjok. Temaer i møtet var blant annet samisk representant i Barneombudets ungdomsråd og Barneombudets prosjekt «Retten til delaktighet for samiske barn og unge». I tillegg oppfordret SUPU Barneombudet om å sette søkelys på sør- og lulesamiske barns og unges rett til språkopplæring.

Videre har SUPU fulgt opp kontakten med Barneombudet, kommet med diverse innspill vedrørende blant annet samisk barnehage i Oslo, situasjonen for og lovfestet rett til samiske læremidler, evaluering av lærerutdanningen, om behovet for kompetanse i samisk kultur og språk innen psykisk helsevern for unge. Utvalget innledet i 2008 også en kampanje for å øke antall unge registrerte i Sametingets valgmanntall, og unge som stemmer ved valg til Sametinget.

SUPU deltok i planleggingen og arrangementet av Samisk parlamentarisk råds ungdomskonferanse i Lycksele. Gjennom dette ble det innledet et samarbeid med ungdomsrådet ved Sametinget i Sverige. På konferansen deltok 80 ungdommer fra Norge, Sverige, Finland og Russland. Temaene var blant annet samiske møteplasser, de nordiske barneombudsmennenes fellesrapport og ulike sider ved samisk folkehelse. Konferansen vedtok en resolusjon som blant annet påpeker viktigheten av at sametingene arbeider med spørsmålet om psykisk helse blant samer. Etablering av en allsamisk ungdomsorganisasjon og nettbaserte møteplasser for samisk ungdom var andre viktige punkt i resolusjonen. Resultatene fra konferansen ble lagt fram av SUPU og ungdomsrådet ved Sametinget i Sverige, på parlamentarikerkonferansen i Roavvenjárga/Rovaniemi.

Sametingsrådet avholder halvårlige møter med Sametingets ungdomsutvalg.

2.13 Språk

2.13.1 Språkundersøkelse

Sametinget har i 2008 gjennomført en språkundersøkelse for å få et overblikk på i hvor stor grad samisk blir brukt i utvalgte institusjoner og etater i forvaltningsområdet for samisk språk, samt i noen kommuner utenfor forvaltningsområdet. Sametinget har også sett på interessen for valg av samisk språk i skoler og barnehager i Norge.

En slik undersøkelse gjennomføres hvert fjerde år. I undersøkelsen legges det vekt på ulike institusjoners forhold til bruk av samisk språk. Undersøkelsen beregnes å være ferdig i begynnelsen av 2009 og gis ut som en rapport.

2.13.2 Forvaltningsområdet for samisk språk

Snåsa kommune er fra 1. januar 2008 innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Det betyr at også Nord-Trøndelag fylkeskommune er innlemmet fra samme dato. Sametinget anser at arbeidet med samisk språk i kommunene og fylkeskommunene innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, er et meget viktig bidrag til fremme og utvikling av bruken av samisk språk. Samtidig er det store utfordringer knyttet til å kunne betjene publikum på to språk. Dette har også kommet fram under de besøkene og møtene Sametinget har hatt med tospråklighetskommunene og fylkeskommunene i 2008. Kommunene og fylkeskommunene innenfor forvaltningsområdet mottar årlige tilskudd over Sametingets budsjett.

Sametinget har igangsatt en evaluering av tospråklighetstilskuddet. Evalueringen ferdigstilles i begynnelsen av 2009, og Sametinget har som målsetting at den skal danne grunnlag for en prosess som skal resultere i endring av tildelingskriteriene for Sametingets tospråklighetstilskudd fra og med budsjettåret 2010.

Sametinget har fått henvendelser fra flere kommuner som vurderer å søke om å bli innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. For Sametinget er det en målsetting at flere kommuner innlemmes i forvaltningsområdet, og har derfor hatt fokus på informasjon til kommuner om de muligheter, plikter og rettigheter dette vil innebære. Lavangen kommune har i 2008 sendt søknad til Kultur- og kirke departementet om å bli innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Dette er en søknad Sametinget støtter, og har forventninger om at søknaden blir imøtekommet i 2009.

2.13.3 Språkprogram

Sametinget har i 2008 bevilget midler over Samefolkets fond, til Sámi allaskuvla for utvikling av et samisk språkprogram. Språkprogrammet skal utvikles i nært samarbeid med Sametinget, og ventes ferdigstilt i løpet av første halvår 2009. Revitalisering og styrking av det samiske språket er en av de største utfordringene det samiske samfunnet står overfor. Målet er at det gjennom språkprogrammet kan prioriteres tiltak som kan resultere i flere aktive samiskspråklige brukere. Ett tiltak vil være å igangsette opplæringstilbud i samisk for voksne. Sametinget har bedt Sámi allaskuvla/samisk høgskole å igangsette voksenopplæringsprogram som skal gå over 5 år, og hvor målgruppen er voksne som ikke kan samisk. Dette tiltaket skal foregå i nært samarbeid med lokale språksentre og språkmiljøer.

2.13.4 Tilskudd til samiske språksentre

Sametinget gir tilskudd til i alt ni samiske språksentre som er spredt på sør-, lule- og nordsamisk språkområde. Sametinget er fornøyd med det arbeidet som gjøres i de samiske språksentrene, og ser på arbeidet som skjer der som et viktig fundament for bevaringen og utviklingen av samisk språk. Språksentrenes medarbeidere møtes og avholder et felles seminar en gang i året. Målet med dette er utveksling av erfaringer og ideer. Sametinget er positiv til at flere samiske språksentre kommer i drift.

For å fremme bruk av samisk språk har Sametinget bevilget midler til språkprosjekter både

innenfor og utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Målet for tilskuddsordningen har vært å få i gang aktiviteter som motiverer barn og unge til å bruke samisk både i lek og fritidsaktiviteter. Utenfor forvaltningsområdet for samisk språk har satsningen vært rettet spesielt mot områder der språket står svakt.

2.13.5 Terminologi og stedsnavn

Sametinget ser det som en svært viktig oppgave å gi informasjon og veiledning om samiske stedsnavn og innholdet av stadnamnlova. Sametinget har derfor prioritert tid på å være rådgiver for myndigheter og andre angående skriving og tolking av samiske stedsnavn og å gi bistand til forlag når det gjelder granskning av samiske stedsnavn i bokmanus. Sametinget har holdt forelesninger om samiske stedsnavn for UNGEGN (United Nations Group of experts on Geographical Names) og i GeoForum 2008.

Sametinget har påpekt ovenfor myndigheter at bruk av samiske skilt ikke blir fulgt opp i forhold til stadnamnloven. Det har vært praktisert forskjellige regler for skilting på samisk innenfor og utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. I følge lov om stadnamn av 1990 skal samme praksis følges uansett om det er utenfor eller innenfor samisk forvaltningsområde.

Samisk språk brukes i dag aktivt av institusjoner og andre i samfunnet, noe som medfører et stort behov for utvikling av samisk terminologi på alle områder og på alle tre samiske språk. Sametingets terminologiarbeid er derfor svært omfattende.

Orddatabanken Risten.no skal etter hvert inneholde all samisk terminologi som blir utviklet og godkjent. Den teknologiske delen har hittil ikke fungert optimalt, men målet er å forbedre denne tjenesten.

Kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk deltar i termprosjekt «Forvaltningstermer», som Sametinget har gitt støtte til. Prosjektet fortsetter i 2009.

Det er et vedvarende behov for utvikling av nye lovtermer, ettersom stadig nye lover oversettes til de samiske språkene. Sametinget deltar i fase 2 av et prosjekt om lovtermer. På grunn av behovet er det viktig at dette arbeidet på sikt kommer inn under en fast ordning.

Sametinget avsluttet i 2007 et stort treårig prosjekt, Divvun, som ga korrekturprogram for nord- og lulesamisk. I 2008 har dette prosjektet blitt ført videre i Divvun II-prosjektet, som skal gi de samme korrekturverktøyene for sørsamisk, det vil si sta-

vekontroll og orddeling. Samtidig har prosjektet forbedret og rettet feil i første versjon av Divvun-verktøyene for nord- og lulesamisk, og en ny versjon av Divvun-verktøyene ble lansert ved utgangen av 2008.

2.13.6 Sametingets språkstyre

Sametingets språkstyre har hatt 3 møter i 2008, og behandlet saker angående terminologi, institusjonsnavn og andre språkfaglige saker. Språkstyrets virksomhet er hjemlet i midlertidige retningslinjer fra 2001. En revisjon av retningslinjene er planlagt i 2009. Språkstyrets rolle og posisjon har i lengre tid vært uklar i forhold til Sametingets øvrige organisering. Da Samisk språkråd ble nedlagt i 2000, valgte Sametinget å opprette et språkstyre. Det har vært uklart om hva som er språkstyrets oppgaver og hva som hører til sametingsrådets område. Det er derfor påkrevd at språkstyret får klare retningslinjer slik at deres arbeidssituasjon blir bedre.

2.13.7 Samisk språksamarbeid

Samisk Parlamentarisk Råd oppnevnte i 2008 en arbeidsgruppe bestående av medlemmer på administrativt nivå fra sametingene i Finland, Norge og Sverige. Arbeidsgruppens mandat var å foreslå fremtidig organisering av samisk språkarbeid innenfor sametingenes ansvarsområder, og vurdere strategier for opprettelse av et samisk forsknings og fag/ressurscenter for samisk språk. Arbeidsgruppens rapport, «Forslag til ny organisering av samisk språkarbeid innenfor sametingenes ansvarsområde», ble levert til styret i SPR 26.08.08. Samisk parlamentarisk råds plenum har bedt sametingene om å følge opp rapporten.

2.14 Barnehage

Sametinget følger til enhver tid gjeldende lover og målsettinger fastsatt av Stortinget.

Barnehager for samiske barn har stor betydning for samiske barns kultur- og språkutvikling.

2.14.1 Tilskudd

I 2008 er det tildelt tilskudd til 41 samiske barnehager og 19 norske barnehager som gir samiskopp-læring til enkeltbarn/grupper. Til sammen gjelder dette barnehager i 31 kommuner med 941 samiske barn. Det er bevilget midler til 6 prosjektarbeid, blant annet til prosjekt om torvgamme og prosjekt

som involverer eldre i barnehagen. Videre er det bevilget midler til fire læremiddelprosjekter. Fire av disse er på nordsamisk, tre på lulesamisk og tre på sørsamisk.

2.14.2 Kompetanseheving

Kunnskapsdepartementet har utarbeidet «Kompetansen i barnehagen. Strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren 2007–2010». Kunnskapsdepartementet prioriterer i denne strategien noen sentrale områder slik som pedagogisk ledelse, barns medvirkning, språkmiljø og språkstimulering og samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole. Sametinget har også i sine møter og konferanser tatt hensyn til disse områdene.

Sámi allaskuvla/samisk høgskole har på oppdrag fra Sametinget utført en kompetansekartlegging blant barnehageansatte i barnehager med samiske barn. Rapporten viser at de ansatte blant annet har behov for kompetanse i samisk språk og i samisk tradisjonelt arbeid. Sametinget vil i samarbeid med Kunnskapsdepartementet jobbe videre med kompetanseheving blant barnehageansatte.

Sametinget har utgitt to utgaver av barnehagetidsskriftet «Stullán».

Det er avholdt to møter med Barneombudet. Tema for møtene har vært læremiddelsituasjonen, samiske barn i fosterhjem, samiske ungdommer og skolegang og ivaretagelse av samisk kultur i bysamfunnene. Det er også gitt en orientering om Barneombudets prosjekt «Retten til delaktighet for samiske barn og unge».

Sametinget har hatt møter med enkelte kommuner angående barnehagetilbud til samiske barn. Det er i år opprettet to nye samiske barnehager/avdelinger. Tall fra foregående år viser at det er en økning i antall norske barnehager som gir et tilbud om samiskopplæring til samiske barn.

Sametinget har veiledet foreldre, barnehager og barnehageeiere i spørsmål om barnehagetilbud til samiske barn. Gjennom samarbeid med ulike aktører har Sametinget arbeidet for at samiske barn skal få et barnehagetilbud tilpasset deres språk og kultur.

Sametinget har utarbeidet en veileder for samiske barnehager, som tar utgangspunkt i Rammeplan for barnehager, og som gir en veiledende ramme for hvordan barnehagetilbudet for samiske barn bør tilrettelegges.

Den samiske barnehagesektoren står overfor mange utfordringer. En av de største utfordringene er å rekruttere samisktalende ansatte til barnehagene. De ansatte trenger i tillegg til kunnska-

per i samisk språk også kunnskaper i blant annet samisk tradisjonelt arbeid. Det er også behov for flere læremidler tilpasset samiske barn.

Det er avholdt felles barnehage- og skolekonferanse med tittelen «Tidlig innsats – gode langsiktige resultater». En slik felles barnehage- og skolekonferanse er i samsvar med intensjonene innenfor barnehageløftet og kompetanseløftet der man skal se det 18-årige opplæringsløpet i sammenheng.

2.15 Opplæring

2.15.1 Læremidler

Det er stor mangel på læremidler på sør- lule- og nordsamisk som er utviklet i forhold til Kunnskapsløftet – samisk. Som et tiltak for oppfølging av evalueringen av læremiddelutvikling har Sametinget vedtatt strategisk plan for læremiddelutvikling for perioden 2009–2012.

I Sametingets strategiske plan for læremiddelutvikling 2009 – 2012 er det gjort læremiddeprioriteringer på sør-, lule- og nordsamisk ut fra innspill fra barnehager og skoler i de aktuelle områdene. Evalueringen avdekket blant annet at en del skoleeiere ikke har kjøpt inn samiske læremidler. For å sikre at læremidlene kommer ut til den enkelte elev er en av strategiene at læremidlene skal være gratis.

En annen strategi er å utvikle ressurskoler for læremiddelutvikling i nord-, lule- og sørsamiske områder. Sametinget har igangsatt et pilotprosjekt i Tysfjord kommune, der formålet er å utvikle Drag skole til en ressurskole for læremiddelutvikling på lulesamisk. Erfaringene fra dette pilotprosjektet vil bli brukt for å utvikle ressurskoler også i sør- og nordsamiske områder.

Sametinget har jevnlig kontakt med læremiddelprodusenter og har i 2008 holdt samarbeidsmøter med to forlag. Samiske læremidler har vært tema på mange av møtene som Sametinget har hatt, blant annet med Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen i Finnmark og Sálas – Samisk forlegger og avisforening.

Det er i 2008 ferdigstilt i alt 36 ordinære og særskilt tilrettelagte læremidler etter Rammeplan for barnehagen og Kunnskapsløftet – samisk. Av disse er fem på lulesamisk, en på sørsamisk og 30 på nordsamisk. Dette er omtrent på samme nivå som antall utgivelser i 2007.

Det er i 2008 tildelt midler til 26 læremiddelutviklingsprosjekter for grunnopplæringen, fordelt på ordinære/digitale og særskilt tilrettelagte lære-

midler. Det er igangsatt tre prosjekter på sørsamisk og to på lulesamisk, resten er på nordsamisk.

Da Samisk utdanningsråd ble lagt ned i desember 1999, overtok Sametinget de læremidler de hadde på lager. Dette var ikke rene læreverk, men supplerende materiell som dekker kun deler av kompetansemålene i de nåværende læreplanene, som for eksempel lettlesthefter, temahefter, plakater og spill. Sametinget har i 2008 delt ut disse læremidlene gratis til 37 barnehager, 88 grunnskoler og 5 videregående skoler i Norge og 7 barnehager og 6 grunnskoler i Sverige og Finland. I tillegg er det delt ut læremidler til språksentre, biblioteker, høyskoler, helsestasjoner, foreldrenettverk og bokbusser. I antall dreiser det seg om ca. 40 000 eksemplarer.

Sametinget stiller ut nye læremidler på læremiddelsentralen som er lokalisert til Kautokeino. Læremiddelsentralen låner ut læremidler til skoler og barnehager over hele landet. Sametinget har også hatt utstilling av læremidler på samiske spesialpedagogiske fagdager i Tromsø og Samisk barnehage- og skolekonferanse i Bodø. Informasjon om nye læremidler blir også gitt på nettstedet Samisk læringsnett www.oahpponeahtta.no.

Sametinget konstaterer at antallet ferdigstilte læremidler ikke har økt fra 2007 til 2008. Sametinget har lenge fokusert på behovet for og mangelen på samiske læremidler. For å bøte på problemet at skoleeierne ikke kjøper inn samiske læremidler til tross for at de er tilgjengelige, ønsket Sametinget å utprøve en ny ordning med gratis læremidler for skoleeierne. Sametinget understreker likevel på det sterkeste at man ikke på noen måte vil fritta skoleeierne ansvaret for å tilby samiske elever tilgjengelige samiske læremidler, slik de gjør for læremidler på norsk. Samiske læremidler skal ikke være salderingsposter i kommunebudsjettene.

Sametingets strategiske plan for lærermiddelutvikling 2009–2012 uttrykker tydelig at satsningen på gratis læremidler til kommunene ikke skal gå ut over nyproduksjon av læremidler. Dette er ikke mulig om ikke Sametinget avsetter tilstrekkelige ressurser til den årlige produksjonen. Sametingets mulighet til å sikre forutsigbarhet for læremiddelprodusenter og for skoleeiere, og et godt læremiddeltilbud for samiske elever, er derfor avhengig av de årlige bevilgningene gjennom statsbudsjettet.

Sametinget forventer en avklaring omkring ansvarsforholdene i samisk læremiddelproduksjon. Sametingets mulighet til å tilfredsstille behovene i den samiske skolen er avhengige av tilstrekkelige bevilgninger fra sentrale myndigheter, av kapasiteten blant læremiddelprodusentene og av

at skoleeierne oppfyller sine lovpålagte oppgaver. Sametingets målsetninger i strategisk læremiddelplan kan vanskelig oppfylles uten denne avklaringen.

2.15.2 Læreplaner og timestfordeling

Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD), har fastslått at det norske faget Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap (KRL) krenket den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. På grunn av dette er denne læreplanen erstattet med en ny læreplan i Religion, livssyn og etikk (RLE)

Sametinget har behandlet forslag til læreplan i RLE – samisk og oversendt det til Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet.

Forslag til læreplan i reindriftsfaget Vg3/opp-læring i bedrift har vært på høring og er bearbeidet i forhold til høringsuttalelser. Høringsuttalelsene medfører også at fastsatt læreplan i felles programfag Vg2 reindrift må justeres. Justering av og fastsettelse av nevnte læreplaner gjøres på nyåret i 2009.

Sametinget har søkt Kunnskapsdepartementet om deling av duodjifaget for opplæring i bedrift, og har hatt møte med Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY). SRY har anbefalt en deling av duodji på Vg3. Duodji har følgende fem programområder på Vg3/opp-læring i bedrift; horn- bein- og metall-duodjifaget, tekstilduodjifaget, veve- og strikkeduodjifaget, skinn- og pelsduodjifaget og treduodjifaget. Læreplanarbeidet starter på nyåret i 2009.

Sametinget har søkt Kunnskapsdepartementet om etablering av særskilte samiske læreplaner i videregående opplæring og har hatt møte med Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY). SRY har ikke anbefalt nye programfag med særskilte samiske læreplaner innen Vg3 naturbruk og Vg3 medier og kommunikasjon. SRY har heller ikke anbefalt valgfritt programfag, samisk utmarksnæring innenfor programområde studieforbereende naturbruk Vg3.

Stortinget sluttet seg høsten 2007 til Regjeringens forslag om å utvide timetallet på 1. – 4. årstrinn med i alt 190 timer á 60 minutter. Timene skal fordeles med 76 timer i norsk, 76 timer i matematikk og 38 timer i engelsk. Timetallsutvidelsen gjelder fra og med skoleåret 2008–2009.

Sametinget har hatt konsultasjoner med Kunnskapsdepartementet om økning av timetallet i norsk, samisk, matematikk og engelsk. Det ble oppnådd enighet om at timetallet utvides med 38 timer i engelsk og 76 timer i matematikk. De 76 timene i norsk ble fordelt med en utvidelse på 38 timer i førstespråk og 38 timer i andrespråk.

Flere fylkeskommunale videregående skoler erfarer at de etter innføringen av Kunnskapsløftet ikke lenger får statlig tilskudd til samisk som fremmedspråk. Samisk som fremmedspråk er et reelt opplæringstilbud i samisk språk. Sametinget mener at skolene skal fremme tilpasset opplæring og varierte arbeidsmåter, jf. Prinsipper for opplæringen. Opplæringsloven omtaler retten til opplæring i og på samisk, men ikke de ulike alternativene for samiskopplæring. I tilfeller der den beste løsning for eleven er at hun/han får opplæring i samisk som fremmedspråk, bør det alternativet kunne velges. Det er nødvendig at de videregående skolene sikres ressurser til å kunne tilby fremmedspråkalternativet. Antall elever som ønsker samisk som fremmedspråk er i noen tilfeller svært lavt sammenlignet med andre fremmedspråk. Samisk er et offisielt språk i Norge, og det blir dermed ikke riktig at samisk skal måtte konkurrere på lik linje med for eksempel tysk om hvorvidt skolene skal gi et tilbud i samisk som fremmedspråk.

Sametinget ønsker derfor å få revidert tilskuddsordningen for samiskopplæring i videregående opplæring. Sametingsrådet har tatt opp saka med Kunnskapsdepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen i Stortinget.

2.15.3 Forvaltning av de statlige samiske videregående skoler

Sametingets vedtak i saken om fremtidig forvaltningsmodell av de statlige samiske videregående skolene er fulgt opp med konsultasjonsmøte med Kunnskapsdepartementet. Det ble konkludert med at Sametinget igangsetter vurdering av en forvaltningsmodell med Sametinget som forvaltningsansvarlig for de to samiske videregående skolene og Kunnskapsdepartementet tar videre initiativ til gjennomføring av de andre tilrådingene som kom fram i rapporten som ble utarbeidet i forbindelse med utredning av forvaltningsmodell. Dette innebærer blant annet forslag til endring av opplæringsloven.

2.15.4 Kompetanseheving

I 2007 tildelte Utdanningsdirektoratet 2 millioner til Sametinget til kompetanseheving i den samiske skolen. Sámi allaskuvla/samisk høgskole fikk i oppdrag av Sametinget å utvikle og gjennomføre etterutdanning i Prinsipper for opplæringen – Samisk og etterutdanning i samisk som andrespråk. Etter en anbudsrunde ble Sámi allaskuvla/samisk høgskole også tildelt oppdrag om utredning om opprettelse av samisk lærernettsverk.

2.15.5 Annet

I forlengelsen av samarbeidsavtalen mellom Troms fylkeskommune og Sametinget har Troms fylkeskommune igangsatt Prosjektet Samisk fag- og yrkesopplæring i Troms. De har engasjert prosjektleder, oppnevnt styringsgruppe og prosjektgruppe. Prosjektet finansieres av Sametinget og Troms fylkeskommune og videreføres i 2009.

Sametinget har veiledet skoleeiere, lærere, foreldre og elever i forhold til Kunnskapsløftet – samisk. Dette gjelder fag- og timefordeling, organisering av samiskundervisningen, spesielt utenfor forvaltningsområdet for samisk språk, læreplaner, læremidler og samiske emner i de nasjonale læreplanene.

2.16 Tradisjonell kunnskap

Tradisjonell kunnskap kan defineres som erfaringsbasert kunnskap som særlig urfolk besitter, som både knytter seg til ulike bruksmåter og til forvaltningen av naturressursene. Denne kunnskapen er overlevert fra eldre til yngre generasjoner, gjennom muntlige forklaringer og praktisk øvelse. Og kunnskapen hører til lokalsamfunnene og de som er bærerne av slik kunnskap.

Samene kan bidra til å forene vitenskapelig og tradisjonell kunnskap. Tradisjonell kunnskap må kommuniseres, og dens nytteverdi må gjøres relevant i nye sammenhenger. Vitenskapen åpner for nye muligheter og gir rom for tradisjonell kunnskap i forskning, moderne undervisning og bærekraftig ressursutnyttning. Samtidig kan vitenskapen bidra til å gi tradisjonell kunnskap et vern og økt anerkjennelse. Det samiske folk er fortsatt inne i en fase av samfunnsbygging og tradisjonell kunnskap kan betraktes som byggesteinene i framtidens samiske samfunn. Derfor må tradisjonell kunnskap lagres, anvendes og overføres fra generasjon til generasjon.

Med midler fra Samefolkets fond har Sametinget inngått avtaler med oppdragstaker Sámi allaskuvla/samisk høgskole om å utvikle et grunnlag for utvikling av et kunnskapsbasert system for forvaltning av dokumentert tradisjonell kunnskap, árbediehtu.

Oppdraget går også ut på å etablere et samarbeid med aktuelle forskningsprosjekter, samiske institusjoner og samiske lokalsamfunn for systematisk kartlegging og dokumentasjon av árbedi-

ehtu. Det skal foretas vurderinger og fremmes anbefalinger som ivaretar rettslige, etiske, metodiske og tekniske hensyn. Oppdraget gjennomføres som en del av arbeidet til samiske institusjoners nordområdenettverk, og i et samarbeid med samiske museer, senter for samiske studier ved Universitetet i Tromsø og Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU). I tillegg kan andre aktuelle samiske kulturinstitusjoner søkes involvert i arbeidet. Det skal etableres en internettside for formidling og kommunikasjon om arbeidet med árbediehtu.

2.17 Næring

2.17.1 Næringsutvikling i samiske områder

Sametingets mål er å bidra til å sikre sterke og levende samiske samfunn med et stabilt og allsidig næringsliv. Tradisjonell næringsutøvelse må sikres og videreutvikles, og nye næringer må gis utviklingsmuligheter.

Sametinget har i 2008 arbeidet for at næringslivet i de samiske områdene skal få bedret sine rammevilkår gjennom verdiskaping, kompetanse- og produktutvikling, sterkere markedsretting og salgstiltak, slik at næringene blir framtidssrettede og mer konkurransedyktige. Sametinget legger vekt på samarbeid for å styrke og utvikle det samiske næringsliv. Dette søkes gjort både gjennom målrettet virkemiddelbruk og i direkte politisk kontakt med regionale og sentrale myndigheter med ansvar for tilrettelegging av næringspolitikken.

Bruken av naturressursene i samiske områder må i første rekke komme bosettingen i de aktuelle distriktene til gode. Sametinget ønsker derfor å ha reell innflytelse på utformingen av jordbruks-, rein drifts- og fiskeripolitikk og på forvaltningen av naturressursene i distriktene.

Gode rammevilkår for næringslivet i samiske områder gjelder både for tradisjonelle næringstilpasninger og for arbeidsplasser knyttet til kultur-, informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Sametinget har i 2008 fått gjennomført en evaluering av Sametingets virkemidler til næringsutvikling. Evalueringen viser at disse midlene har positiv innvirkning på de små lokalsamfunnene. Det igangsettes og videreføres tiltak på bakgrunn av disse anbefalingene. Som følge av dette har Sametinget arbeidet videre med rapporteringssystemer, informasjon via internett, samt styrket kommunikasjonen med andre aktør innen næringsutvikling.

Det geografiske virkeområdet for søkerbaserte tilskudd til næringsutvikling vil fra 2009 bli utvidet

til også å gjelde hele Gamvik kommune og hele Gratangen kommune. Utviklingen av næringslivet i samiske områder er avhengig av de nasjonale overføringene over statsbudsjettet. For å kunne opprettholde utviklingen i det geografiske virkeområdet samtidig som dette området utvides er Sametinget avhengig av økte bevilgninger fra nasjonale myndigheter.

2.17.2 Variert næringsliv

Variert næringsliv omfatter privat tjenesteyting, bygg- og anlegg, reiseliv og annen service- og småindustri. I tillegg er det overført midler fra rein driftsforhandlingene som er blitt nyttet til rein driftsutøvere som vil etablere eller videreutvikle tilleggsnæringer i tilknytning til reindrift.

I 2008 har Sametinget prioritert tiltak for kvinner og unge i næringslivet. Videre har Sametinget prioritert kompetanseheving, produktutvikling og innovasjon. Innen reiselivsnæringen er opplevelsesbaserte reiselivsprodukter blitt prioritert. Sametinget også prioritert utvikling av småskala matproduksjon med basis i samiske mattradisjoner.

Det er flest søknader under kategorien offentlig, privat og sosial tjenesteyting og er den støtteordningen som det er størst press på. I 2008 ble det bevilget i overkant av 7 mill. til prosjekter innen variert næringsliv. Sametinget har behov for en økning i rammene til næringsutvikling, blant annet for variert næringsliv, for å fylle rollen som utviklingsaktør i de samiske samfunnene.

2.17.3 Duodji

Sametinget inngikk i 2005 en hovedavtale for duodjinnæringen med de to eksisterende samiske duodjiorganisasjonene. Denne følges opp med årlige næringsavtaler for duodji. Målet med næringsavtalen er å utvikle en næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og omsetning av egenproduserte varer. Næringsavtalen for 2009 har en totalramme på 9,21 mill. kroner. Liten søknadsmengde til investeringstilskuddordningen i 2007 førte til en reduksjon for 2008.

I næringsavtalen er det satt av midler til utviklings- og investeringstiltak, driftstilskudd, velferdsordninger, organisasjonstilskudd og duodjiutvalg. Det er også satt av midler til duodjistipend for elever som tar videregående opplæring.

Tilskudd til duodjibedriftene har blitt tildelt både til nyetableringer og investeringstiltak i eksisterende bedrifter. Det er også gitt midler til merkevarebygging og kompetanseheving. Sametinget

har gitt midler til Opplæringskontoret i reindrift for å administrere en varig lærlingeordning i duodji. Duodjeinstituttet har fått bevilget tilskudd til å etablere veilederstillinger i duodji. Sametinget har også gitt tilskudd til et samarbeidsprosjekt mellom NatourNor og Duodjeinstituttet til etablering av internettbutikk for salg av duodji.

Som grunnlag for tildeling av driftstilskudd er totalt 63 utøvere godkjent etter de kriterier som fremkommer i næringsavtalen for duodji. I forbindelse med evaluering av driftstilskuddsordningen vil man se på muligheten for å etablere et duodjiregister som kan godkjennes av Datatilsynet.

Sametinget har inngått en avtale med Asplan Viak AS om utarbeidelse av økonomisk rapport for utviklingen av duodji for årene 2007, 2008 og 2009. Avtalen er gjort for en treårsperiode. Tidligere har Sametinget inngått avtale med oppdragstaker kun for ett år av gangen.

Rapporten om duodjinæringens økonomiske situasjon i 2008, basert på regnskapstall for 2007, viser at de som er med i undersøkelsen i gjennomsnitt har et driftsresultat på kr 94 216, noe som er på samme nivå som i 2006.

Finnut Consult AS har på oppdrag av Sametinget gjort en utredning som har tatt for seg utfordringer innen kompetanse, opplæring og utvikling i duodji. Utredningen har fokusert spesielt på hvordan utviklingsarbeid kan øke sysselsettingen og inntjeningen i duodji.

2.17.4 Jordbruk

Jordbruket i samiske områder har i mange år slitt med dårlig tilvekst og rekruttering. Sametingspresidenten deltok i 2008 på møter med gårdbrukere, Innovasjon Norge, Fylkesmannen og Kautokeino og Karasjok kommuner om jordbruk i Indre Finnmark. Møtene konkluderte med at en må få klarlagt behovene i landbruket i indre Finnmark, samt rammebetingelsene for å møte disse behovene. Gårdbrukere i Porsanger kommune vil bli invitert til å delta i dette samarbeidsprosjektet.

Sametinget har hatt møter både med Bondelaget og Bonde- og småbrukerlaget om jordbruksforhandlingene og generelt om utviklingen i jordbruket.

Sametinget har videre gitt innspill til jordbruksoppgjøret til Landbruks- og matdepartementet. Sametinget har argumentert for å heve arealgrensen ved søknad om produksjonstilskudd fra 200 til 300 dekar i samiske bosettingsområder, avvikle privat omsetning av melkekvoter, øke prisen for lammekjøtt, forbedre avløserordningen for ferie og fritid, satse på videreforedling/nisjemat og forbe-

dre mulighetene for investeringer i bygningsmassen.

2.17.5 Fiskeri

Sametinget har avgitt høringsuttalelse til Kystfiskeutvalgets forslag til Finnmarkslov i NOU 2008:5 og Samerettsutvalgets utredning om kyst- og fjordfiske i sjøsamiske områder NOU 2007:12, kapittel 22. Sametinget forutsetter at utvalgets enstemmige vurderinger og forslag ikke gjøres til gjenstand for omfattende endringer gjennom den kommende konsultasjonsprosessen. Sametinget ser det også som naturlig at utredningene fra begge utvalgene blir lagt til grunn for de sjøsamiske områdene sør for Finnmark, og at Kystfiskeutvalgets forslag til Finnmarksfiskelov brukes som modell også for disse områdene. I forbindelse med arbeidet med Kystfiskeutvalgets innstilling er det avholdt møter med den sjøsamiske fiskeriorganisasjonen Bivdi og Norges Kystfiskarlag.

Sametinget har gjennomført konsultasjoner i forbindelse med revidering av fiskeripolitiske retningslinjer, forskrift for forvaltning av kongekrabbe og forskrift for sjølaksefiske i samiske områder. Sametinget har også konsultert om reguleringene av laksefiske for 2008 og 2009, og om konsesjonsordning for sjølaksefiske. Sametinget kom ikke til enighet med Miljøverndepartementet i konsultasjoner om reguleringene av laksefisket for 2008.

Sametinget har videreført sitt arbeid ovenfor myndighetene med å ivareta det samiske perspektivet i forvaltningen av marine ressurser. Dette gjelder blant annet forvaltning og oppbygging av norsk kysttorsk., nærhets- og avhengighetsprinsippet i forvaltningen av kongekrabbe, arealbrukskonflikter mellom tradisjonelt fjordfiske og oppdrettsnæring og beslutningen om å åpne for loddefiske i 2009.

Regulering og forvaltning av kystsel er også et sentralt ledd i Sametingets kyst- og fiskeripolitikk. Selens rolle og dens innvirkning på det lokale marine miljøet og ressurser, er en del av Havforskningsinstituttets treårige forskningsprosjekt om fjordøkologi i Porsangerfjorden. Sametinget er kritisk til at det i forbindelse med prosjektet er jaktforbud i hele forskningsperioden på steinkobbe i fjorden, noe som vil forsterke beitetrykket på kysttorsk og andre marine ressurser.

2.17.6 Reindrift

Sametinget har i løpet av 2008 gitt uttalelse til ny lov om dyrevelferd. Sametingets innspill gjaldt

dyreholders ansvar for rovviltpolitikken, kastring av reinbukker samt avliving av rein med krumkniv.

I august/september 2008 besøkte sametingsrådet alle reinbeitedistriktene i Norge for å innhente innspill til den reindriftspolitiske meldingen same-tingrådet er i ferd med å utarbeide, samt for å drøfte utfordringene ved reindriftas rammebetin- gelser direkte med reindriftsutøverne. Næringen er bekymret over tap av beiteland og manglende kapasitet i egen forvaltning. De etterlyser også effektive tiltak for å hindre rovvilttap, samt gode og forutsigbare erstatningsordninger. Sametinget vil drøfte blant annet disse problemstillingene i sin melding om reindrift som ferdigstilles våren 2009.

Avgiftsordningen for reindrifta har mange ganger de siste årene blitt fremmet for Regjeringen. Sametinget er skuffet over at det heller ikke ved dette statsbudsjettet skjer en avskaffing av denne ordningen. Sametinget støtter Norske Reindriftssamers Landsforbunds (NRL) arbeid i denne saken.

De siste avgiftsøkningene på blant annet drivstoff har etter næringens mening ført til en uforholdsmessig økonomisk byrde for den enkelte reindriftsutøver. Sametinget har bevilget midler slik at NRL har kunne sette ned et utvalg som fronter saken overfor myndighetene, om nødvendig engasjere eksperter i avgiftsspørsmål.

2.17.7 Verdiskapingsprogram for næringskombinasjoner og samisk reiseliv

Sametingets plenum vedtok i februar å sette i gang et verdiskapingsprogram for næringskombinasjoner med samisk reiseliv. Rammen for programmet i 2008 var på 6,5 millioner kroner.

Et faglig forum er etablert. Det består av Innovasjon Norge, fylkeskommunene og landbruksavdelingene i de tre nordligste fylkene, Bioforsk, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Sámi allaskuvla/samisk høyskole. Hensikten med dette forumet er å utveksle informasjon om offentlige tiltak og prosjekter som har relevans for programmet. Det er også etablert et utviklingsforum som består av samiske næringsorganisasjoner. Utviklingsforumet fungerer som en referansegruppe for programmet.

Et av tiltakene i verdiskapningsprogrammet er å rekruttere og mobilisere potensielle utmarks- og kombinasjonsutøvere som ønsker å etablere virksomheter i samiske områder. Rekrutteringsarbeidet er i gang og etablererskolen vil bli påbegynnes i begynnelsen av 2009.

Gjennom verdiskapingsprogrammet for næringskombinasjoner og samisk reiseliv har Sametinget fått muligheten til å utvikle reiselivsnæringen i samiske områder. I 2008 har Sametinget prioritert oppbygging av opplevelsesbaserte produkter samt kombinasjonsnæringer med reiselivsaktiviteter og småskala matproduksjon. Ved å prioritere slik vil man legge et grunnlag for å bygge opp en mangfoldig og nyskapende reiselivsnæring, som bidrar til arbeidsplasser og sikret bosetting i samiske områder. Sametinget fokuserer samtidig på at den samiske kulturen som blir formidlet i reiselivssammenheng skal ha en troverdighet som er i samsvar med samiske interesser, normer og skikker.

Sametinget arrangerte en samisk reiselivskonferanse i Alta i oktober 2008. Siktemålet med konferansen var å definere innholdet i begrepet samisk reiseliv, fokusere på utfordringene reiselivet har og å gi Sametinget større muligheter til å jobbe målrettet mot å utvikle samisk reiseliv. I tillegg var formålene å styrke samarbeidet mellom samiske reiselivsaktører.

Sametinget har igangsatt arbeidet med å utforme et prosjekt for utvikling av reiselivet i hele det samiske området. I den forbindelse er det blant annet blitt holdt seminar/prosessmøte på tre forskjellige steder i Finnmark.

2.18 Helse og sosialpolitikk

Sametingets arbeid innenfor helse- og sosialtjenesten for 2008 har vært rettet mot å skape forståelse for hvordan målet om en likeverdig tjeneste til det samiske folk kan oppnås, herunder å øke kunnskapen om samiske tjenestemottakeres rettigheter og behov. Det har også vært arbeidet for at ansvaret for å kvalitetssikre tilbudet til samiske pasienter skal løftes fra enkeltpersoner og til et overordnet nivå.

2.18.1 Samiske barns rettigheter

Sametinget har innledet konsultasjoner med Barne- og likestillingsdepartementet om tilsynsordning for samiske barn under barnevernets omsorg. Bakgrunnen for konsultasjonene er Sametingets enstemmige plenumsvedtak av 27.05.08 hvor formålet er å ivareta samiske barns rett til å bevare sitt språk og sin kultur, selv om de er plassert utenfor sitt foreldrehjem.

Sametinget har også innledet konsultasjoner med Justis- og politidepartementet, på bakgrunn av enstemmig vedtak i Sametinget av 27.05.08 om

ivaretagelse av samiske barns rettigheter og behov i organiseringen av Barnehuset. Barnehuset er en ny avhørsmodell for barn som har vært utsatt for overgrep, hvor formålet er å samle all kompetanse og instanser under ett fysisk tak.

Sametinget har i møte med Barneombudet tatt opp generelle problemstillinger når det gjelder ivaretagelse av samiske barns språklige og kulturelle rettigheter i det kommunale og statlige barnevernet, der i blant Barnas Hus. Barneombudet uttrykte at dette var forhold og informasjon som de vil følge opp i sitt videre arbeid. Sametingsrådet orienterte om situasjonen for samiske læremidler og arbeidet med strategisk plan for læremidler. Andre saker som ble tatt opp var samiske barn i fosterhjem, samiske ungdommer og skolegang og ivaretagelse av samisk kultur i bysamfunn.

2.18.2 Ivaretagelse av samiske pasienters rettigheter og behov

Sametinget har hatt møte med helse- og omsorgsminister Bjarne Håkon Hanssen for å drøfte hvordan samiske fagmiljøer og brukere skal høres og vektlegges under utviklingen av Samhandlingsreformen. Sametinget etterlyste samisk representasjon i ekspertgruppa for utvikling av Samhandlingsreformen. Statsråden etterkom ikke dette ønsket, men ville ha en nær kontakt med Sametinget og samiske helseinstitusjoner i arbeidet med reformen.

Videre ble situasjonen for samisktalende pasienter i helsevesenet drøftet. Sametinget er opptatt av å bedre situasjonen for pasienter hvor helsevesenet trenger tolk for å forstå dem. Sametinget foreslo at det igangsettes et prosjekt i regi av helseforetakene, som arbeider med å synliggjøre og finne gode måter å sikre god pasientkommunikasjon for samiske pasienter på.

Sametinget har et samarbeidsorgan med de regionale helseforetakene, der det blant annet arbeides i forhold til det samiske perspektivet i oppdragsdokumenter fra de regionale helseforetakene til underliggende helseforetak. Rekrutteringstiltak og etterutdanningstiltak internt i helseforetakene er temaer som vil bli fulgt opp av samarbeidsorganet.

2.18.3 Oppdragsdokumenter til de regionale helseforetak

Sametinget innledet i 2007 konsultasjoner med Helse- og omsorgsdepartementet om implementering av samiske pasienters behov og rettigheter i

oppdragsdokumentene til de regionale helseforetak.

Da oppdragsdokumentene til de regionale helseforetakene for 2008 ble offentliggjort, framkom det for første gang klart at samiske pasienters rett til og behov for tilrettelagte tjenester må etterspørres og synliggjøres i planlegging, utredning og når beslutninger tas. Sametingets konsultasjoner i denne saken har gitt et godt resultat. Det foreligger nå et godt utgangspunkt for de regionale helseforetakene og helseforetakene som ansvarlige for tjenesteytingen å konkretisere i sine planer og i praksis sikre at helsetjenesten tar hensyn til samisk språk og kultur i behandlingen av samiske pasienter i spesialisthelsetjenesten. Sametinget forventer at sentrale helsemyndigheter følger opp dette i sine styringssamtaler med de regionale helseforetakene.

2.18.4 Sametingets kandidater til styrene i de regionale helseforetak

Sametinget har foreslått representanter til helseforetakene i Helse Nord RHF, Helse Nord-Trøndelag HF og Rikshospitalet HF. Sametinget har i forslagsprosessen vist til samiske pasienters rett til et språklig og kulturelt tilrettelagt tilbud i spesialisthelsetjenesten. I Helse Nord RHF ble fire av Sametingets fem foreslåtte kandidater valgt inn i styrene. Sametingets kandidat til styret i Helse Nord-Trøndelag HF ble også valgt inn.

2.18.5 Sametingets arbeid med samiske brukeres behov og rettigheter i NAV

Sametinget har fortsatt arbeidet vedrørende samiske tjenestemottakeres rettigheter og behov innenfor NAV-systemet. Sametinget har derfor på ny sendt et brev til Arbeids- og inkluderingsministeren hvor disse spørsmålene tas opp.

Sametinget har deltatt på et informasjonsmøte i Salangen kommune angående en prosjektplan for ivaretagelse av samiske brukere i NAV. Gjennom prosjektet ønskes etablering av et samisk kompetansesenter innenfor NAV-systemet utredet. Prosjektet har som målsetting å realisere en arbeids- og velferdsetat som ivaretar samiske NAV-brukere i hele landet. Dette er også spørsmål som Sametinget har tatt opp med sentrale myndigheter.

Sametinget har også deltatt ved åpning av NAV-kontoret i Karasjøk, hvor det ble informert om Sametingets helse- og sosialpolitikk, og satt fokus på behovet for samisk språk- og kulturkompetanse innenfor NAV-etaten.

2.18.6 Helse og levekår i et arktisk miljøperspektiv

Sametinget har deltatt på møte i styringsgruppen for Den nordlige dimensjon og holdt et innlegg med utgangspunkt i Den nordlige dimensjon sitt program for helse og levekår. Begrepet den nordlige dimensjon ble lansert av EU for å øke fokus på EUs nordlige region, og for å håndtere de utfordringene og mulighetene regionen representerer.

Sametinget rettet fokus på samenes situasjon med paralleller til det sirkumpolare urfolksfellesskap. Mange urfolk lever i dag nært tilknyttet naturen og dens ressurser. Dette setter urfolk i en sårbar situasjon når det gjelder klimaendringer og miljøgifter, noe som igjen kan ha alvorlige konsekvenser for urfolks helse og levekår. Sametingets innlegg i Den nordlige dimensjon ble brukt videre i arbeid med temaet i Europarådet.

2.18.7 Nødmeldingstjenesten

I forbindelse med at det foregår en nasjonal omorganisering av nødmeldetjenesten er Sametinget

opptatt av å sikre at samiske brukere får et tilbud som dekker deres språklige og kulturelle behov. Sametinget har tatt opp dette med sentrale myndigheter flere ganger, senest i februar 2008 i møte med statssekretær i Helse- og omsorgsdepartementet. Sametinget vil følge dette arbeidet opp videre.

2.18.8 Prosjektmidlene

Som en oppfølging av Regjeringens handlingsplan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning, Mangfold og likeverd, har Sametinget i 2008 tildelt midler til helse og sosialprosjekter på i overkant av kr 2 487 000 til 11 ulike prosjekter. Det ble blant annet gitt kr 500 000 til Porsanger kommunes prosjekt om oppstart av desentralisert sykepleierutdanning. Likeledes ble det gitt til sammen kr 707 000 til Barnevernets utviklingssenter i Tromsø til metodeutvikling innenfor samisk barnevern. Sametinget har også fordelt kr 150 000 i stipender til videreutdanning innenfor psykososialt arbeid blant barn og unge.

3 Regjeringens arbeid med samepolitiske spørsmål og oppfølging av Sametingets årsmelding

3.1 Sametinget

3.1.1 Budsjettprosedyrer mellom Sametinget og regjeringen

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.2.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet forela Sametinget en skisse til nye budsjettprosedyrer høsten 2008. Sametinget har i møter med departementet understreket at Sametinget ikke ønsker å konsultere om departementets skisse til nye budsjettprosedyrer. Skissen ligger etter Sametingets syn for langt unna det forslaget som ble foreslått i arbeidsgrupperapporten Sametingets formelle stilling og budsjettprosedyrer. Sametinget har overfor departementet signalisert behov for mer tid til å vurdere foreliggende skisse og eventuelt foreslå alternative budsjettmodeller. Arbeids- og inkluderingsdepartementet avventer nå Sametingets vurderinger og forslag.

Det ble i forbindelse med statsbudsjettene for 2008 og 2009 avholdt møter mellom Sametinget, finansministeren og arbeids- og inkluderingsministeren.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har i 2009 gitt støtte på kr 500 000 til Gáldu – Kompetan-

sesenter for urfolks rettigheter, til et prosjekt knyttet til samisk selvbestemmelse sett bl.a. i forhold til kultur, språk, utdanning, forskning og økonomi.

Det vises for øvrig til St.meld. nr. 28 (2007–2008) Samepolitikken kap. 1.3 folkerettslige rammer for samepolitikken i Norge.

3.1.2 Sametingets rettslige stilling

Regjeringen har satt i gang et lovarbeid med sikte på å utarbeide forslag til de lovendringer som er nødvendige for at Sametinget eventuelt skal kunne etableres som et eget rettssubjekt, og for øvrig bringe loven i tråd med dagens praksis. Regjeringen vil ta stilling til spørsmålet om Sametingets rettslige stilling når forslaget foreligger.

3.1.3 Oversikt over gjennomførte konsultasjoner med Sametinget i 2008

Nedenfor fremgår en oversikt over konsultasjoner i henhold til avtale om konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget i 2008 og frem til 1. mai 2009. Det gjennomføres også faste dialogmøter, og dialog om enkeltsaker, mellom departementer og Sametinget.

Tabell 3.1

Departement	Tema	Tidspunkt
AID	Halvårlig konsultasjon mellom Sametinget og arbeids- og inkluderingsministeren, jf. konsultasjonsavtalen	29.05 og 16.12.2008
AID	Halvårlig konsultasjonsmøte med Samordningsutvalget for samiske spørsmål, jf. konsultasjonsavtalen	16.09.2008
AID	Forvaltningsreformen	07.10.2008
AID	Handlingsplan samisk språk	31.03. og 17.04 2009
BLD	Tilsynsordningene i barnevernet	26.08.08
BLD	Sametingets likestillingsplan	Feb. 09
FKD	Forvaltningsreformen og overføringer av oppgaver til fylkeskommunene i marin sektor	08.10.2008
FKD	Reviderte fiskeripolitiske retningslinjer	28.11.2008
FKD	Oppfølging av innstilling fra Kystfiskeutvalget for Finnmark (NOU 2008:5) – ikke ferdigstilt	20.03.2009

Tabell 3.1

Departement	Tema	Tidspunkt
FKD	Forskrift om fangst av kongekrabbe i perioden 1.4.2009–31.3.2010	24.03.2009
FKD	Oppfølging av innstilling fra Kystfiskeutvalget for Finnmark (NOU 2008:5)	03.04 og 16.04.2009
HOD	Budsjett 2009	22.08.2009
HOD	HODs utkast til handlingsplan for samisk språk	31.03.2009
HOD	HODs tekst til handlingsplan for samisk språk	17.04.2009
JD	Sammensetningen av Finnmarkskommisjonen	12.02.2008
KD	Diverse emner i tilknytning til St.meld. nr. 28 (2007–2008) <i>Samepolitikken</i> : Samiske videregående skoler, timetallsutvidelse og konsekvenser for samiske elever, utvikling og produksjon av samiske læremidler.	09.06.2008
KD	Opplæringslova og privatskoleloven, læreplan i historie påbygging	11.02.2009
KD	Stortingsmelding om kvalitet i barnehagen	31.03.2009
KD	Stortingsmelding om forskningspolitikken	31.03.2009
KD	Handlingsplan for samiske språk	17.04.2009
KD	Ny voksenopplæringslov	24.04.2009
KKD	Endring i forskrift om utførsel og innførsel av kulturgjenstander	25.01.2008
KKD	St.meld. nr. 32 (2007–2008) <i>Bak kulissene</i>	12.03.–05.05.2008
KKD	Omlegging av pressestøtten til samiske aviser	21.05.2008
LMD	Norsk-svensk reinbeitikonvensjon	20.04.2009
LMD	Forskrift om fredning av visse områder i Finnmark mot reinbeite – ikke ferdigstilt	25.04.2009
MD	Lov om naturmangfold	Mars – oktober 2008
MD	Verneplan for Skardsfjella – Hyllingsdalen	Januar – april 2008
MD	Verneplan for Lomsdal – Visten	27.10.2008
MD	Nasjonal marin verneplan – ikke ferdigstilt	20.06. og 18.09.2008
MD	Vern av 14 skogområder	19.06.2008
MD	Vern av 8 skogområder	18.11.2008
MD	Vern av 14 skogområder på statsgrunn	18.11.2008
MD	Nye forvaltningsordninger for verneområder	Mars – 30.04 2009
MD	Reguleringer i sjølaksefisket	12.03. og 29.04.2008
MD	Reguleringer i sjølaksefisket	28.04. 2009
MD	Mandat og organisering av konsesjonsordning for sjølaksefiske	25.09. og 19.12.2008
NHD	Mineralloven	11.04. og 27.06. 2008
NHD	Forvaltningsreformen – Innovasjon Norge	07.10.2008
OED	Nord-Salten Kraftlag AL – Regulering av Forsanvatn og bygging av Forsanvatn Kraftverk, – ikke ferdigstilt – Steigen og Hamarøy kommuner i Nordland	12.12.2008
OED	Finnmarkseiendommens stilling etter industrikonsesjonsloven	12.03.2009
OED	Utbygging av Goliatfeltet utenfor Hammerfest	April 2009

3.2 Ny valgordning og forberedelser til valg 2009

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.4.

Regjeringen foreslo endringer i samelovens bestemmelser om Sametingets valgordning i Ot.prp. nr. 43 (2007–2008). Med hjemmel i Lagtingets vedtak 17. juni 2008 om endringer, ble ny forskrift om valg til Sametinget fastsatt ved kongelig resolusjon 19. desember 2008. Valgkretsinn fordelingen er endret ved at tidligere 13 kretser er slått sammen og redusert til 7. Mandatfordelingen i Sametinget vil derved samsvare bedre med de avgitte stemmene. Ordningen med utjevningsmandater er fjernet og Sametinget har således igjen 39 mandater. En sentral regelendring er innføringen av et skille mellom kommuner som har 30 personer eller flere og de som har færre enn 30 innført i Sametingets valgmanntall. I kommuner med færre enn 30 manntallsførte har velgere kun adgang til å avgi forhåndsstemme til sametingsvalget. Sametingets valgmanntall ved forrige sametingsvalg (2005) skal legges til grunn for å avgjøre hvilke kommuner som kun skal motta forhåndsstemmer ved sametingsvalget, og hvilke kommer som skal både motta forhåndsstemmer og legge til rette for stemmegivning på valgting. Den nye ordningen vil gjelde et flertall av landets kommuner.

I arbeidet med endringsforslagene er det lagt vekt på at valgordningen og valgbestemmelsene i størst mulig grad er like for sametingsvalg og stortingsvalg.

Etter forslag i Ot.prp. nr.37 (2008–2009) er det gjort endringer i valgloven og kommuneloven. Flere av endringene i valgloven har betydning også for gjennomføring av sametingsvalg. Det gjelder justering av tidsfrister for valgavviklingen, fastsettelse av nye bestemmelser om adgang til å avgi stemme fra 1. juli til forhåndsstemmegivningen starter 10. august og regler om valgobservasjon. Forskrift om valg til Sametinget er endret i tråd med dette.

Sametingets budsjett er økt med 2,9 mill. kroner i 2009 til Sametingets arbeid knyttet til gjennomføringen av sametingsvalget i 2009. Kommunal- og regionaldepartementet har gitt Sametingets Ungdomspolitiske Utvalg (SUPU) 184 000 kroner til en kampanje for å få samisk ungdom til å melde seg inn i Sametingets valgmanntall og til å stemme ved sametingsvalget. Målgruppen er samisk ungdom, Čálliid Lágádus har fått 336 000 kroner til oversettelse av Avis i Skolens valghefter til nord-, lule- og sørsamisk. Heftene er tilpasset 3 målgrupper; mellomtrinnet, ungdomstrinnet og videregående.

3.3 Likestilling og antidiskriminering

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.5.

Barne- og likestillingsdepartementet anser det som viktig at Sametinget vedtok i 2008 sin handlingsplan for likestilling 2009–2013, og at handlingsplanen også omtaler seksuell orientering og vold i nære relasjoner. Hele diskrimineringsfeltet er også en samisk utfordring og det er derfor positivt at Sametinget integrerer likestillings og antidiskrimineringsarbeidet i sin virksomhet.

Barne- og likestillingsdepartementet forpliktet seg i i St.meld nr. 28 (2007–2008) til å gi faglig og økonomisk støtte til Sametinget for å følge opp handlingsplanen for likestilling. Barne- og likestillingsdepartementet har en god dialog med Sametinget om dette.

Barne- og likestillingsdepartementet har gitt FAFO i oppdrag å skrive en rapport om levekår blant lesbiske og homofile samer. Denne rapporten vil bli ferdigstilt våren 2009. Barne- og likestillingsdepartementet la våren 2008 fram handlingsplanen «Bedre livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner 2009–2012». Denne planen er nå under oversettelse til samisk. Kapittel 10 i denne planen omhandler den samiske befolkningen, og omtaler to tiltak som skal gjennomføres i løpet av tiltaksperioden.

Barne- og likestillingsdepartementet legger fram i april 2009 en ny handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering som har flere tiltak for å hindre diskriminering av samer. Sametinget vil være en samarbeidspartner i arbeidet med oppfølging av planen.

3.4 Samisk statistikk

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.6.

Faglig analysegruppe for samisk statistikk ble opprettet av Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Sametinget med bakgrunn i prosedyrene for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Formålet med etableringen er å styrke faktagrunnlaget for vurderinger og beslutninger i konsultasjoner. Gruppens mandat er å legge fram en årlig rapport med oversikt og analyse av aktuelle utviklingstrekk i det samiske samfunnet. Rapporten legges til grunn for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. I gruppens første rapport «Samiske tall forteller 1» (2008), ble tre sentrale temaer belyst:

- Tilgangen på samiske data som grunnlag for å videreutvikle god samisk statistikk.

- Befolkningsutviklingen – sentralisering og stabilitet i samiske bosettingsområder.
- Utdanningsmønsteret i den samiske befolkningen – endringene i valg av samisk som første- og andrespråk i grunnskolen.

Analysegruppen anbefaler blant annet at det gjøres en utredning om muligheter for å lage samisk individbasert statistikk og at det i denne sammenheng vurderes muligheter for tilgang til aktuelle datakilder, for eksempel bruk av Sametingets valgmannstall, jf. for øvrig kap. 2.1.3 Individbasert statistikk i St.meld. nr. 28 (2007–2008) Samepolitikken.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil årlig sette av midler til produksjon av samisk statistisk årbok og til Faglig analysegruppe.

3.5 Det samiske samarbeidet

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.7.

Nordisk samarbeid om samiske saker

Ministrene ansvarlig for samiske saker i Finland, Sverige og Norge og sametingspresidentene i respektive land, etablerte i 2000 et fast samarbeid for regelmessig orientering, drøfting og behandling av samiske spørsmål av felles interesse. Målsettingen med samarbeidet er å styrke og utvikle det samiske folkets språk, kultur, næringer og samfunnsliv. Samarbeidet har uformell, men nær tilknytning til Nordisk Ministerråd.

Regjeringen anser sametingenes parlamentariske samarbeidsorgan, Samisk parlamentarisk råd, som et viktig organ for det nordiske samarbeidet om samiske saker og et organ som har betydning i internasjonale sammenhenger for et styrket samarbeid urfolk i mellom, og mellom urfolk og andre aktører.

Utkast til nordisk samekonvensjon

Regjeringene og sametingene er enige om å videreføre prosessen og arbeidet med utkastet til en nordisk samekonvensjon under det nordiske samarbeidets norske formannskap i 2009. Det forberedes et forslag til sameministrenes og sametingspresidentenes fellesmøte høsten 2009 om hvordan eventuelle forhandlinger om en samekonvensjon kan gjennomføres. Konvensjonsutkastet, utarbeidet av en nordisk ekspertgruppe på bakgrunn av de internasjonale instrumentene som de tre landene er bundet av, tar utgangspunkt i at samene er urfolk i Finland, Sverige og Norge. Ekspertgrup-

pen foreslår at målsettingen med en nordisk samekonvensjon er å bekrefte og styrke slike rettigheter for det samiske folket, slik at det kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur, sine næringer og sitt samfunnsliv med minst mulig hinder av landegrensene.

3.6 Regionalpolitikk

3.6.1 Ny melding om distrikts- og regionalpolitikken

Kommunal- og regionaldepartementet la våren 2009 fram St.meld nr 25 (2008 – 2009) Lokal vekstkraft og framdriftstru. Om distrikts- og regionalpolitikken. Det er viktig for regjeringen å gi folk i hele landet reel frihet til å bosette seg der en ønsker. Meldingen slår fast at vekstkraft kommer nedefra. Attraktive lokalsamfunn må baseres på en aktiv innsats fra kommuner og lokalbefolkning. Et mål med meldingen er å utvide handlingsrommet for kommuner og lokalsamfunn slik at den lokale vekstkraften kan utnyttes. Innretningen på en rekke politikkområder skal medvirke til å møte utfordringer i ulike deler av landet. Det gjelder for eksempel en styrket kommuneøkonomi, satsing på samferdsel, utdanning og forskning, helsetjenester, forvaltningsplaner for verneområdene, fiskeri, havbruk og landbruk. Meldingen varsler også en rekke nye tiltak:

- Nye mål for bredbånd for å sikre større kapasitet i hele landet
- Et program for styrket kapasitet og kompetanse til å drive lokal samfunnsutvikling i kommunene
- Et nytt næringshageprogram fra 2011
- En mentorordning slik at unge gründarar kan få hjelp og støtte fra en erfaren «oppmann»
- Et nytt nasjonalt kunnskapsprogram for økt bolyst i kommuner med svak utvikling i folketallet

3.6.2 Samepolitikk i kommunene

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.8.2.

Samene er i mindretall i de fleste kommuner. Dette gir utfordringer for kommunesektoren i forhold til at politiske flertallsbeslutninger også skal ivareta samiske interesser. Dette omtales bl.a. i St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken*.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har startet samtaler med KS og Sametinget om kommunenes arbeid med samiske spørsmål. Målsettingen er bl.a. å drøfte behov for og utfordringer

knyttet til et nærmere samarbeid om kommunenes arbeid på dette feltet.

3.6.3 Forvaltningsreformen

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.8.3.

Det er regjeringens målsetning at samisk innflytelse og medbestemmelse ikke skal svekkes på de saksområdene som overføres fra staten til folkevalgt regionalt nivå.

I Ot.prp. nr 10 (2008–2009) Om lov om endringer i forvaltningslovgivningen mv. (gjennomføring av forvaltningsreformen) omtales samiske interesser på marin sektor, utdanningsområdet og i Innovasjon Norge, i tillegg til en drøfting av en generell konsultasjonsplikt for offentlige myndigheter. Stortinget behandlet saken 18. desember 2008.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil behandle spørsmålet om en eventuell lovfesting av konsultasjonsplikten både for statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter i sammenheng med Samerettsutvalgets forslag om en ny lov om saksbehandling og konsultasjoner.

Som en oppfølging av konsultasjonene om forvaltningsreformen er det startet konsultasjoner mellom Sametinget og Nærings- og handelsdepartementet om utformingen av vedtekter for Innovasjon Norge. Det vises også til punkt 3.16.1 Fiskeri.

Det forventes for øvrig at fylkeskommunene følger opp sine forpliktelser overfor samiske interesser i alle de oppgaver fylkeskommunene utfører.

3.7 Internasjonal politikk

3.7.1 Regjeringens rapport på ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.9.4.

Norge avga i 2008 sin fjerde statsrapportering på ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk. Rapporten inneholder en beskrivelse av en rekke forhold som har hatt betydning for utviklingen av samepolitikken i perioden 2003 til 2008, herunder Avtalen om prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget, og finnmarksloven. Samerettsutvalgets utredning for områdene fra Troms og sørover og Kystfiskeutvalgets innstilling er også omtalt i rapporten. Rapporten finnes i sin helhet på regjeringens hjemmesider. For en nærmere omtale av innholdet i og rekkevidden av ILO-konvensjon nr. 169 vises det til St.meld. nr. 28 (2007–2008) Samepolitikken.

3.7.2 Nordområdene

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.9.1.

Regjeringen la fram «Nye byggesteiner i nord. Neste trinn i regjeringens nordområdestrategi» i mars 2009. Ett av de sju overordnede målene er å bidra til å trygge urfolkenes livsgrunnlag, næringer, historie og kultur i nordområdene. I satsingen framover vil regjeringen legge til rette for at urfolk selv har vilkår for å delta i prosessene og kan nyttiggjøre seg de muligheter framtidig utvikling i nord kan gi. Blant tiltakene innen urfolksområdet er:

Etablering av et grenseoverskridende kunnskapsprogram for dokumentasjon av samisk tradisjonskunnskap i et nordområdeperspektiv, utvikling av digital infrastruktur for små urfolksspråk, etablering av et urfolksprogram for kulturbasert næringsutvikling, utvikling av etiske retningslinjer som ulike aktører må ta hensyn til i forhold til urfolk ved økonomisk virksomhet i nordområdene og realisering av et samisk utrednings- og kompetansesenter på Kola i Russland. Det vil bli lagt vekt på formidling av urfolks og andre folks kulturer og tradisjoner på tvers av landegrensene, herunder etableringen av Riddu Riddu Senter for nordlige folk og kapasitets- og kompetanseoppbygging ved institusjoner som driver med samisk forskning, utdanning og kunnskaps-, nærings- og kulturutvikling i nordområdene. Videre vil et utredningsarbeid om samisk kunnskapsutvikling bli igangsatt for å klarlegge de viktigste utfordringer samisk høyere utdanning og forskning står overfor i et nordområdeperspektiv.

Utenriksdepartementet har i 2008 blant annet gitt støtte til Samisk Filmfestival, Riddu Riddu festivalen, Sjøsamisk studieforbund og Samisk næringsbasert kulturprosjekt i Lovozero i Russland. Over Utenriksdepartementets budsjett ytes det også støtte til urfolks deltakelse i Arktisk Råd, Barentsrådet mv. Formålet med bevilgningen er å gi tilskudd til urfolksrepresentanters deltakelse i internasjonalt samarbeid i nordområdene.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har i 2008 bidratt med 800 000 kroner til Samerådets ulike arrangementer under den 19. Samekonferansen i 2008 i Rovaniemi i Finland. Samekonferansen er samlet hvert fjerde år med delegater fra samiske hovedorganisasjoner i Finland, Norge, Sverige og Russland. Departementet har også gitt støtte til etablering av et helårig formidlingssenter for nordlige folks kunst og kultur ved Riddu Riddu i Kåfjord. Bevilgning er videreført til delprosjektet «Ceavvi» innenfor det internasjonale forskningsprosjektet EALÁT ved Samisk høyskole. Ved å integrere tradisjonell kunnskap med vitenskape-

lige data fra ulike regioner i Arktis, ser prosjektet på hvordan beitearealer for rein påvirkes av klimaendringer.

I forbindelse med Stortingets behandling av Reindriftsavtalen 2008–2009 ga Stortinget sin tilslutning til avtalepartenes forslag om at Den fjerde Verdenskongressen for reindriftsfolk finansieres med 2 millioner kroner over Landbruks- og matdepartementets budsjett i 2008. Kongressen er et viktig bindeledd mellom reindriften og forvaltningsmiljøer, en møteplass for reindriftsfolk og internasjonale fagmiljøer og et utstillingsvindu hvor reindriftsfolkenes kunst og kultur presenteres. Kongressen ble holdt i Kautokeino våren 2009. Reindriften var representert med delegater og mandater fra 28 reindriftsregioner rundt hele det sirkumpolare området innenfor 9 nasjonalstater (Russland, Mongolia, Kina, Canada, Grønland, Alaska, Finland, Sverige og Norge).

Regjeringen har satt av 0,5 mill. kroner årlig til det 3-årige prosjektet «Skoltesamisk kultur over grensene». Østsamisk museum har prosjektansvaret. Prosjektet representerer et grenseoverskridende samarbeid mellom skoltesamiske miljøer og institusjoner i Norge, Finland og Russland med målsetting om å styrke østsamisk/skoltesamisk språk og kultur.

Utenriksdepartementet og Sametinget har drøftet inngåelse av en avtale vedrørende rammetilskudd til Sametingets internasjonale arbeid.

3.7.3 Arktisk samarbeid

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.9.2.

Representanter for Sametinget har også i 2008 vært invitert og deltatt på arbeidsgruppemøter og andre møter relatert til Arktisk Råd etter eget ønske. Det har vært stilt midler til disposisjon til samisk representasjon der de har ønsket å delta.

3.8 Areal- og miljøpolitikk

3.8.1 Naturmangfoldloven

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.10.2.

Forslaget til ny naturmangfoldlov ble lagt frem i april 2009 (Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) Om lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)). Den nye loven vil etter forslaget erstatte nåværende naturvernlov og deler av viltloven og lakse- og innlandsfiskloven, men favner vesentlig videre enn det. Lovforslaget inneholder også forvaltningsmål for naturtyper og arter og prinsipper for bærekraftig bruk av naturens mangfold, regler om fremmede organismer, om utvalgte naturtyper,

om tilgang til genetisk materiale og om håndheving og sanksjoner.

Forslaget tar utgangspunkt i naturverdiene, men slik at menneskers behov kan tilfredsstilles og samfunnsmessige behov kan ivaretas. Det vektlegges imidlertid at naturen setter rammer som vi ikke kan overse uten at det går utover oss selv eller kommende generasjoner, jf. Grunnloven § 110 b. Loven ivaretar behovet for bærekraftig bruk og vern av naturens mangfold, samtidig som den involverer berørte rettighetshavere og lokalsamfunn på en annen måte enn tidligere.

Forvaltning av naturen dreier seg om forvaltningen av grunnlaget for liv og levemåter. For det samiske folk kan dette oppleves som særlig sterkt fordi naturen er grunnlaget for tradisjonell næringsvirksomhet som utmarkshøsting, reindrift, fiske og jordbruk. Naturen er også en viktig ramme for livsområde, opplevelse av fortiden, kunnskaper og levemåte.

En ny naturmangfoldlov og praktiseringen av den er derfor av betydning for hvordan samiske interesser og rettigheter blir ivaretatt i Norge. Grunnloven § 110 a og internasjonale avtaler forplikter i særlig grad statlige myndigheter til å gjøre hensynet til samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv til gjenstand for særskilt behandling og vurdering i forvaltning gjennom bærekraftig bruk og vern av natur. De samiske interessene må derfor komme frem i beslutningsprosessene etter loven, og hensynene må tillegges en slik vekt ved avveiningen at samisk kultur, innenfor rammen av en bærekraftig bruk, bevares, og ikke trues.

Prosedyrene for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget, fastsatt ved Kgl. res. 1. juli 2005, gjelder i saker som vil kunne påvirke samiske interesser direkte. Naturmangfoldloven faller klart innenfor de saker det skal konsulteres om. Departementet har gjennomført konsultasjoner med Sametinget om de problemstillinger og temaer i lovforslaget som berører samiske interesser. Samarbeidet mellom Sametinget og departementet har pågått over en lang tidsperiode og har vært omfattende. Prosessen har vært ryddig og har inneholdt konkrete og konstruktive diskusjoner om det nærmere innholdet i de enkelte forslag. Det er fra departementets side gjort tilføyelser, endringer og justeringer i lov- og proposisjonstekst for å imøtekomme Sametingets posisjoner.

I protokollen fra det siste konsultasjonsmøtet 29. oktober 2008 fremkommer det at sametingsrådet etter en samlet og helhetlig vurdering vil fremme forslag til innstilling til Sametingets plenum om å gi sitt samtykke til ny naturmangfoldlov.

Sametinget behandlet utkastet til lovforslag i november 2008 og sluttet seg til sametingsrådets forslag til innstilling i saken.

3.8.2 Ny minerallov

Nærings- og handelsdepartementet fremmet Ot.prp. nr. 43 (2008 – 2009) Om lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) for Stortinget 20. mars 2009. Prosessen med å lage en ny og moderne minerallov i Norge startet allerede i 1993. Norge er rikt på også andre mineralressurser enn olje, og mineralnæringen med sine 5 000 ansatte og 10 milliarder i omsetning trenger tidsmessige, forutsigbare og gode rammevilkår. Samtidig er det viktig å sikre at næringen utøver virksomheten innenfor samfunnsmessige forsvarlige rammer, særlig fordi utvinning av mineraler kan innebære store naturinngrep av ikke-fornybare ressurser. Det er også viktig at loven gir grunnlag for økt satsing på distriktenes egne ressurser, lokal verdiskaping og arbeidsplasser og ivaretagelse av samiske interesser.

Med én felles lov får vi et enklere regelverk som vil omfatte alle i mineralbransjen. I dag er deler av bransjen ikke regulert, hvilket har vist seg å være uheldig. Loven styrker samfunnskontrollen ved at den etablerer klare plikter for driften, sørger for økonomisk grunnlag for sikring og opprydning, og styrker og utvider myndighetenes tilsyn til å omfatte hele bransjen, og det stilles det kompetansekrav til alle som driver mineraluttak. Samiske interesser ved mineralvirksomhet styrkes i forhold til gjeldende regelverk.

Samiske interesser og konsultasjoner

Sammenlignet med i dag styrkes urfolksinteressene i den nye loven. Det lovfestes at det ved mineralvirksomhet skal tas hensyn til naturgrunnlaget for samisk kultur. I Finnmark gis det nye regler for varsling og lengre frister direkte til dem som driver med rein. Samtidig utvides plikten til å kartlegge samiske interesser før undersøkelse etter mineraler. Nye saksbehandlingsregler sørger for at det skal legges vekt på samiske interesser ved behandling av søknader om ekspropriasjon og driftskonseksjon. Tilsvarende vil de eksisterende saksbehandlingsreglene ved behandling av søknader om undersøkelses- og utvinningstillatelser bli videreført fra bergverksloven.

For områdene utenfor Finnmark er det regler i det nye lovforslaget som vil ivareta samiske grunneiere eller samiske brukergrupper, som for eksempel reindriften. Grunneiere og brukere vil bli vars-

let om leting og undersøkelser, og det er krav om samtykke dersom det skal utføres inngrep i grunnen som kan medføre vesentlig skade.

Departementet har hatt konsultasjoner med Sametinget om forslag til ny minerallov. Det ble i mai 2005 inngått en avtale om prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Det har vært avholdt fem konsultasjonsmøter i perioden januar 2007 til juni 2008.

Konsultasjonene skal skje i god tro og med målsetting om å oppnå enighet. Underveis har begge parter lagt frem forslag for å forsøke å få til enighet om forslaget. Det har imidlertid ikke vært mulig å komme frem til enighet om helheten i lovforslaget. Uenigheten har i hovedsak dreid seg om utformingen av bestemmelsen om urfolksvederlag ved mineralvirksomhet og spørsmålet om det skal gis egne regler for ivaretagelse av samiske interesser utenfor Finnmark nå, eller i forbindelse med oppfølgingen av Samerettsutvalget II. Eventuelle endringer i mineralloven vil bli gjennomført så snart det er tatt endelig stilling til forslagene fra Samerettsutvalget II.

Sametinget og departementet har underveis vært imøtekommende på bestemmelsen i lovens innledningskapittel om ivaretagelse av samiske interesser i mineralloven, at Sametinget ikke gis en samtykkerett ved mineralvirksomhet, og at kollektive rettigheter omtales i forarbeidene uten lovregulering. Det ble også foreslått innføring av konsultasjonsplikt i Finnmark med sikte på å få til enighet om lovforslaget. Disse standpunktene ble ikke videreført ved avslutningen av konsultasjonene.

Departementet vil understreke at det ikke medfører riktighet at regjeringen før konsultasjonene startet ga uttrykk for at den hadde avklart sitt syn på hvordan samiske rettigheter og interesser skulle behandles i loven. Det har vært reelle konsultasjoner og også regjeringsbehandlinger underveis i konsultasjonene. Standpunktene med faglig begrunnelse har vært tydelig formidlet, også på punkter det har vært uenighet om.

Sametingets plenum ga ikke samtykke til lovforslaget. Det fremgår av plenumsvedtaket at Sametinget heller ikke kan gi sin tilslutning til de aktiviteter lovforslaget søker å regulere. Sametinget ber i plenumsvedtaket om gjenåpning av konsultasjonene, og at regjeringen søker å finne omforente løsninger i samråd med Sametinget. Departementet mener det ikke er grunnlag for å gjenåpne konsultasjonene og viser til at de ble avsluttet fordi det ikke var utsikt til å oppnå enighet mellom regjeringen og Sametinget.

Departementet har også avholdt konsultasjoner med Norske Reindrifsamers Landsforbund

(NRL). NRL er opptatt av at lovverket må tilrettelegge for dialog mellom reindriftsutøverne og mineralletere og -undersøkere så tidlig som mulig. På bakgrunn av innspill fra NRL ble det foretatt endringer i lovutkastet. NRL ønsker en ny minerallov nå, men vil ha med en regulering av samiske interesser ved mineralvirksomhet i områdene utenfor Finnmark. Med unntak av dette punktet er det enighet mellom departementet og NRL om lovforslaget.

3.8.3 Rovviltforvaltning

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.10.8.

Miljøverndepartementet vil vise til at oppretting av regionale rovvilt nemnder, avgrensning av åtte forvaltningsregioner og etablering av nasjonale og regionale bestandsmål for rovvilt ble fastsatt ved rovviltforliket i 2004, jf. Innst. S. nr. 174 (2003–2004), og framgår av forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) §§ 3, 4 og 5. Ved opprettelsen av de regionale rovvilt nemndene er det lagt vekt på allmennpolitiske prinsipper med sikte på at nemnden skal få en god og representativ sammensetning, i tråd med de ordinære og formelle krav som gjelder for slike organer. Av rovviltforskriften § 5 framgår representasjonen i hver enkelt nemnd.

Sametinget er representert med ett av totalt fem medlemmer i regionene med samisk tamreindrift. I kommentarene til rovviltforskriften § 5 heter det at:

«Sametinget kan unntaksvis velge medlemmer til rovvilt nemnden blant vararepresentanter til Sametinget dersom faste representanter til Sametinget ikke tilfredsstiller kravene til representasjon av begge kjønn eller kravene til regional tilhørighet.»

Sametinget mener at rovviltforskriften ikke i tilstrekkelig grad ivaretar samiske interesser. Miljøverndepartementet er i dialog med Sametinget om dette. Miljøverndepartementet mener det er viktig å ha en best mulig oversikt over rovviltbestandene, herunder årlige ynglinger for de enkelte artene, jf. Stortingets bestandsmål for rovvilt. Gode overvåkingsmetoder som allmennheten har tillit til og som også innebærer lokal medvirking har i tillegg en konfliktdempende effekt. Miljøverndepartementet er av den oppfatning at det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt er av meget høy kvalitet, og programmet høster også internasjonal anerkjennelse. Bestandsovervåkingen av rovvilt er høyt prioritert, og innsatsen er derfor betydelig styrket de senere år. I statsbudsjettet for 2009 er

det bevilget 15,7 millioner kroner til dette arbeidet, en økning på 6 millioner kroner sammenliknet med foregående år.

Det ytes full erstatning for tap av tamrein til rovvilt etter årlig fastsatte satser. Erstatningen dekker i tillegg til verdien av dyret også biprodukter. I tillegg ytes det erstatning for følgekostnader knyttet til det enkelte dyr, beregnet ut fra verdien av tapt fremtidig produksjon av voksne simler og avlsverdien for åringssimler. Det kan også gis erstatning for dokumenterte omkostninger, ulemper og følgeskader. Etter erstatningsforskriften kan det utbetales erstatning i de tilfeller det er dokumentert skade av rovvilt, og i tilfeller hvor det er sannsynlighetsovervekt for at tap er forårsaket av rovvilt.

Miljøverndepartementet mener i likhet med Sametinget at det er viktig å arbeide for at tapstallene reduseres. Bevilgingene til forebyggende og konfliktdempende tiltak er derfor økt betraktelig de senere år, og i 2009 er det satt av 80,5 millioner kroner til slike tiltak. Innenfor rammene av rovviltforliket er det imidlertid ikke aktuelt å foreta endringer i bestandsmålene for de ulike artene.

3.8.4 Vassdrags og energisaker, vindkraft

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.10.9.

Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Sametinget undertegnet 31. mars 2009 en samarbeidsavtale om konsultasjoner ved konsesjonssaker i samiske områder. Det er rundt 260 konsesjonssaker til behandling i samiske områder, og avtalen er kommet på plass for å sikre at konsultasjoner skjer på en god måte.

NVEs konsultasjonsplikt overfor Sametinget er regulert av avtale om prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget, vedtatt ved kgl.res. 1. juli 2005. Samarbeidsavtalen mellom NVE og Sametinget angir nærmere hvordan konsultasjonene mellom NVE som konsesjonsmyndighet og Sametinget skal gjennomføres i praksis, slik at NVE kan oppfylle konsultasjonsplikten overfor Sametinget.

Sametinget kan kreve konsultasjoner om et tiltak, dersom tiltaket vil kunne påvirke samiske interesser direkte. I avtalen mellom NVE og Sametinget er det fastslått at NVE alltid skal avklare om Sametinget har ønske om konsultasjon ved følgende tiltak, forutsatt at tiltaket overskrider de grensene som er angitt i forskrift om konsekvensutredninger 1. april 2005¹:

- Vindkraftanlegg

¹ KU-grensene velges som innslagspunkt, for å sikre at konsultasjonsplikten forbeholdes større inngrep.

- Anleggskonsesjoner for kraftledninger og jord- og sjøkabler
- Varmekraftverk og andre forbrenningsinstallasjoner
- Vannkraftanlegg
- Demninger og andre anlegg for oppdemming eller varig lagring av vann
- Anlegg for oppsamling eller kunstig infiltrasjon for gjenoppbygging av grunnvann
- Anlegg for transport av vannressurser mellom nedbørsfelt

3.9 Kulturminnevern

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.11.

Miljøverndepartementet viser til at Sametinget etter forskrift om faglig og geografisk ansvarsfordeling etter kulturminneloven har hele landet som forvaltningsområde for så vidt avgrenset til samiske kulturminner. Sametinget har ikke geografisk ansvar for et antall fylker som nevnt i kap 11. For øvrig avventer endelig forslag til permanent ordning for forvaltning av samiske kulturminner til etter at Samerettsutvalgets innstilling er behandlet.

Miljøverndepartementet anser at Neiden er et viktig samisk kulturmiljø og dette er også bakgrunnen for at Neiden kulturmiljø ble fredet etter kulturminneloven § 20 i 2000.

Departementet anser at det er positivt at det arbeides for å få på plass en forvaltningsplan for Skoltebyen og ønsker at det rapporteres på dette arbeidet. Når det gjelder Ceavccageadgi/Mortensnes ble forholdet til arbeidet med oppføring av området på tentativ liste til UNESCOs verdensarvliste tatt opp i møte mellom sametingspresident Olli og statsråd Solheim den 02.02.09. Sametingets synspunkter om forholdet til de andre nordiske land i arbeidet med nominering av Ceavccageadgi/Mortensnes er tatt opp med Riksantikvaren. Det er i første rekke Riksantikvaren som vil være Sametingets kontaktpunkt i det videre arbeidet med saken.

I tildelingsbrevet til Riksantikvaren for 2009 er det gitt i oppgave å avklare kriteriene for samiske bygninger som kommer inn under bestemmelsene i kulturminneloven. Sametinget vil bli trukket inn i dette arbeidet.

3.10 Kultur

3.10.1 Samisk kultur

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.12.1.

Fra 2002 er forvaltningsansvaret for en rekke kulturinstitusjoner og -tiltak overført til Sametinget. Sametinget forvalter en rammebevilgning til kulturformål under statsbudsjettets kapittel 320 Allmenne kulturformål, post 53 Samiske kulturformål. Det er opp til Sametinget å prioritere innenfor denne rammen, og sørge for at midlene blir brukt på best mulig måte for å styrke og ivareta samisk kultur. Bevilgningen skal dekke følgende formål: samiske musikkfestivaler, samiske kunstnerstipend og stipendkomitévederlag, utstillingsvederlag til samiske kunstinstitusjoner, Beaivváš Sámi Teáhter, stedsnavnstjenesten og oppfølging av samisk språklov, samisk spesialbibliotek (fra 2008: Sametingets bibliotek), mobil bibliotekjeneste og samiske museer.

Bevilgningen til samiske kulturformål under kap. 320, post 53 er i 2009 på nær 62 mill. kroner, en økning på 8,5 mill. kroner fra året før. Til sammen er bevilgningen på denne posten økt med 29,4 mill. kroner under sittende regjering. Formålet med økningen er å bedre Sametingets mulighet til å drive en aktiv kulturpolitikk, i tråd med intensjonene i Soria Moria-erklæringen og Kulturløftet. Regjeringen har merket seg at Sametinget har varslet særlige behov på museumsfeltet.

3.10.2 Samisk scenekunst

Som det vises til i Sametingets årsmelding kap. 2.12.1 har det i 2008 vært konsultasjoner mellom KKD og Sametinget om tiltakene i St.meld. nr. 32 (2007–2008) *Bak kulissene, om scenekunst i Norge*. Meldingen ble behandlet av Stortinget 26. februar 2009, som sluttet seg til foreslåtte tiltak vedrørende samisk scenekunst.

3.10.3 Samiske festivaler – Riddu Riddu Festivála

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.12.2.

Regjeringen fremmet forslag om Riddu Riddu som knutepunktfestival, i St.prp. nr. 1 (2008–2009) og Budsjett-innst. S. nr. 2 (2008–2009). Stortinget sluttet seg til dette 15. desember 2008.

3.10.4 Kulturbygg

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.12.4.

Sametinget viser i sin årsmelding for 2008 til St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken* når det gjelder husleiefinansiering av nye samiske kulturbygg, og at Sametinget stiller seg positiv til en slik ordning. I meldingen foreslår regjeringen at en som hovedregel bør ta i bruk husleieordninger i statlig finansiering av nye kulturbygg som priorite-

res av Sametinget, og at Sametinget får alt ansvar for å prioritere mellom aktuelle byggeprosjekter. Kultur- og kirkedepartementet vil invitere Same-tinget til konsultasjoner før husleieordningen eventuelt innføres.

Kultur- og kirkedepartementet bevilger over statsbudsjettets kap. 320 Allmenne kulturformål, post 73 Nasjonale kulturbygg tilskudd til bygninger og lokaler for institusjoner og tiltak som har en nasjonal oppgave, en landsomfattende funksjon eller en viktig landsdelsfunksjon. I 2008 ble det bevilget 9,7 mill. kroner til byggingen av Østsa- misk museum i Neiden; bygget ble ferdig i desem- ber 2008, det gjenstår å bygge utstillinger og instal- lere utstyr. Driften av museet skal finansieres med tilskudd fra statsbudsjettets kap. 320, post 53 Samiske kulturformål, som forvaltes av Sametin- get, og med tilskudd fra Sør-Varanger kommune. Det ble i 2008 også bevilget 3 mill. kroner til Ája Samisk Senter til prosjektering.

Saemien Sijte har musealt ansvar for den sørsa- miske kulturen. I den forbindelse har institusjonen behov for utvidelse av lokalene med bl.a. en ny per- manent utstilling. I tillegg planlegges kontorer som kan leies ut til andre samiske institusjoner. Prosjektet skal finansieres av Nord-Trøndelag fyl- keskommune og Snåsa kommune (infrastruktur), i tillegg til statlige bevilgninger over Statsbyggs budsjett. Institusjonene som skal lokaliseres i den nye bygningen skal betale husleie, som over tid vil dekke Statsbyggs kostnader ved prosjektet. Kul- tur- og kirkedepartementet har gitt Statsbygg i oppdrag å utarbeide forprosjekt med kostnads- ramme, finansieringsplan og framdriftsplan på bak- grunn av et romprogram på netto 1 449 kvm., som omfatter funksjoner for Saemien Sijte og som Kul- tur- og kirkedepartementet kan gi husleietilskudd til. Jf. for øvrig omtale i St.meld. nr. 28 (2007–2008) Samepolitikken, kap. 14.6.1.

3.10.5 Media

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.12.10.

Kultur- og kirkedepartementet har ingen kom- mentarer til Sametingets omtale av mediefeltet. De samiske avisene spiller en uvurderlig rolle for demokratisk debatt og språkutvikling i det samiske samfunnet. I 2007 slo de samiskspråklige avisene Min Áigi og Áššu seg sammen i den hen- sikt å etablere en samisk dagsavis. Den nye avisen Ávvir ble utgitt første gang i februar 2008 og økte til fem ukentlige utgaver fra august 2008. Den norskspråklige samiske avisen Ságat har også økt utgivelseshyppigheten til fem utgaver per uke.

Regjeringen legger til grunn at samiske dagsa- viser vil kunne ha en langt bedre funksjon som informasjonskilde og debattfora i det samiske sam- funnet enn fådagersaviser. Pressestøtten til de samiske avisene, som tildeles over kap. 335 post 75 på Kultur- og kirkedepartementets budsjett, ble derfor økt med 5 mill. kroner i 2008 og ytterligere 2,8 mill. kroner i 2009 for å legge til rette for etable- ring av dagsaviser.

Som følge av budsjettøkningen og sammenslå- ingen av Min Áigi og Áššu ble forskriftene for tilde- ling av pressestøtten til de samiske avisene endret i 2008. Endringene innebar bl.a. at en noe større del av tilskuddet fordeles som såkalt «variabelt til- skudd» som utelukkende går til samiskspråklige aviser. Videre ble ordningen med tilskudd til pro- duksjon av avissider på lulesamisk i norskspråk- lige aviser utvidet til også å omfatte sørsamisk.

På bakgrunn av konsultasjoner med Sametin- get i forbindelse med forskriftsendringen har departementet satt i gang en utredning av hvordan tilskuddsordningen i større grad kan stimulere til bruk av alle de samiske skriftspråkene. I denne sammenheng vil departementet også vurdere behovet for ordninger med tilskudd til etablering av avistilbud på samiske språk.

I Innst. S. nr. 191 (2008–2009) *Samepolitikken* heter det at «Komiteens flertall, alle unntatt med- lemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at en av konklusjonene fra Barneombudets rapport «Ret- ten til medvirkning for samiske barn og unge» er at det er stor mangel på ungdomslitteratur, TV-pro- grammer og aviser tilpasset samisk ungdom, og samiske blader og tidsskrifter som barn og unge finner interessante. Flertallet er enig i at barneper- spektivet bør komme tydeligere fram i behandlin- gen av mangfoldet i yringskanaler for alle grupper i samfunnet.»

NRK-plakaten, som skal legge de overordnede rammene for NRKs programvirksomhet, fastsetter bl.a. at:

«NRK skal fremme barns rett til yringsfri- dom og informasjon, og skjerme barn mot skadelige former for innhold. NRK skal ha daglige norsk- språklige programmer for barn under 12 år, jevnlig- e norskspråklige programmer for unge, og jevnlig- e programmer for barn og unge på samisk».

NRK har startet opp fjernsynssendinger for samisk ungdom, kalt Izu. NRK Sámi Radio sender 5 programmer i 2008, og planlegger 10 nye pro- grammer i løpet av 2009. Ungdomsprogrammene sendes på NRK3 og varer i 20 minutter. Izu er et

samisk ungdomskonsept som allerede består av radiosendinger og en egen nettside.

Medietilsynet fører tilsyn med NRKs programvirksomhet gjennom de årlige allmennkringkastingsrapportene. Rapportene avgis til departementet og blir rutinemessig tatt opp på generalforsamling i NRK.

I allmennkringkastingsrapporten for 2007 konkluderte Medietilsynet med at NRK innfrir kravet om programmer på samisk for barn i fjernsyn og for unge i radio, men ikke for barn i radio og unge i fjernsyn.

3.10.6 Museer

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.12.7.

Bygget til Østsamisk Museum i Neiden sto ferdig i desember 2008 og er nå klart til å bli tatt i bruk, jf. punkt 3.10.4. Arbeidet med utstillingene er igangsatt og museet vil åpne for publikum når utstillingene er på plass.

Sametinget besluttet i januar 2009 å samle de samiske museene i Tana og Varanger i den nye stiftelsen Tana og Varanger museumsiida. Denne stiftelsen skal ha ansvaret for Østsamisk museum, herunder å eie, forvalte, drive og vedlikeholde museumsbygget som er oppført i Sør-Varanger kommune. Regjeringen har i revidert nasjonalbudsjett (St.prp. nr. 67 (2008–2009)) foreslått at stiftelsen vederlagsfritt får overdratt eiendomsretten til museumsbygningen fra Statsbygg.

3.11 Samiske språk

3.11.1 Samiske språk

Kultur- og kirke departementet la i juni 2008 fram St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk*, språkmeldingen. Meldingen omtaler også situasjonen for samisk språk i Norge og tiltak for samisk språk, og departementet innhentet innspill fra Sametinget i arbeidet med meldingen.

Norge leverte i juni 2008 sin fjerde periodiske rapport til Europarådet om de tiltak og den politikk som blir ført for å oppfylle de forpliktelser Norge har tatt på seg ved å ratifisere Charteret for regions- eller minoritetsspråk (Minoritetsspråkpakten). Arbeidet med rapporten ble koordinert av Kultur- og kirke departementet. Sametinget ble i likhet med andre relevante offentlige virksomheter og interesseorganisasjoner bedt om innspill til rapporten.

Sametinget skal hvert fjerde år utarbeide en rapport til Kongen om situasjonen for samiske

språk i Norge, jf. Sameloven § 3–12 Organisering av samisk språkarbeid. Tidligere rapporter ble utarbeidet i 2000 og 2004, og rapporten «Bruken av samiske språk. Undersøkelse 2008» ble oversendt regjeringen i april 2009.

3.11.2 Handlingsplan for samiske språk

I forbindelse med arbeidet med St.meld. nr. 28 (2007–2008) Samepolitikken besluttet regjeringen å sette i gang et arbeid med en handlingsplan for samiske språk.

Regjeringens handlingsplan for samiske språk ble lagt frem mai 2009. Handlingsplanen er utarbeidet i dialog med Sametinget. Samiskspråklige miljøer, kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn har kommet med innspill til handlingsplanen. Handlingsplanen vil ha en virketid på 5 år. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil koordinere oppfølgingen av mål og tiltak i handlingsplanen underveis i planperioden. Arbeidet vil skje i konsultasjon med Sametinget.

Regjeringen vil med handlingsplanen legge grunnlaget for en sterkere innsats for de samiske språkene på ulike samfunnsområder – særlig innenfor opplæring, utdanning, offentlig tjeneste- og omsorgsyting, samt bruk og synliggjøring av samisk i offentlig sammenheng.

Målsettingen med handlingsplanen er å legge grunnlag for en trygg fremtid for de samiske språkene nord-, lule- og sørsamisk. Et viktig mål er å få flere samiske språkbrukere.

Handlingsplanen har følgende hovedelementer:

Lære – styrke opplæringen i og på nord-, lule- og sørsamisk på alle nivåer: omhandler mål og tiltak for utvikling av samiske barnehagetilbud, samisk opplæring i grunn- og videregående skole og for voksne og tiltak for å styrke rekrutteringen til høyere utdanning i samiske språk, herunder lærerutdanning.

Bruke – øke det offentlige tilbud på samisk til brukere på alle samfunnsområder: omhandler mål og tiltak i offentlig tjeneste- og omsorgsyting på samisk på ulike sektorområder. Dette er en viktig oppfølging av St.meld. nr. 28 og meldingens budskap om at myndighetene i «hverdagspolitikk» skal ta hensyn til samiske brukere. Videre omhandler denne delen forslag om gjennomgang av samelovens språkregler, regjeringens bruk av de samiske språkene, IKT og språkteknologi.

Se – synliggjøre samisk språk i det offentlige rom: omhandler mål og tiltak for at samiske språk skal bli mer synlige på den offentlige arena bl.a. gjennom radio, TV, aviser og internett, gjennom inn-

kjøpsordning for samisk litteratur, og gjennom skilting på samisk.

3.11.3 Samelovens språkregler

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.13.2.

Forvaltningsområdet for samelovens språkregler ble i 2006 utvidet til å omfatte Tysfjord kommune. Fra 01.01.2008 ble Snåsa kommune innlemmet i forvaltningsområdet. Kultur- og kirkedepartementet har i 2008 mottatt søknad fra Lavangen kommune i Troms om å bli innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Regjeringen har i revidert nasjonalbudsjett for 2009 foreslått at Sametingets budsjett økes med 1 mill. kroner slik at Lavangen kommune vil kunne innlemmes i forvaltningsområdet for samisk språk fra 1. oktober 2009.

I og med innføringen av Tysfjord kommune og Snåsa kommune omfatter forvaltningsområdet for samelovens språkregler nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk språk.

Gjennomgang av samelovens språkregler

Samelovens språkregler ble evaluert i 2007. Evalueringsrapporten viser at de offentlige organene som omfattes av samelovens språkregler ikke oppfyller lovens krav fullt ut. Videre viser evalueringen at det kan stilles spørsmål ved om samelovens språkregler fullgodt dekker kravene i den europeiske pakten om region- og minoritetsspråk. På bakgrunn av de problemstillingene som kommer frem i evalueringen av samelovens språkregler og på bakgrunn av at forvaltningsområdet for samelovens språkregler er utvidet til å omfatte både nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk språk, vil Arbeids- og inkluderingsdepartementet i samarbeid med berørte fagdepartementer og i konsultasjoner med Sametinget sette i gang et arbeid med gjennomgang av samelovens språkregler og vurdere behov for en eventuell revisjon.

Tilsyn med samelovens språkregler

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.13.1.

Undersøkelser om samisk språk foretatt av Sametinget i 2000, 2004 og 2008 samt evalueringen av samelovens språkregler av 2007, har avdekket at de fleste offentlige organer som omfattes av samelovens språkregler ikke oppfyller lovens krav fullt ut i forhold til retten til bruk av samisk i kontakt med offentlige organer i forvaltningsområdet for samisk språk. Undersøkelsene viser også at det har vært lite endring over tid. Departementet vil

derfor i gjennomgangen av samelovens språkregler også vurdere spørsmålet om tilsyn med hvordan kommunene og fylkeskommunene følger opp språkbestemmelsene i sameloven.

3.12 Barnehage

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.14.

Sametinget er tildelt midler til tilskudd til samiske barnehager, til språktiltak i norske barnehager med samiske barn og midler til informasjons-, utviklings- og veiledningsarbeid (Kunnskapsdepartementets budsjettkapittel 231, post 50).

Som en oppfølging av St.meld. nr. 28 (2007 – 2008) Samepolitikken, gjennomføres det fra 2008 to årlige administrative samarbeidsmøter mellom Kunnskapsdepartementet og Sametinget om utfordringer og tiltak i den samiske barnehagesektoren.

Det er en stor utfordring å rekruttere barnehagepersonale med samiskspråklig kompetanse. Den samiske barnehagesektor står overfor en dobbel utfordring: i mange kommuner er det vanskelig å rekruttere førskolelærere generelt og førskolelærere med samiskspråklig kompetanse spesielt. Særlig er utfordringene store i lule- og sørsamiske områder. Sametinget har siden 2002 hatt en egen ordning med stipend til førskolelærere og allmennlærere som blant annet tar fordypning i lulesamisk språk. Samisk høgskole, som er den eneste høgskolen som utdanner førskolelærere med samiskspråklig kompetanse, har i flere år hatt vanskeligheter med å rekruttere studenter til førskolelærerstudiet. Kunnskapsdepartementet la våren 2007 fram *Strategi for rekruttering av førskolelærere i barnehagen 2007 – 2011*. Det utarbeides årlige tiltaksplaner. Sametinget og Kunnskapsdepartementet skal samarbeide om tiltak og har hatt fokus på utfordringer på årlige samarbeidsmøter i 2008.

Samisk høgskole, Sametinget, KS Finnmark, Høgskolen i Finnmark og fylkesmannen i Finnmark har igangsatt en rekrutteringskampanje for å rekruttere flere studenter til de to lærerhøgskolene i fylket («Drømmejobben/Gollevirgi»). Kampanjen støttes økonomisk av Kunnskapsdepartementet.

3.13 Grunnopplæring

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.15.

Sametinget forvalter midler til Samisk utdanningsadministrasjon. Midlene skal bl.a. nyttes til

utvikling og produksjon av samiske læremidler. I tillegg gis det gjennom fylkesmennene tilskudd til opplæring i og/eller på samisk i grunnopplæringen.

I 2008 la Kunnskapsdepartementet stor vekt på at det skulle legges til rette for raskere og bedre utvikling av samiske læremidler. Kunnskapsdepartementet og Sametinget har avklart ansvarsforholdene for samiske læremidler. Dette ansvaret forblir hos Sametinget. Gjennom møter med involverte parter har en drøftet mulighetene for å øke utvikling og produksjon, samt oversetting av norske læremidler til samisk. Arbeidet videreføres i 2009 bl.a. ved at det nedsettes en arbeidsgruppe under regi av Sametinget, for å tilrettelegge den videre utviklingen på feltet.

Kunnskapsdepartementet har i tildelingsbrevet til Utdanningsdirektoratet for 2009 bedt om at det gjennomføres tilsyn med samiske elevers rettigheter, herunder tilgangen på samiske læremidler.

I konsultasjonen i juni 2008 ble det avtalt at Sametinget skulle utrede forvaltningsansvaret for de samiske videregående skolene, mens Kunnskapsdepartementet følger opp de øvrige delene av rapporten av arbeidsgruppa om de statlige samiske videregående skolene. I forbindelse med timetallsutvidelsen i grunnskolen kom en fram til fordeling av timene. KD skal også vurdere egen læreplan i norsk for elever med samisk som andrespråk.

De fleste læreplanene under Kunnskapsløftet – Samisk forelå ved utgangen av 2008, men læreplan i historie påbygning, samt søknad om deling av duodjifaget, vil bli behandlet i 2009.

I løpet av 2008 deltok Kunnskapsdepartementet aktivt i arbeidet med St.meld. nr. 28 (2007–2008), samt i oppfølgingen av denne. Oppfølgingen har bl.a. omfattet arbeid med Handlingsplan for samiske språk.

3.14 Tradisjonell kunnskap

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.16.

Regjeringen har bevilget midler til en satsing på samisk tradisjonell kunnskap. Det ble i 2008 bevilget 1, 3 mill. kroner, og i 2009 1,3 mill. kroner. Midlene er i sin helhet tildelt Samisk høgskole, til pilotprosjektet «Arbediehtu» – kartlegging, bevaring og bruk av samisk tradisjonell kunnskap. Pilotprosjektet er planlagt å gå over tre år. Sametinget gir også midler til prosjekter som ivaretar tradisjonell kunnskap fra Samefolkets fond. Sametingets satsing på tradisjonell kunnskap er ellers omtalt i kap. 2.16 i denne meldingen.

3.15 Næring

3.15.1 Fiskeri

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.17.5.

Fiskeri- og kystdepartementet har i 2008 gjennomført flere konsultasjoner med Sametinget, herunder om forvaltningsreformen og overføringer av oppgaver i marin sektor til fylkeskommunene, samt om reviderte fiskeripolitiske retningslinjer og om forvaltning av kongekrabbe. I tillegg er det avviklet informasjonsmøter om bl.a. reguleringer av fisket i 2009, om revisjon av fiskermanntallet, om oppfølgingen av innstillingen til Kystfiskeutvalget for Finnmark, om eierskapsbegrensninger og rekrutteringsordninger i kystfiskeflåten, om ny stortingsmelding om norsk sjøpattedyrpolitikk og om tildeling av nye oppdrettstillatelser (i 2009) for laks, ørret og regnbueørret.

Kystfiskeutvalget for Finnmark ble nedsatt 30. juni 2006. Utvalgets innstilling, NOU 2008:5 Retten til fiske i havet utenfor Finnmark ble avgitt fiskeri- og kystministeren i Vestertana den 18. februar 2008. Innstillingen ble sendt på bred høring med høringsfrist satt til 1. desember 2008.

3.15.2 Reindrift

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.17.6.

Reindriften står overfor en rekke utfordringer i arbeidet mot målene om en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig næring. Dette gjelder både spørsmål om den interne forvaltning med organisering og bruk av ressurser, og i forhold til ytre faktorer, da særlig det å ivareta næringens arealinteresser og arealbehov. Selv om økonomien i næringen samlet sett er svak, har det likevel vært en positiv utvikling de senere årene, i første rekke som følge av økt slakteuttak og bedre markedsforhold. Landbruks- og matdepartementet legger vekt på å kunne styrke denne utviklingen, bl.a. gjennom å videreføre og videreutvikle reindriftsavtalens ordninger som stimulerer til økt verdiskaping. Ved siste reindriftsavtale ble det innført en prøveordning i Vest-Finnmark reinbeiteområde der ordningen med tidligslakteutskuddet og kalveslakteutskuddet blir erstattet av et tilskudd med vilkår om at mottakeren skal oppfylle et bestemt slakte- og produksjonskrav.

3.15.3 Reindriftsloven av 2007

Reindriftsloven som ble vedtatt i 2007 innbar en betydelig omlegging i forhold til tidligere lovgivning overfor reindriftnæringen. Loven vektlegger

på en helt annen måte et indre selvstyre for næringen bl.a. ved at siidaene og reinbeitedistriktene har hovedansvaret for utforming av bestemmelser om ressursforvaltningen. Myndighetene har på forskjellige måter lagt og vil legge til rette for en god prosess for at lovens bestemmelser skal fungere etter intensjonen. I dette arbeidet prioriterer Landbruks- og matdepartementet i første rekke oppgaven med utarbeidelse av bruksregler for distriktene med rammebetingelser for reintall og beitetider. Det er i tilknytning til dette arbeidet blitt gjennomført en rekke tiltak for informasjon og veiledning. Det er avholdt informasjonsmøter om loven i de respektive reinbeiteområdene. Et eget utvalg med representanter fra næringen, forvaltningen og forskningen har arbeidet med og fremmet forslag om kriterier for reintallsfastsettelse. Det er videre utarbeidet veileder for fastsetting av reintall og utforming av bruksregler, og forvaltningen har avholdt oppfølgende møter for ytterligere informasjon og veiledning. I Reindriftsavtalen som er inngått for 2009 – 2010 er det også lagt vekt på økonomiske ordninger som styrker og stimulerer distriktenes arbeid på dette feltet.

3.15.4 Arealspørsmål og arealvern

Den nye planloven som er vedtatt, forplikter kommuner og regioner til å ivareta naturgrunnlaget for samisk reindrift, og nye regler om medvirkning og krav om planprogram skal sikre at reindriften kommer tidlig inn i planprosessen. Loven har gitt utvidete muligheter til å ivareta reindriftenes interesser ved at områder av særlig viktighet for reindriften kan markeres som hensynssoner i planen, og at det kan knyttes bestemmelser til disse sonene. Planlovens vektlegging av interkommunal og regional planlegging er også av viktighet for reindriften som i stor utstrekning bruker områder på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Arbeidet i forhold til ny planlov følges i første omgang opp med informasjon og veiledning i forvaltningen og til styringsorganene, herunder utarbeidelse av en veileder om reindrift og arealvern.

Landbruks- og matdepartementet har bl.a. i oppfølgingen av arbeidet etter ny planlov, sett det som viktig at det også blir utarbeidet kart med en verdiklassifisering av reinbeiteområdene. Hensikten er på en bedre måte å kunne synliggjøre områdene hvor næringen har særlige beite- og bruksinteresser. Slike kart vil være mer anvendelige bl.a. i sammenheng med den kommunale planleggingen. En arbeidsgruppe har vurdert og lagt fram forslag til metode for slik klassifisering. Arbeidet følges nå opp i forvaltningen, og gjennomføring av en verdi-

klassifisering av reinbeiteområdene er en av oppgavene som har høyest prioritet i de neste årene.

Landbruks- og matdepartementet har iverksatt et prosjekt for å styrke det interdepartementale samarbeidet om å ivareta reindriftsinteressene i arealsammenheng. I prosjektet skal departementene synliggjøre og konkretisere behov og muligheter, samt foreta en ansvarsfordeling i forhold til oppfølging av tiltaksområder som kan gjelde regelverk og bedre dialog og samhandling mellom reindriften og øvrige arealinteresser. Tiltakene skal bidra til en oppfyllelse av nasjonale og internasjonale forpliktelser i forhold til den samiske reindriften.

3.15.5 Norsk-svensk reinbeitekonvensjon

Forhandlingene med Sverige om en ny reinbeitekonvensjon ble tatt opp igjen i desember 2005 etter at de to land var blitt enige om et nytt felles mandat for videre forhandlinger. Fastsettelse av mandat og oppnevning av ny norsk forhandlingsdelegasjon fant sted ved kongelig resolusjon 4. november 2005. Forhandlingene som har vært ført på dette grunnlaget ble sluttført i februar 2009. Delegationene kom da til enighet om utkast til konvensjon med tilhørende vedtekter for de felles forvaltningsorganer som foreslås opprettet og områdeprotokoll med den geografiske områdefordelingen, herunder nærmere bestemmelser om gjerder. Forhandlingsresultatet er overlevert til regjeringene i de to land for videre oppfølging. Regjeringen vil komme tilbake til denne saken overfor Stortinget med en proposisjon om samtykke til ratifikasjon. En ny konvensjon vil mest sannsynlig tre i kraft i løpet av 2010.

3.15.6 Ad konsultasjoner med Sametinget

Landbruks- og matdepartementet legger vekt på gode konsultasjonsprosesser i forhold til Sametinget og reindriftnæringen. Departementet ser dette som nødvendig for at de samiske interessene skal bli involvert på en tilfredsstillende måte, og for at myndighetene skal få et best mulig beslutningsgrunnlag når avgjørelser skal treffes. Aktuelle saker hvor det blir gjennomført konsultasjoner med Sametinget og Norske Reindriftssamers Landsforbund er bl.a. i forbindelse med behandlingen av ny Norsk-svensk reinbeitekonvensjon.

3.15.7 Verdiskapingsprogram for næringskombinasjoner og reiseliv

Det vises til Sametingets årsmelding kap 2.17.7.

Regjeringen er innstilt på å imøtekomme Sametingets ønske om en fortsatt utvikling av verdiskapingsprogrammet for næringskombinasjoner og reiseliv. Sametingets budsjetttramme er i denne sammenheng økt med 2 mill. kroner til 8,5 mill. kroner for 2009. Sametinget har gitt en omtale av verdiskapingsprogrammet i kap. 2.17 i denne meldingen.

3.16 Barnevern

Det vises til Sametingets årsmelding kap. 2.18.1.

Det er et mål for regjeringen å videreutvikle et faglig godt barnevern med god flerkulturell kompetanse, og god kunnskap om samisk barnevern i områder med samisk befolkning. Utdanningstilbudet «Barnevern i et minoritetsperspektiv» startet opp høsten 2008. Videreutdanningen tilbys ved høyskolene i Finnmark, Oslo, Lillehammer og Telemark. Det samiske perspektivet er tungt inne i utdanningen, i fellesopplegget og særlig ved Høgskolen i Finnmark.

Regjeringen vil ved utviklingen av barnehusene legge vekt på å styrke kompetansen både når det gjelder samisk språk- og kulturkompetanse, og kompetanse på kulturelle minoritetsområder ellers.

3.17 Arbeids- og velferdsetaten

Det vises til Sametingets årsmelding kap. 2.18.5.

Tilbudet overfor de samiske brukere av arbeids- og velferdsforvaltningens tjenester utvides i 2009. Dette er en direkte konsekvens av en egen tverrfaglig arbeidsgruppe som i 2008, i regi av Arbeids- og velferdsetaten, utredet behovet. I første omgang vil man tilby hovedbrosjyrer, plakater, og den mest sentrale ytelsesinformasjonen på www.nav.no på samisk.

Ved etableringen av nye NAV-kontor i kommuner med samisk befolkning, skal behovet for kompetanse i samisk språk og kultur vurderes særskilt.

Arbeids- og velferdsetaten skal videre gjennomføre lokale brukerundersøkelser i samiske forvaltningsområder. Resultatene fra brukerundersøkelsene skal danne grunnlag for utviklingen av kvaliteten på tjenestetilbudet i etaten.

Det skal redegjøres for erfaringene med gjennomførte tiltak overfor samiske brukere, herunder informasjon på www.nav.no og annet informasjonsmateriell, samt resultater fra brukerundersøkelser i samiske forvaltningsområder.

Innenfor forvaltningsområdet for samisk språk skal samelovens språkregler følges opp, jf. samelovens kap. 3. Arbeids- og velferdsetaten skal ha gjennomgått egne lover og forskrifter for å fastslå hvilke lover som i henhold til samelovens § 3–2 er relevant å oversette til samisk. Virksomheten oppfordres til kontinuerlig å oversette forskrifter og kunngjøringer i tråd med bestemmelsene, samt publisere oversatte forskrifter og kunngjøringer. Etaten skal arbeide for å ha den mest etterspurte informasjonen på www.nav.no om etatens ytelser og brukernes rettigheter, tilgjengelig på samisk.

Arbeids- og velferdsetaten skal rapportere tertielt om oppfølging av samelovens språkregler og bruk av samisk språk, herunder om status for oversetting av lover, forskrifter, skjema og øvrig informasjon.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

tilrår:

Tilråding fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet av 12. juni 2009 om Sametingets virksomhet i 2008 blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1**Sametingets regnskap for 2008**

Sametingets regnskap for 2008 er et kontantregnskap for virksomheten i sin helhet og viser virksomhetens faktiske bokførte inntekter og utgifter.

Regnskapet presenteres i tre hoveddeler; resultatregnskap, balanse og noter til regnskapet. I noter til regnskapet gis en oversikt over bevilgnin-

ger mottatt, driftsregnskapet fordelt på hovedkoststeder, virkemiddelregnskapet fordelt på virkemiddelordningene og spesifisering av enkelte balanseposter. Under hver av disse hoveddelene gis det også forklaringer til eventuelle avvik.

Resultatregnskap

Tabell 1.1

	Note	Res 31/12	Bud 2008	Avvik	i %
Driftsinntekter					
Bevilgninger fra departementene	1, 20	306 410 000	306 410 000	0	0,0 %
Avkastning Samefolkets fond	15	9 946 560	10 000 000	53 440	0,5 %
Refordelt regnskapsmessig overskudd 2007		0	2 721 162	2 721 162	100,0 %
Sum driftsinntekter		316 356 560	319 131 162	2 774 602	0,9 %
Virkemidler					
Virkemidler	2–15	198 394 103	204 871 000	6 476 897	3,2 %
Samefolkets fond	15	9 946 560	10 000 000	53 440	0,5 %
Sum virkemidler		208 340 663	214 871 000	6 530 337	3,0 %
SUM DRIFTSINNTEKTER – VIRKEMIDLER		108 015 897	104 260 162	(3 755 735)	-3,6 %
Driftskostnader					
Drift politisk nivå	16	22 272 444	20 921 000	(1 351 444)	-6,5 %
Drift administrativt nivå	17	62 923 048	63 071 000	147 952	0,2 %
Investeringer	18	12 444 342	12 447 000	2 658	0,0 %
Spesielle prosjekter	19	7 677 105	7 821 162	144 057	1,8 %
Sum driftskostnader		105 316 939	104 260 162	(1 056 777)	-1,0 %
RESULTAT PR. 31. DESEMBER 2008		2 698 957	0	-2 698 957	-100,0 %
Anvendelse av årsresultatet					
Til refordeling i revidert budsjett 2009 – til annen EK		2 698 957			
Sum anvendelse		2 698 957			

Balanse

Tabell 1.2

Beskrivelse	Note	2007	2008
Eiendeler			
Omløpsmidler			
Kundefordringer	20	4 677 765	6 845 587
Andre fordringer	21	1 853 959	1 047 688
Sum fordringer		6 531 724	7 893 275
Bankinnskudd		141 884 538	167 579 112
Samefolkets fond	15	79 650 790	76 951 211
Sum bank		221 535 328	244 530 323
Sum eiendeler		228 067 052	252 423 598
Egenkapital og gjeld			
Egenkapital			
Egenkapital	24	-2 894 843	-5 616 005
Annen egenkapital – Til refordeling i revidert budsjett	24	-2 721 162	-2 698 957
Sum egenkapital		-5 616 005	-8 314 962
Gjeld			
Avsetning for forpliktelser			
Avsetning gyldige tilsagn næringsutvikling	7	-20 447 194	-26 594 644
Avsetning gyldige tilsagn kulturutvikling	6	-11 979 956	-13 021 079
Samefolkets fond – avkastning	15	-35 459 087	-30 126 018
Samefolkets fond – kapital	15	-75 000 000	-75 000 000
Avsetning gyldige tilsagn samefolkets fond	15	0	-5 745 780
Avsetning gyldige tilsagn læremiddelutvikling	4	-33 520 142	-33 903 250
Avsetning gyldige tilsagn kulturminnevern	8	-2 655 300	-3 285 000
Avsetning gyldige tilsagn interreg, regional og statlig andel	7	-3 661 369	-1 842 484
Avsetning gyldige tilsagn språkprosjekter	5	-3 131 078	-3 386 198
Avsetning gyldige tilsagn andre virkemidler	4–15	-8 792 149	-12 673 200
Sum fondsavsetninger og andre avsetninger for forpliktelser		-194 646 274	-205 577 652
Avsetning vedlikehold Sametingsbygningen	22	-884 596	-1 784 596
Sum annen langsiktig gjeld		-884 596	-1 784 596
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		-992 012	-1 974 704
Pensjonsinnskudd		-56 019	-1 578 316
Skyldig offentlige avgifter		-2 705 712	-3 088 374
Annen kortsiktig gjeld – avsetning feriepenger, gr.livsforsikring, andre trekk		-5 282 843	-6 102 842
Annen kortsiktig gjeld – kapitalisert avkastn. Norges bank	15	-4 650 790	-4 613 491
Øvrige avsetninger	23	-13 232 801	-19 388 661
Sum kortsiktig gjeld		-26 920 177	-36 746 388
Sum egenkapital og gjeld		-228 067 052	-252 423 598

Noter til regnskapet*Note 1 Bevilgninger fra departementene*

Fordeling av bevilgningene fra departementene er som følger:

Tabell 1.3

Kap.Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
680.50	Arbeids- og inkluderingsdepartementet – AID	191 400 000	191 400 000	0	0,0 %
206.50	Kunnskapsdepartementet – KD	31 887 000	31 887 000	0	0,0 %
226/248	Kunnskapsdepartementet – KD	4 000 000	4 000 000	0	0,0 %
231.50	Kunnskapsdepartementet – KD	12 380 000	12 380 000	0	0,0 %
1429.50	Miljøverndepartementet – MD	3 000 000	3 000 000	0	0,0 %
320.53	Kultur- og kirke departementet – KKD	53 543 000	53 543 000	0	0,0 %
724.21	Helse- og omsorgsdepartementet – HOD	6 200 000	6 200 000	0	0,0 %
1147.50	Landsbruksdepartementet – LD	4 000 000	4 000 000	0	0,0 %
Sum		306 410 000	306 410 000	0	0,0 %
-	Samefolkets fond	9 946 560	10 000 000	53 440	0,5 %
Sum		316 356 560	316 410 000	53 440	0,0 %

Sametinget hadde ved budsjettbehandlingen av sak 60/07, Sametingets budsjett 2008, en bevilgning på totalt kr 316 310 000, inkl. avkastning av Samefolkets fond. Ved budsjettreguleringen i mai 2008, sak 38/08 Sametingets reviderte budsjett 2008, ble det endelige budsjettet for 2008 vedtatt med en total ramme på kr 316 410 000. Dette skyldes at bevilgningen over kap. 724, post 21 fra Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) er økt med kr 100 000.

Avkastning av Samefolkets fond inntektsføres ikke over resultatregnskapet. Ved mottak av innbetaling bokføres denne i balansen under punkt «Samefolkets fond – avkastning». Årets forbruk av Samefolkets fond er inntektsført og opparbeidet avkastningen av Samefolkets fond er tilsvarende redusert, se note 15.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) og Kunnskapsdepartementet (KD) har bevilget kr 1 000 000 hver til prosjekt Divvun – samisk korrektureprogram. Denne bevilgningen er inntektsført under posten spesielle prosjekter, Divvun.

Kultur- og kirke departementet (KKD) har bevilget kr 600 000 til samisk idrett for 2008. Denne bevilgningen er inntektsført og utbetalt direkte over virkemiddelpost 205.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) har bevilget kr 300 000 til prosjektet samisk statistikk for 2008. Denne bevilgningen er inntektsført og utbetalt direkte over virkemiddelpost 801.

I tillegg har Sametinget mottatt kr 650 000 fra Utenriksdepartementet til Sametingets internasjonale arbeid. Sametinget søker årlig om disse midlene. Midlene inntektsføres direkte under administrasjonen for arbeidet med internasjonale saker.

Note 2 Virkemiddelregnskapet 2008

Tabell 1.4

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
-	Direkte tilskudd	102 227 700	102 478 000	250 300	0,2 %
-	Søkerbaserte tilskudd	79 045 378	85 723 000	6 677 622	7,8 %
-	Avtaler	7 559 009	8 570 000	1 010 991	11,8 %
-	Andre virkemidler	8 216 030	6 450 000	(1 766 030)	-27,4 %
-	Samefolkets fond	9 946 560	10 000 000	53 440	0,5 %
-	Andre tiltak	1 345 986	1 650 000	304 014	18,4 %
	Sum	208 340 663	214 871 000	6 530 337	3,0 %
100–102	Opplæring	27 296 095	31 153 000	3 856 905	14,1 %
150–153	Språk	49 579 867	51 460 000	1 880 133	3,8 %
200–212	Kultur	74 262 689	73 797 000	(465 689)	-0,6 %
300–302	Næring	28 252 984	27 775 000	(477 984)	-1,7 %
400–402	Miljø- og kulturvern	3 328 054	3 654 000	325 946	9,8 %
450	Helse- og sosialsatsing	2 034 167	4 400 000	2 365 833	116,3 %
650–652	Likestillingstiltak	630 444	650 000	19 556	3,1 %
551–554	Internasjonalt arbeid	219 000	625 000	406 000	185,4 %
750–756	Samiske organisasjoner	3 228 787	3 257 000	28 213	0,9 %
500–503	Andre virkemidler	8 216 030	6 450 000	(1 766 030)	-21,5 %
600–602	Samefolkets fond	9 946 560	10 000 000	53 440	0,5 %
800–899	Andre tiltak	1 345 986	1 650 000	304 014	22,6 %
	Sum virkemidler	208 340 663	214 871 000	6 530 337	3,0 %

Sametingets virkemidler er en blanding av direkte bevilgninger og søkerbaserte tilskuddsordninger som gis som tilskudd med gyldighet over flere år eller som årlige tilskudd.

Sametingets tilskuddsstyre fordeler de virkemidler som Sametingets plenum har delegert til tilskuddsstyret, jfr sak 09/08 Revisjon av retningslinjer for Sametingets tilskuddsstyre. Dette vedrører de søkerbaserte virkemidlene innenfor Sametingets budsjett med unntak av de virkemidlene som er lagt til Sametingsrådets og Møtelederskapets disposisjon.

Note 3 Omdisponeringer 2008

Iht. Sametingets budsjett for 2008, kapittel 3.2 Søkerbaserte tilskudd har sametingsrådet fullmakt til å omdisponere inntil 20 % av avsatte midler i budsjettet til de enkelte søkerbaserte formål. Midlene skal disponeres innenfor rammen avsatt til Sametingets søkerbaserte tilskuddsordninger, og Sametingsrådet skal i budsjettåret informere Sametingets plenum om eventuelle omdisponeringer jf. sak 43/07.

Sametingets tilskuddsstyre skal oversende en årlig rapport til Sametingets plenum om forvaltningen av virkemidlene tilskuddsstyret har ansvar for. Rapporten fra Sametingets tilskuddsstyre for 2008 behandles i Sametingets plenum i mai 2008, og det vises også til denne rapporteringen over bruken av de søkerbaserte virkemidlene tilskuddsstyret forvalter.

Totalt viser virkemiddelregnskapet for 2008 et overskudd på kr 6 530 337. De enkelte postene blir presentert og eventuelt kommentert i nedenstående noter. For øvrig vises det til de foranstående kapitlene i årsmeldingen.

På bakgrunn av dette har Sametingsrådet fullmakt til å omdisponere 20 % av den totale søkerbaserte tilskuddspotten i 2008 på kr 85 723 000 som utgjør kr 17 144 600.

Sametingsrådet har i 2008 omdisponert totalt kr 8 307 500 mellom de søkerbasert virkemidlene. Omdisponeringen av midlene skyldes ubrukte midler etter søknadsfristen og i tillegg var det foretatt en del tilbaketreknings og tilbakebetalinger av gitte søkerbaserte tilskuddsmidler.

Sametingsrådet har informert Sametingets plenum om foretatte omdisponeringer via Sametingsrådets beretning om virksomheten i sak 14/08 og

31/08. I tillegg er det i desember 2008 foretatt omdisponering i sak R 124/08 på kr 150 000 til post 10102 stipend til høyere utdanning.

Tabell 1.5

Post	Beskrivelse	Milder som kan omdisponeres	Omdisponert	Sum omdisp.
10004	Læremidler til barnehager		270 000	270 000
10101	Faglig kompetanseheving	700 000	-700 000	0
10102	Høyere utdanning	0	150 000	150 000
10200	Tilskudd til samiske barnehager	3 070 000	-3 070 000	0
Sum opplæring		3 770 000	-3 350 000	420 000
15100	Språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet	66 000	-66 000	0
15200	Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet	1 814 000	-1 814 000	0
Sum språk		1 880 000	-1 880 000	0
20000	Litteratur	380 200	-380 200	0
20020	Billedkunst/duodji	0	516 500	516 500
20030	Teaterformål	83 600	-83 600	0
20040	Barns oppvekstvilkår	33 000	-33 000	0
20060	Samiskspråklige tegneserier	19 700	-19 700	0
200	Samisk kulturutvikling	516 500	0	516 500
21100	Samiske bibliotek tjenester	0	60 000	60 000
211	Samiske bibliotek tjenester	0	60 000	60 000
Sum kulturutvikling		516 500	60 000	576 500
30000	Fiskeri	0	629 000	629 000
30010	Jordbruk	0	2 664 400	2 664 400
30030	Annet næringsliv	0	1 284 600	1 284 600
30040	Interreg	0	732 000	732 000
Sum næringutvikling		0	5 310 000	5 310 000
40000	Samisk kulturminnevern	385 000	-385 000	0
Sum miljø- og kulturvern		385 000	-385 000	0
45000	Helse- og sosialtjenester	2 050 000	-2 050 000	0
Sum helse og sosialsatsing		2 050 000	-2 050 000	0
55100	Barentssamarbeid	170 000	-170 000	0
55200	Annet internasjonalt arbeid/ Urfolksrettigheter	136 000	-136 000	0
Sum internasjonal satsing		306 000	-306 000	0
50000	Samarbeidsavtaler med fylkeskommunene	0	788 000	788 000
50100	Frie Midler – Rådet	0	1 213 000	1 213 000
Sum andre virkemidler		0	2 001 000	2 001 000
Sum omdisponert		8 907 500	-600 000	8 307 500

Note 4 Opplæring

Tabell 1.6

	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
-	Direkte tilskudd	0	0	0	-
-	Søkerbaserte tilskudd	27 296 095	31 153 000	3 856 905	12,4 %
	Sum	27 296 095	31 153 000	3 856 905	12,4 %

Tabell 1.7 Søkerbaserte tilskudd – Opplæring

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
100	Grunnskole og videreg.opplæring- læremiddelutv.	16 170 319	16 718 000	547 681	3,4 %
101	Kompetanseheving	3 792 820	4 250 000	457 180	12,1 %
102	Barnehager	7 332 956	10 185 000	2 852 044	38,9 %
	Sum	27 296 095	31 153 000	3 856 905	14,1 %

Tabell 1.8 Læremiddelutvikling

Tekst	Beløp
Gyldige tilsagn pr. 1/1–08	33 520 142
Budsjett 2008 fra post 100–102	31 153 000
Omdisponering 2008	-3 350 000
Totalt til disposisjon i 2008	61 323 142
Utbetalt i 2008 post 100–102	-27 331 462
Tilbakebetalt tilskudd	418 474
Rest til disposisjon pr. 31/12–2008	34 410 154
Gyldige tilsagn pr. 31/12–2008	-33 903 250
Resultat læremiddelutvikling 2008	506 905

Tabell 1.9 Gyldige tilsagn pr. 31/12–08 og tilbaketrekt/-betalt i 2008

År	Beløp	i %	Tilb.trekt	Tilb.bet.
1997	163 950	0,5 %	0	0
1998	598 050	1,8 %	0	0
1999	0	-	0	0
2000	831 150	2,5 %	0	0
2001	1 078 728	3,2 %	0	0
2002	1 150 724	3,4 %	0	0
2003	1 806 081	5,3 %	179 857	0
2004	1 438 930	4,2 %	0	158 449
2005	2 407 202	7,1 %	321 536	253 345
2006	7 374 601	21,8 %	0	0
2007	7 676 884	22,6 %	0	0
2008	9 376 950	27,7 %	0	6 680
Sum	33 903 250	100,0 %	501 393	418 474

Søkerbaserte tilskudd for opplæring viser et overskudd på kr 3 856 905. Overskuddet skyldes omdisponering (se note 3) på kr -3 350 000 og tilbaketrekking av ikke gjennomførte prosjekter på kr 501 393. Resultatet på søkerbasert tilskudd blir da på kr 506 905. Det avsettes kr 33 903 250 til dekning

av gyldige tilsagn pr. 31. desember 2008. Dette er bevilgede tilsagn til tilskuddsmottakere.

Ved årsregnskapet for 2007 ble det avsatt kr 1 950 000 til kompetanseheving i forbindelse med kunnskapsløftet samisk. Sametinget har inngått avtale med Samisk høyskole for å gjennomføre prosjekter i forbindelse med dette.

Note 5 Språk

Tabell 1.10 Gyldige tilsagn pr. 31/12–08 og tilbaketrekt/-betalt i 2008

	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
-	Direkte tilskudd	47 250 000	47 250 000	0	0,0 %
-	Søkerbaserte tilskudd	2 329 867	4 210 000	1 880 133	44,7 %
	Sum	49 579 867	51 460 000	1 880 133	3,7 %

Tabell 1.11 Direkte tilskudd – Språk

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
150	Tospråklighetstilskudd	42 750 000	42 750 000	0	0,0 %
153	Grunntilskudd til språksentre	4 500 000	4 500 000	0	0,0 %
	Sum	47 250 000	47 250 000	0	0,0 %

Tabell 1.12 Søkerbaserte tilskudd – Språk

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
151	Språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet	1 293 867	1 360 000	66 133	5,1 %
152	Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet	1 036 000	2 850 000	1 814 000	175,1 %
	Sum	2 329 867	4 210 000	1 880 133	80,7 %

Tabell 1.13 Språkprosjekter

Tekst	Beløp
Gyldige tilsagn pr. 1/1–08	3 131 078
Budsjett 2008 – Språkprosj. innenfor forv.omr.	1 360 000
Budsjett 2008 – Språkprosj. utenfor forv.omr.	2 850 000
Omdisponering 2008	-1 880 000
Totalt til disposisjon i 2008	5 461 078
Utbetalte tilskudd i 2008	-2 074 747
Rest til disposisjon pr. 31/12–2008	3 386 331
Gyldige tilsagn pr. 31/12–2008	-3 386 198
Resultat språkprosjekter 2008	133

Tabell 1.14 Gyldige tilsagn pr. 31/12–08 og tilbaketrekt/-betalt i 2008

År	Beløp	i %	Tilb.trekt	Tilb.bet.
2004	90 000	2,7 %	0	0
2005	0	–	0	0
2006	470 650	13,9 %	490 633	0
2007	1 114 548	32,9 %	50 000	0
2008	1 711 000	50,5 %	0	0
Sum	3 386 198	100,0 %	540 633	0

Posten språkprosjekter innenfor og utenfor forvaltningsområdet viser et overskudd på kr 1 880 133. Overskuddet skyldes omdisponering (se note 3) på kr -1 880 000 og tilbaketrekkinger av ikke gjennomførte prosjekter på kr 540 663. Resultatet

på søkerbasert tilskudd blir da på kr 133. Det avsettes kr 3 386 198 til dekning av gyldige tilsagn pr. 31. desember 2008. Dette er bevilgede tilsagn til tilskuddsmottakere.

Note 6 Kultur

Tabell 1.15

	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
-	Direkte tilskudd	51 051 700	51 302 000	250 300	0,5 %
-	Søkerbaserte tilskudd	18 853 063	18 145 000	(708 063)	-3,9 %
-	Kunstneravtalen	4 357 926	4 350 000	(7 926)	-0,2 %
	Sum	74 262 689	73 797 000	(465 689)	-0,6 %

Tabell 1.16 Direkte tilskudd – Kultur

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
202	Samiske kulturhus	7 207 000	7 206 000	(1 000)	-0,0 %
203	Samiske kulturorganisasjoner	224 000	350 000	126 000	56,3 %
204	Samiske festivaler – grunntilskudd	1 761 700	1 806 000	44 300	2,5 %
205	Samisk idrett	2 078 000	2 078 000	0	0,0 %
206	Samisk teater	15 883 000	15 883 000	0	0,0 %
207	Samisk kunst	335 000	335 000	0	0,0 %
208	Samiske publikasjoner	1 668 000	1 668 000	0	0,0 %
209	Mobile bibliotek tjenester	5 907 000	5 907 000	0	0,0 %
210	Museer	15 988 000	16 069 000	81 000	0,5 %
	Sum	51 051 700	51 302 000	250 300	0,5 %

Posten for samiske kulturorganisasjoner viser et overskudd på kr 126 000. Dette skyldes ikke utbetalt tilskudd til DSJ-Doajmmasiebbre Julev-sábme for 2008. Overskuddet på post 204 skyldes tilbakebetaling av tilskudd.

Det er foretatt en avsetning på kr 350 000 til prosjektering og planlegging av kunstmuseum i

Karasjok under post 210 Museer. Midlene er ikke benyttet i 2008 på grunn av at det ennå ikke er inngått oppdragsavtale med Statsbygg for gjennomføring av arbeidet. Resterende kr 81 000 er ubenyttede midler vedrørende museumsreformen.

Tabell 1.17 Søkerbaserte tilskudd – Kultur

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
200	Samisk kulturutvikling	13 004 063	12 366 000	(638 063)	-4,9 %
201	Samiske forlag	2 579 000	2 579 000	0	0,0 %
211	Samiske bibliotek tjenester	270 000	200 000	(70 000)	-25,9 %
212	Investering i samiske bokbusser	3 000 000	3 000 000	0	0,0 %
Sum		18 853 063	18 145 000	(708 063)	-3,8 %

Tabell 1.18 Kulturutvikling

Tekst	Beløp
Gyldige tilsagn pr. 1/1–2008,	11 540 600
Bevilgning i 2008	12 366 000
Totalt til disposisjon i 2008	23 906 600
Utbetalte tilskudd i 2008	-11 536 084
Tilbakebetalte tilskudd	12 500
Rest til disposisjon pr. 31/12–2008	12 383 016
Gyldige tilsagn pr. 31/12–2008	-13 021 079
Resultat samisk kulturutvikling 2008	-638 063

Tabell 1.19 Gyldige tilsagn pr. 31/12–08 og tilbaketrekt/-betalt i 2008

År	Beløp	i %	Tilb.trekt	Tilb.bet.
2001	107 500	0,8 %	0	0
2002	90 000	0,7 %	15 000	0
2003	100 000	0,8 %	117 000	0
2004	157 500	1,2 %	65 000	0
2005	442 500	3,4 %	47 500	0
2006	1 295 100	9,9 %	134 487	0
2007	3 504 329	26,9 %	102 500	0
2008	7 324 150	56,2 %	85 500	12 500
Sum	13 021 079	100,0 %	566 987	12 500

Posten kulturutvikling viser et underskudd på kr -638 063. Det avsettes kr 13 021 079 til dekning av gyldige tilsagn pr. 31. desember 2008. Dette er bevilgede tilsagn til tilskuddsmottakere.

Det er foretatt omdisponering av kr 60 000 til post 211 Samiske bibliotek tjenester og resultatet etter dette er kr -10 000, se note 3.

Tabell 1.20 Samisk kunstneravtale

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
207	Samisk kunstneravtale	4 357 926	4 350 000	(7 926)	-0,2 %
Sum		4 357 926	4 350 000	(7 926)	-0,2 %

Note 7 Næring

Tabell 1.21 Samisk kunstneravtale

	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
-	Direkte tilskudd	2 549 000	2 549 000	0	0,0 %
-	Søkerbaserte tilskudd	22 502 901	21 006 000	(1 496 901)	-7,1 %
-	Duodjiavtale	3 201 083	4 220 000	1 018 917	24,1 %
	Sum	28 252 984	27 775 000	(477 984)	-1,7 %

Tabell 1.22 Direkte tilskudd – Næring

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
301	Duodjiinstitusjoner og organisasjoner	2 549 000	2 549 000	0	0,0 %
	Sum	2 549 000	2 549 000	0	0,0 %

Tabell 1.23 Søkerbaserte tilskudd – Næring

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
300	Næringsutvikling	22 002 918	20 506 000	(1 496 918)	-6,8 %
303	Samiske næringsorganisasjoner	499 983	500 000	17	0,0 %
	Sum	22 502 901	21 006 000	(1 496 901)	-6,7 %

Tabell 1.24 Duodjiavtale

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
300	Duodjiavtale	3 201 083	4 220 000	1 018 917	31,8 %
	Sum	3 201 083	4 220 000	1 018 917	31,8 %

Tabell 1.25 Næringsutvikling

Tekst	Næring	Interreg	Totalt
Gyldige tilsagn pr. 1/1–08	20 447 194	3 661 369	24 108 563
Avsetning til duodjiavtalen pr. 1/1–08	4 001 897		4 001 897
Budsjett 2008	24 726 000	0	24 726 000
Omdisponeringer 2008	4 578 000	732 000	5 310 000
Totalt til disposisjon i 2008	53 753 091	4 393 369	58 146 460
Utbetalte tilskudd i 2008	-19 926 320	-2 695 919	-22 622 239
Tilbakebetalte tilskudd	9 416		9 416
Utbetalt diverse utgifter duodjiavtalen	-360 510	0	-360 510
Rest til disposisjon pr. 31/12–2008	33 475 677	1 697 450	35 173 127
Gyldige tilsagn pr. 31/12–08	-26 594 644	-1 842 484	-28 437 128
Avsetning til næringskombinasjoner pr. 31/12–08	-1 904 000	0	-1 904 000
Resultat næringsutvikling og Interreg i 2008	4 977 033	-145 034	4 832 000

Tabell 1.26 Næringsutvikling

Tekst	Beløp
Gyldige tilsagn pr. 1/1–08	28 110 460
Budsjett 2008	24 726 000
Omdisponering 2008	5 310 000
Totalt til disposisjon i 2008	58 146 460
Utbetalte tilskudd i 2008	-22 622 239
Tilbakebetalte tilskudd	9 416
Utbetalt diverse utgifter duodjiavtalen	-360 510
Rest til disposisjon pr. 31/12–2008	35 173 127
Gyldige tilsagn pr. 31/12–2008	-28 437 128
Avsetning til næringskombinasjoner pr. 31/12–08	-1 904 000
Resultat næringsutvikling 2008	4 832 000

Posten næringsutvikling og duodjiavtalen viser et underskudd på kr -477 984. Dette underskuddet er ikke reelt da det er foretatt omdisponering (se note 3) på kr 5 310 000 og tilbaketrekkinger av ikke gjennomførte prosjekter på kr 2 836 100. Resultatet på næringsutvikling og duodjiavtale blir da på kr 4 832 000. Det avsettes kr 28 437 128 til dekning av gyldige tilsagn pr. 31. desember 2008. Dette er

bevilgede tilsagn til tilskuddsmottakere. I tillegg er det foretatt en avsetning på kr 1 904 000 til næringskombinasjoner – verdiskapningsprogrammet.

Overskuddet på kr 4 832 000 under næringsutvikling skyldes tilbaketrekkinger av eldre tilskuddsmidler på kr 2 836 100, overskudd på duodjiavtalen på kr 1 018 917 og resterende er ubenyttede tilskuddsmidler.

Note 8 Miljø- og kulturvern

Tabell 1.27 Næringsutvikling

	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
-	Direkte tilskudd	1 202 000	1 202 000	0	0,0 %
-	Søkerbaserte tilskudd	2 126 054	2 452 000	325 946	13,3 %
	Sum	3 328 054	3 654 000	325 946	8,9 %

Tabell 1.28 Direkte tilskudd – Miljø- og kulturvern

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
400	Kulturminnevern anlegg	202 000	202 000	0	0,0 %
402	Forskning og dok. grenselosene i Tysfjord	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
	Sum	1 202 000	1 202 000	0	0,0 %

Tabell 1.29 Søkerbaserte tilskudd – Miljø- og kulturvern

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
400	Kulturminnevern	2 126 054	2 452 000	325 946	15,3 %
	Sum	2 126 054	2 452 000	325 946	15,3 %

Tabell 1.30 Kulturminnevern

Tekst	Beløp
Gyldige tilsagn pr. 1/1–08	2 655 300
Budsjett 2008	2 452 000
Omdisponeringer 2008	-385 000
Totalt til disposisjon i 2007	4 722 300
Utbetalte tilskudd i 2007	-1 512 800
Tilbakebetalte tilskudd	16 446
Rest til disposisjon pr. 31/12–2007	3 225 946
Gyldige tilsagn pr. 31/12–08	-3 285 000
Resultat samisk kulturminnevern 2008	-59 054

Tabell 1.31 Gyldige tilsagn pr. 31/12–08 og tilbaketrekt/-betalt i 2008

År	Beløp	i %	Tilb.trekt	Tilb.bet.
2001	0	–	0	0
2002	6 300	0,2 %	6 000	0
2003	49 400	1,5 %	47 600	0
2004	0	–	76 400	0
2005	31 000	0,9 %	57 000	0
2006	525 800	16,0 %	60 000	16 446
2007	1 124 000	34,2 %	37 500	0
2008	1 548 500	47,1 %	0	0
Sum	3 285 000	100,0 %	284 500	16 446

Posten kulturminnevern viser et overskudd på kr 325 946. Dette overskuddet er ikke reelt da det er foretatt omdisponering (se note 3) på kr -385 000 og tilbaketrekking av ikke gjennomførte prosjekter på kr 284 500. Resultatet på kulturminne-

vern blir da på kr -59 054. Det avsettes kr 3 285 000 til dekning av gyldige tilsagn pr. 31. desember 2008. Dette er bevilgede tilsagn til tilskuddsmottakere.

Note 9 Helse- og sosialsatsing

Tabell 1.32 Gyldige tilsagn pr. 31/12–08 og tilbaketrekt/-betalt i 2008

Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
- Søkerbaserte tilskudd	2 034 167	4 400 000	2 365 833	53,8 %
Sum	2 034 167	4 400 000	2 365 833	53,8 %

Tabell 1.33 Søkerbaserte tilskudd – Helse- og sosialsatsing

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
450	Helse- og sosialsatsing	2 034 167	4 400 000	2 365 833	116,3 %
Sum		2 034 167	4 400 000	2 365 833	116,3 %

Posten helse- og sosialsatsing viser et overskudd på kr 2 365 833. Dette overskuddet er ikke reelt da det er foretatt omdisponering (se note 3) på kr -2 050 000, tilbaketrekkinger og -betalinger av ikke gjennomførte prosjekter på kr 642 833. Resultatet på helse- og sosialsatsing blir da på kr 315 833. Det avsettes kr 927 000 til dekning av gyldige til-sagn pr. 31. desember 2008. Dette er bevilgede til-sagn til tilskuddsmottakere.

tatet på helse- og sosialsatsing blir da på kr 315 833. Det avsettes kr 927 000 til dekning av gyldige til-sagn pr. 31. desember 2008. Dette er bevilgede til-sagn til tilskuddsmottakere.

Note 10 Likestilling

Tabell 1.34

Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
- Søkerbaserte tilskudd	630 444	650 000	19 556	3,0 %
Sum	630 444	650 000	19 556	3,0 %

Tabell 1.35 Søkerbaserte tilskudd – Likestillingstiltak

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
651	Likestillingstiltak	630 444	650 000	19 556	3,1 %
	Sum	630 444	650 000	19 556	3,1 %

Søkerbaserte tilskudd på likestillingstiltak viser et overskudd på kr 19 556 i 2008 som skyldes tilbakebetaling av tilskuddsmidler.

Note 11 Internasjonal satsing

Tabell 1.36 Søkerbaserte tilskudd – Likestillingstiltak

Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
- Direkte tilskudd	175 000	175 000	0	0,0 %
- Søkerbaserte tilskudd	44 000	450 000	406 000	90,2 %
Sum	219 000	625 000	406 000	65,0 %

Tabell 1.37 Direkte tilskudd – Internasjonal satsing

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
551	Barents urfolkskontor i Murmansk	175 000	175 000	0	0,0 %
	Sum	175 000	175 000	0	0,0 %

Tabell 1.38 Søkerbaserte tilskudd – Internasjonal satsing

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
551	Barentssamarbeid	80 000	250 000	170 000	212,5 %
552	Annet internasjonalt arbeid	-36 000	200 000	236 000	-655,6 %
	Sum	44 000	450 000	406 000	922,7 %

Posten internasjonal satsing viser et overskudd på kr 406 000. Det er foretatt omdisponeringer på kr -306 000 (se note 3) og tilbakebetaling av til-

skuddsmidler. Resultatet på søkerbasert tilskudd internasjonal satsing etter foretatte omdisponeringer blir da på kr 100 000.

Note 12 Samiske organisasjoner

Tabell 1.39 Søkerbaserte tilskudd – Internasjonal satsing

Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
- Søkerbaserte tilskudd	3 228 787	3 257 000	28 213	0,9 %
Sum	3 228 787	3 257 000	28 213	0,9 %

Tabell 1.40 Søkerbaserte tilskudd – Samiske organisasjoner

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
750	Samiske hovedorganisasjoner	2 452 000	2 451 000	(1 000)	-0,0 %
754	Samiske politiske partier	250 000	250 000	0	0,0 %
755		526 787	556 000	29 213	5,5 %
Sum		3 228 787	3 257 000	28 213	0,9 %

Søkerbaserte tilskudd samiske organisasjoner viser et overskudd på kr 28 213 i 2008 som skyldes tilbakebetaling av tilskuddsmidler.

Note 13 Andre virkemidler

Tabell 1.41 Søkerbaserte tilskudd – Samiske organisasjoner

Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
- Virkemidler til Sametingsrådets disposisjon	5 466 000	3 700 000	(1 766 000)	-47,7 %
- Virkemidler til møtelederskapets disposisjon	2 750 030	2 750 000	(30)	-0,0 %
Sum	8 216 030	6 450 000	(1 766 030)	-27,4 %

Tabell 1.42 Virkemidler til Sametingsrådets disposisjon

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
500	Regionale utviklingsmidler	4 193 000	3 550 000	(643 000)	-15,3 %
501	Frie midler	1 273 000	150 000	(1 123 000)	-88,2 %
Sum		5 466 000	3 700 000	(1 766 000)	-32,3 %

Virkemidler til Sametingsrådets disposisjon viser et underskudd på kr -1 766 000. Post 500 og 501 er tilført omdisponeringer på kr 2 001 000 (se

note 3). Resultatet etter foretatte omdisponeringer blir da på kr 235 000.

Tabell 1.43 Virkemidler til møtelederskapets disposisjon

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
502	Politiske grupper i Sametinget	1 800 027	1 800 000	(27)	-0,0 %
503	Opposisjonens arbeidsvilkår	950 003	950 000	(3)	-0,0 %
Sum		2 750 030	2 750 000	(30)	-0,0 %

Virkemidler til møtelederskapets disposisjon viser et underskudd på kr -30.

Note 14 Andre tiltak som ikke er virkemidler

Tabell 1.44 Virkemidler til møtelederskapets disposisjon

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
800	Konferanser	466 210	750 000	283 790	60,9 %
801	Samiskrelatert statistikk i Norge	300 000	300 000	0	0,0 %
850	Utdeling av priser	89 993	100 000	10 007	11,1 %
899	Evalueringer	489 783	500 000	10 217	2,1 %
Sum		1 345 986	1 650 000	304 014	22,6 %

Overskuddet på post 800 Konferanser skyldes at kommunekonferansen ikke ble gjennomført i 2008. Ungdoms- og skolekonferansen er gjennomført som planlagt i 2008, men det ble benyttet kr 133 790 mindre enn budsjettert.

Evaluering av tospråkelighetsmidlene er påbegynt, men ikke avsluttet. 50 % av kontraktssummen

er utbetalt og resterende er avsatt. Arbeidet med evaluering av bruken av Sametingets virkemidler til helse- og sosialsatsing videreføres til 2009. I desember 2008 ble konkurransegrunnlaget sendt ut, og det er derfor foretatt en avsetning på kr 500 000 til formålet.

Note 15 Samefolkets fond

Tabell 1.45 Virkemidler til møtelederskapets disposisjon

	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
-	Søkerbaserte tilskudd	5 951 560	5 800 000	(151 560)	-2,6 %
-	Utviklings-, utrednings- og dokumentasjonsmidler	3 995 000	4 200 000	205 000	4,9 %
	Sum	9 946 560	10 000 000	53 440	0,5 %

Tabell 1.46 Søkerbaserte tilskudd – Samefolkets fond

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
600	Språkutviklingstiltak	1 965 000	2 000 000	35 000	1,8 %
600	Tradisjonell kunnskap – dok. og formidling	800 000	800 000	0	0,0 %
600	Litteratur	3 186 560	3 000 000	(186 560)	-5,9 %
Sum		5 951 560	5 800 000	(151 560)	-2,5 %

Tabell 1.47 Utviklings-, utrednings- og dokumentasjonsmidler – Samefolkets fond

Post	Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
601	Språkprogram	2 995 000	3 000 000	5 000	0,2 %
601	Dok. og formidling av tradisjonell kunnskap	1 000 000	1 200 000	200 000	20,0 %
Sum		3 995 000	4 200 000	205 000	5,1 %

Tabell 1.48 Samefolkets fond

Tekst	Beløp
Gyldige tilsagn pr. 1/1–08	0
Budsjett 2008	10 000 000
Totalt til disposisjon i 2008	10 000 000
Utbetalte tilskudd i 2008	-3 705 780
Rest til disposisjon pr. 31/12–2008	6 294 220
Gyldige tilsagn pr. 31/12–2008	-5 745 780
Gyldige tilsagn pr. 31/12–2008	-495 000
Resultat Samefolkets fond 2008	53 440

Posten Samefolkets fond viser et overskudd på kr 53 440. Det avsettes kr 6 240 780 til dekning av gyldige tilsagn pr. 31. desember 2008. Dette er bevilgede tilsagn til tilskuddsmottakere.

Tabell 1.49 Samefolkets fond

Avkastning Samefolkets fond	Beløp
Samefolkets fond/innestående pr. 31/12–08	76 951 211
Utbetaling av tilskudd fra bankkonto for Samefolkets fond i 2008	2 662 280
Fratrukket kapital Samefolkets fond	-75 000 000
Sum avkastning 2008	4 613 491

Tabell 1.50 Samefolkets fond

Bundne midler Samefolkets fond	Beløp
Avkastning bokført pr. 1/1–2008	35 459 087
Avkastning 2008	4 613 491
Brukt av Samefolkets fond i 2008	-9 946 560
Sum opparbeidet avkastning pr. 31/12–2008	30 126 018

Note 16 Driftsutgifter politisk nivå

Tabell 1.51 Samefolkets fond

Benevnelse	Res 31/12	Bud 2008	Avvik	i %
Plenum, grupper og komitéene	9 239 309	9 000 000	(239 309)	-2,7 %
Sametingets møtelederskap	1 107 946	1 250 000	142 054	11,4 %
Sametingets kontrollkomite	27 171	361 000	333 829	92,5 %
Samisk parlamentarisk råd	757 109	1 200 000	442 891	36,9 %
Sametingets tilskuddstyre	1 009 046	1 000 000	(9 046)	-0,9 %
Sametingsrådet	8 684 880	6 435 000	(2 249 880)	-35,0 %
Sametingets språkstyre	142 249	350 000	207 752	59,4 %
Samisk språknemnd	897 178	1 000 000	102 822	10,3 %
Sametingets ungdomspolitisk utvalg	407 556	325 000	(82 556)	-25,4 %
Sum driftsutgifter	22 272 444	20 921 000	-1 351 444	-6,5 %

Driftsutgifter politisk nivå viser et underskudd på kr -1 351 444.

Medgåtte utgifter for Sametingets plenum, Sametingets komitéer og Sametingsgruppene er slått sammen til en post. Underskuddet på kr -239 309 skyldes høyere reiseutgifter og godtgjørelser enn forutsatt.

Overskuddene i Sametingets møtelederskap, Sametingets kontrollkomité, Samisk parlamentarisk råd og Sametingets språkstyre skyldes i hovedsak mindre aktivitet enn forutsatt.

Sametingsrådet viser et underskudd på kr -2 249 880. Dette skyldes i hovedsak arbeidsgivers andel av pensjonspremie til Statens pensjonskasse. Denne kostnaden ble totalt på kr 1 744 035 for sametingsrådets medlemmer i periodene 2007 og 2008. Det var ikke tatt høyde for disse utgiftene ved

budsjetteringen. I tillegg har sametingsrådet hatt høyere aktivitetsnivå enn forutsatt og dermed økte reiseutgifter. Sametingets møtelederskap er også belastet med pensjonspremie på kr 256 451. I følge Forskrift om pensjonsordning for sametingsrepresentanter (nr. 1323 2003–11–07)§8 skal utgifter til pensjoner og pensjonsordningens administrasjon dekkes ved pensjonspremier. Den del av pensjonsutgiftene som ikke dekkes av foretatte trekk på 2 % fra heltidspolitikerens lønn skal dekkes over Sametingets budsjett.

Det er foretatt en avsetning på kr 310 000 til pågående prosjekter/aktiviteter innenfor samisk terminologi arbeid i Samisk språknemnd. I tillegg avsettes det kr 258 750 til dekning av gyldige tilsagn pr. 31. desember 2008.

Note 17 Driftsutgifter administrativt nivå

Tabell 1.52 Samefolkets fond

Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
Driftsutgifter administrasjon	62 923 048	63 071 000	147 952	0,2 %
Sum	62 923 048	63 071 000	147 952	0,2 %

Regnskapet for drift administrasjon viser et overskudd på kr 147 952 i forhold til budsjettet. Det

er foretatt avsetninger for periodiserte utgifter og inntekter, jfr. note 21 og 23.

Note 18 Investeringer

Tabell 1.53 Samefolkets fond

Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
Generelle investeringer	921 809	1 147 000	225 191	19,6 %
Rullering IKT-utstyr	822 628	600 000	(222 628)	-37,1 %
Verktøy tilskuddsforvaltning	199 905	200 000	95	0,0 %
Inventar og utstyr til vitenskapsbygget	8 400 000	8 400 000	0	0,0 %
Vedlikehold av Sametingsbygningen	900 000	900 000	0	0,0 %
Voteringsanlegg	1 200 000	1 200 000	0	0,0 %
Sum	12 444 342	12 447 000	2 658	0,0 %

Prosjektet verktøy tilskuddsforvaltning videreføres i 2009 og er i tillegg utvidet med elektronisk mottak av søknader, jfr. Sametingets budsjett 2009, sak 40/08, kapittel 15.2.1 Bedre service til brukerne. Det er foretatt en avsetning på kr 220 000, jfr. note 23.

Det er også foretatt en avsetning på kr 7 671 196 til finansiering av inventar og utstyr i de deler av det nye vitenskapsbygget i Kautokeino som Sametinget skal benytte. Planlagt innflytting er sommeren 2009.

Hele budsjett for 2008 til vedlikehold av Sametingsbygningen er avsatt. Total avsetning pr. 31. desember 2008 er nå på kr 1 784 596 til fremtidige vedlikeholds- og reparasjonsutgifter av Sametingsbygningen.

Det er gjennomført konkurranse og leverandør er valgt for anskaffelse av ordstyrer- og voteringsanlegg til plenumssalen. Installering skal iht. kontrakt gjennomføres våren 2009, og det er derfor foretatt en avsetning på kr 1 186 216.

Note 19 Spesielle prosjekter

Tabell 1.54 Samefolkets fond

Benevnelse	Res 2008	Bud 2008	Avvik	i %
Bedre service til brukerne	95 949	100 000	4 051	4,1 %
Rettighets- og ressursforv.lover og andre lovprossesser	903 459	921 162	17 703	1,9 %
Geografisk informasjonssystem – GIS	675 187	675 000	(187)	-0,0 %
Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen – læreplan	1 931 843	2 000 000	68 157	3,4 %
Samisk korrekturprogram – Divvun	2 599 957	2 600 000	43	0,0 %
Samisk byggverk Sirbma	251 381	250 000	(1 381)	-0,6 %
Verdiskapningsprogrammet	919 329	975 000	55 671	5,7 %
Neiden ortodokse gravplass i Skoltebyen	300 000	300 000	(0)	-0,0 %
Sum	7 677 105	7 821 162	144 057	1,8 %

Regnskapet for spesielle prosjekter viser et overskudd på kr 144 057 i forhold til budsjettet.

Det er foretatt avsetning på kr 5 192 600 til videreføring av samisk korrekturprogram Divvun II. Iht. Sametingets budsjett 2009 er prosjektet videreført til 2010 for å utvikle korrekturprogram på sørsamisk. Videre skal det i 2009 utredes alternativer for drift, vedlikehold, utvikling og fremtidig institusjonstilknytning. Styringsgruppen for Divvun II prosjektet har også gjort vedtak om å utlyse offentlig konkurranse for å anskaffe samisk talesyntese, primært for nordsamisk, men med opsjon for 2

andre språk. Utviklingen av samisk talesyntese planlegges gjennomført innenfor den gjenstående tidsramme og innenfor eksisterende budsjetterammer for Divvun II prosjektet.

Det er foretatt en avsetning på kr 117 166 til Neiden ortodokse gravplass i Skoltebyen. Videre er det foretatt en avsetning på kr 360 288 vedrørende verdiskapningsprogrammet iht inngått kontrakt med Høgskolen i Finnmark og Asplan Viak AS – etablererskole for næringskombinasjoner og samisk reiseliv.

Note 20 Kundefordringer

Tabell 1.55 Samefolkets fond

Spesifisering av kundefordringer	Beløp
Ordinære kundefordringer	297 096
Avsetning tap på fordringer	-65 000
Sum ordinære kundefordringer	232 096
Fordringer departementer – Reindriftsforvaltningen	2 000 000
Fordringer departementer – avkastning Samefolkets fond	4 613 491
Sum kundefordringer	6 845 587

Note 21 Andre fordringer

Tabell 1.56 Samefolkets fond

Spesifisering av andre fordringer	Beløp
Reise- og lønnsforskudd	139 143
Forskuddsbetalte utgifter	158 545
Ikke-utfakturerte befaringsinntekter	750 000
Sum andre fordringer	1 047 688

Note 22 Avsetning vedlikehold av Sametingsbygningen

Tabell 1.57 Samefolkets fond

Annen langsiktig gjeld	Beløp
Avsetning vedlikehold Sametingsbygningen	1 784 596
Sum annen langsiktig gjeld	1 784 596

Note 23 Øvrige avsetninger

Tabell 1.58 Samefolkets fond

Spesifisering av øvrige avsetninger	Note	Beløp
Igangsatte, men ikke ferdigstilte prosjekter/arbeid som må overføres til 2009:		
Kunstmuseum i Karasjok	6	350 000
Verdiskapningsprogrammet	7	1 904 000
Evaluering av tospråklighetsmidler	14	238 157
Evaluering av helse- og sosialmidler	14	500 000
Prosjekter Samisk språknemnd	16	310 000
Ordstyrer- og voteringsanlegg til plenumssalen	18	1 186 216
Inventar og utstyr til Vitenskapsbygget i Kautokeino	18	7 671 196
Divvun II – samisk korrekturprogram	19	5 192 600
Etablererskole for næringskombinasjoner og samisk reiseliv	19	360 288
Neiden ortodokse gravplass i Skoltebyen	19	117 116
Bedre service til brukerne	19	220 000
Andre avsetninger:		
Periodisering av diverse utgifter/avsetning for ikke mottatte regninger	16 og 17	1 339 088
Sum øvrige avsetninger		19 388 661

Note 24 Egenkapital

Tabell 1.59 Samefolkets fond

Egenkapital	Beløp
Egenkapital pr. 31/12–2007	-5 616 005
Egenkapital pr 31/12–2008	-8 314 962
Endring egenkapital	2 698 957

Endringen i egenkapital tilsvarer resultatet/overskuddet for 2008.

Vedlegg 2

Sak 26/08

Sametingets rapport til ILO for perioden fram til mai 2008

I 1994 ble ILO informert om en avtale mellom Sametinget og den norske regjering, som førte til at både Sametinget og regjeringen leverte egne rapporter, noe som belyste meningsforskjellene når det gjelder anvendelsen av ILO-konvensjon nr. 169 i Norge.

Sametinget ønsker å understreke hvor viktig den etablerte rapporteringsmekanismen mellom den norske regjering og Sametinget er. Sametingets syn er at det bare er gjennom en åpen og tydelig dialog vi kan komme frem til løsningene vi har mest behov for, og rollen til ILO er svært velsett og verdsatt i denne prosessen. ILO kritiske kommentarer til regjeringens opprinnelige forslag til finnmarkslov var således en sterkt medvirkende årsak til at lovforslaget ble endret og at man fant en omforent løsning som Sametinget kunne slutte seg til. Sametinget vil understreke at Finnmarksloven er basert på et kompromiss, der vesentlige krav fra Sametinget i henhold til folkeretten ble satt til side.

Førrige rapport fra Sametinget var i sin helhet viet regjeringens forslag til finnmarkslov. Denne saken burde derfor være godt kjent for ILO, og det er naturlig for Sametinget gi en kort oversikt over de viktigste endringer som ble gjort i lovforslaget. Sametinget vil også knytte noen kommentarer til de forutsetninger og forventninger som ble stilt av Sametinget i vårt vedtak der vi sluttet oss til det reviderte finnmarkslovsforslaget, og til hvilken oppfølging disse så langt har fått av norske myndigheter.

Sametinget ønsker også å legge frem noen kommentarer til «Avtale om prosedyrer for konsultasjoner mellom Sametinget og statlige myndigheter» som fulgte i kjølvannet av den nye finnmarksloven, samt om våre erfaringer med praktiseringen av denne. Videre vil vi omtale regjeringens forslag til minerallov og Sametingets standpunkt om nødvendigheten av at det innføres et særlig urfolksvederlag i henhold til ILO-konvensjon nr.169 artikkel 15 nr. 2. Rapporten vil også kort omtale den nye planloven.

På flere områder har norske myndigheter og Sametinget en ulik fortolkning av bestemmelser i ILO-konvensjon nr. 169 både når det gjelder rekkevidde og materielt innhold. Sametinget vil derfor særlig fokusere på bestemmelsene i landrettighetskapitlet da særlig på artiklene 13 til 15.

Avslutningsvis vil Sametinget knytte noen kommentarer til inkorporering av ILO konvensjon nr. 169 i Norge.

Når det gjelder andre spørsmål som tas opp i ILO-konvensjon nr. 169, ønsker Sametinget generelt å henvise til tidligere rapporter og komme tilbake til dem i senere rapporter.

2 Finnmarksloven (Særlig ILO-konvensjon nr. 169 – landrettighetskapitlet)

Finnmarksloven ble vedtatt i Stortinget i mai 2005 og trådte i kraft 01.07. 2006 (Lovens kapittel 5 omkartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter trådte i kraft 14. mars 2008.) Sametingets plenum ga forut for Stortingsvedtaket sin enstemmige tilslutning til lovforslaget i mai 2005.

Det er foretatt omfattende og grunnleggende endringer i Regjeringens opprinnelige forslag. Lovforslagets ånd og prinsipper er endret fra å fokusere på spørsmålet om allmennhetens rettigheter til naturressursene i Finnmark til å fastslå at det overordnede formålet med loven er å særlig sikre samisk kultur, med reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsniv.

Dette betyr at alle lovens bestemmelser må leses på bakgrunn av formålsbestemmelsen og det grunnsynet og de hensyn som etter den skal tillegges særskilt vekt. Dette betyr også at det grunnsynet som Samerettsutvalgets bygget sine forslag på nå delvis er tatt inn i loven.

Dette har vært et av Sametingets hovedkrav, i likhet med kravet om at folkeretten skulle få en sentral rolle i lovforslaget. Det har vært stor enig-

het i Sametinget om at ILO-konvensjonen skulle gjennomføres i norsk rett ved inkorporering og gis forrang foran norske lover. Justiskomiteens innstilling medfører en delvis inkorporering eller gjennomføring av konvensjonen innenfor lovens virkeområde. Konvensjonen får ikke forrang foran andre lover, slik som konvensjonene som nevnes i Menneskerettsloven har. Men forslaget innebærer likevel at Justiskomiteen har imøtekommet Sametingets krav om inkorporering ved at urfolkskonvensjonen får forrang foran finnmarkslovens bestemmelser hvis domstolene kommer til at bestemmelser i loven strider mot konvensjonen. I tillegg følger det av merknadene til loven at konvensjonen vil være en viktig rettskilde ved fortolkningen av loven.

Finnmarksloven inkluderer ikke bestemmelser om de fornybare marine ressurser. Sametinget fikk ikke gjennomslag for konkrete bestemmelser om sjøsamenes rettigheter til fiske og andre fornybare ressurser. Justiskomiteens kommentarer til finnmarksloven innebærer likevel en erkjennelse av at fiske er en viktig del av samisk kultur, og stortingsvedtaket omfattet en instruks til regjeringen om raskt å sette i gang et arbeid for å klargjøre rettighetssituasjonen på kysten av Finnmark.

Sametinget har med finnmarksloven fått et virkemiddel for å påvirke arealforvaltningen i fylket som vi ikke har hatt tidligere. Selv om bestemmelsen om Sametingets retningslinjer etter vårt syn ikke burde inneholdt noen departemental kontroll, så ser vi på dette som en aksept av Sametingets rolle som forvalter av de samiske interesser og verdier. Det er også andre steder i loven hvor det ideelt sett ikke burde vært behov for kontroll fra statlig hold. Sametinget har hele veien forutsatt at organet skal være selvstendig og ikke være underlagt statlig styring. Sametinget har ikke klart å få gjennom alle våre forslag vedrørende dette.

Når det gjelder ressurser inneholder finnmarksloven enkelte endringer som er i tråd med Sametingets ønsker. Bygdene og ressursbruken som bygdefolk har, er blitt anerkjent gjennom adgang til særskilt rett til utnyttelse av fornybare ressurser i bygdens tradisjonelle områder. Denne bestemmelsen samt bestemmelsen om lokal forvaltning av slike ressurser vil kunne være et viktig virkemiddel for å sikre fortsatt bosetting i bygdene. Sametinget ville helst sett at lovforslaget bar mer preg av samiske sedvaner og en klar anerkjennelse av det kollektive aspektet av samenes bruk. Når det er sagt mener Sametinget at loven inneholder mange positive forbedringer, spesielt gjelder dette allmennhetens adgang til ressursene. Regjeringens forslag inneholdt en bestemmelse om all-

mennhetens rett til å utnytte ressursene i Finnmark. Lovforslaget er endret fra å omhandle allmennhetens rettigheter til å si at allmennheten har adgang til ressursene, etter tillatelse fra Finnmarkseiendommen. Ved ressursmangel vil lokalbefolkningens bruk kunne gis prioritet, og det er en riktig og viktig presisering.

Etableringen av Finnmarkseiendommen markerer et historisk skille i forvaltningen av grunn og ressurser i Finnmark. Samene sikres en lovfestet deltakelse i styringen av grunn og ressurser, og en anerkjennelse av grunneierretten ved at samene ikke konsekvent er i mindretall og kan være med på å avgjøre hvilke tiltak som er nødvendige for å sikre fremtiden for kommende samiske generasjoner.

Statskog SFs forvaltning har også hatt kommersielle mål og har ikke hatt som formål å styrke lokalbefolkningens rådighet over sine ressurser. Finnmarksloven setter en stopper for at det overskuddet Statskog SF har hatt hvert år ved salg av ressursene, forsvinner ut av fylket. Finnmarkseiendommen skal ivareta forvaltningen av ressursene og få inntektene av salg av fiske- og jaktkort. Det samme gjelder de mineralene som tilhører grunneier. Disse vil fra lovens ikrafttredelse tilhøre Finnmarkseiendommen, som vil gi tillatelser til undersøkelser og utvinning av mineralressurser.

Når det gjelder mineraler innebærer finnmarkslovsvedtaket videre at det skal legges vesentlig vekt på hensynet til samisk kultur med reindrift, utmarksbruk, næringer og samfunnsliv. Dette betyr at Sametingets lange kamp for å få en regel om særskilt vektlegging av samiske hensyn ved mineralutvinningssaker endelig har medført resultater. Dette gjelder likevel ikke i hele det samiske området, men kun i Finnmark fylke.

Finnmarkslovsaken inneholder svært viktige prinsipielle avklaringer. Fremover vil grunnlaget for vurdering av samiske interesser i saker som angår bruken av utmarka ikke lenger være avhengig av om en saksbehandler kjenner til og har vilje til å vurdere samiske hensyn.

Forslaget om Finnmarkskommisjon og særdomstol er svært viktige fremskritt. Det bygger på kjente prinsipper. Ikke alle positive elementer fremkommer direkte av lovteksten. Kommisjonen skal fastslå etablerte rettigheter etter gjeldende nasjonal rett etter § 29 og hvis man leser merknadene så nevnes samiske sedvaner spesielt som en del av grunnlaget for kommisjonens avgjørelser.

Sametinget ville selvfølgelig helst sett at lovforslaget bar ennå sterkere preg av samiske sedvaner og en klarere anerkjennelse av det kollektive aspektet av samenes bruk.

Finnmarksloven er ikke ideell, det gjenstår mange spørsmål som vi må følges opp av statlige myndigheter. Den kanskje største begrensningen i Finnmarksloven er at den kun gjelder en del av det tradisjonelle samiske området i Norge. Finnmarksloven er vedlagt denne rapporten som vedlegg 1.

Sametinget fremhever følgende:

Sametinget ber ILO vurdere om Finnmarkslovens § 29 er i samsvar med artikkel 14 i ILO-konvensjon nr. 169 om samenes rettigheter til eierskap og besittelse av de landområder der de tradisjonelt lever, skal anerkjennes.

Da Finnmarksloven er et kompromiss, ber Sametinget ILO vurdere hvordan man på en bedre måte kan ivareta samenes bruks- og eiendomsrett i områder utenfor Finnmark.

3 Sametingets forutsetninger og oppfølging i forbindelse med Finnmarksloven

Sametinget gjorde følgende enstemmige vedtak forut for Stortingets vedtakelse av finnmarksloven:

«Sametinget viser til Justiskomiteens utkast til innstilling O.nr.80 (2004–2005) om lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven), av 9. mai 2005.

Sametinget konstaterer at Finnmarksloven er et viktig fremskritt i sikringen og anerkjennelsen av samenes rettigheter til land og naturressurser etter intern rett og folkerett.

Finnmarksloven fører sammen samenes fortid, nåtid og fremtid. Loven bygger på en erkjennelse av behovet for forsoning mellom staten og samene for tidligere tiders urett, og behovet for å sikre at samenes mangfoldige kultur og levesett skal bestå også i fremtiden.

Det framheves at Finnmarksloven markerer et historisk skille når det gjelder de prinsipper forvaltningen av grunn og ressurser i Finnmark skal bygge på. Finnmarkslovens grunnsyn er at forvaltningen av grunn og naturressurser i Finnmark særlig skal sikre samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv. Dette grunnsynet og den prinsipielle anerkjennelsen av samenes rettigheter, er selve fundamentet for Finnmarksloven, og vil forhåpentligvis gi virkninger for tilsvarende prosesser om samenes og andre urfolks rettigheter i andre områder og i andre land.

Det konstateres at lovforslaget anerkjenner at samene gjennom sin bruk etter alders tid har etablert rettigheter til grunn og ressurser i Finnmark, og at disse rettighetene består og skal kartlegges

og sikres ved egne prosesser. Den tradisjonelle samiske utmarksbruken har ved denne loven fått sin første lovmessige anerkjennelse, noe som har vært av stor betydning for Sametinget.

Sametinget vil framheve at Finnmarkskommissjonen og særdomstolen skal bygge sine avgjørelser på gjeldende rett, hvor spesielt samiske sedvaner og rettsoppfatninger og folkeretten er viktige rettskilder. En slik anerkjennelse av samisk sedvanemessig bruk vil bidra til at kommende generasjoner samer sikres en trygg framtid med bakgrunn i deres forfedres bruk av deres tradisjonelle områder.

Sametinget vil framheve det positive i at loven gir ILO-konvensjon nr. 169 om urfolks rettigheter forrang foran Finnmarksloven hvis lovens bestemmelser strider mot konvensjonen. Finnmarksloven innebærer dermed at Norge klart gir konvensjonen den status urfolks menneskerettigheter bør ha i landets lovgivning.

Sametinget vil understreke den grunnleggende betydningen av at staten overfører grunnbokshjemmelen og rådigheten til grunn og ressurser til et nytt selvstendig organ, der Sametinget er en likeverdig part.

Sametinget konstaterer at loven innebærer en anerkjennelse av Sametinget som forvalter av de samiske verdiene ved at Sametinget skal gi retningslinjer for hvilke hensyn som skal tas av både statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter ved endringer i bruken av utmarka. Ved vurderinger av om det skal tillates gruvedrift i Finnmark, skal det legges vesentlig vekt på hensynet til samisk kultur med næringer og utmarksbruk.

Sametinget konstaterer at samene har rettigheter til fiske og andre fornybare marine ressurser i de kystnære samiske områdene. Det samiske kyst- og fjordfiske må sikres. Det framheves derfor som særlig viktig at det svært raskt gjennomføres en utredning om samers og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark, som følges opp med lovfestede rettigheter og en utvidelse av Finnmarkskommissjonens mandat til også å identifisere rettigheten til fiske.

Det slås fast at sikring av samiske rettigheter, etter internrett og folkerett, i østsamiske og kystnære samiske områder er neste skritt i rettighetsarbeidet i Finnmark. Sametinget vil videre understreke at arbeidet med disse spørsmål skal igangsettes snarlig og prioriteres.

Sametinget forventer at det igangsettes en helhetlig gjennomgang av relevant lovgiving slik at også disse er i samsvar med formål til folkeretten og Finnmarksloven.

Sametinget vil fremheve at Stortinget har tatt Norges folkerettslige forpliktelse om å konsultere det samiske folk ved arbeidet med Finnmarksloven på alvor, og at dette er nytt i forhold til landets konstitusjon. Sametinget vil videre framheve at konsultasjonene har vært svært nyttige i arbeidet med å finne frem til et forslag som Sametinget kan samtykke til. Sametinget kan på denne bakgrunn gi sitt samtykke til at Justiskomiteens flertallsinnstilling fremmes for Stortinget slik den forligger, og tilrår Stortinget å vedta innstillingen.»

Vedtaket må leses i sammenheng og inneholder en rekke forutsetninger for hvilke oppfølgende tiltak som må settes i verk av statlige myndigheter gjennom konsultasjoner med Sametinget.

4 Statlig oppfølging, lovnader/hva som faktisk har blitt gjort

Sametinget vil i det følgende knytte noen kommentarer til hvilken oppfølging som faktisk har blitt gjort siden vedtakelsen av finnmarksloven i 2005.

Marine ressurser /fiske i sjøen

Stortinget fattet følgende vedtak i forbindelse med vedtagelsen av finnmarksloven:

«Stortinget ber Regjeringen snarest mulig foreta en utredning av samer og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark, herunder minimumskvote for båter under ti meter, og fremme en oppfølgende sak om dette for Stortinget.»

Regjeringen ga Fiskeri- og kystdepartementet i oppdrag å sørge for at Stortingets anmodningsvedtak ble fulgt opp. Fra januar til juni 2006 ble det i henhold til prosedyrer for konsultasjoner mellom Sametinget og Statlige myndigheter avholdt tre konsultasjonsmøter mellom Sametinget, og Fiskeri- og kystdepartementet, med Arbeids- og inkluderingsdepartementet som observatør, der temaet var mandat for et ekspertutvalg som skulle utrede samer og andres rett til fisket utenfor Finnmark. Konsultasjonspartene kom til enighet rundt fastsettelse av mandatet og utvalget ble oppnevnt i statsråd 30. juni 2006. Ekspertutvalget valgte å ta navnet Kystfiskeutvalget og ble ledet av tidligere høyesterettsjustitiarius Carsten Smith.

Kystfiskeutvalgets arbeid ble ferdigstilt ved utløpet av desember 2007. Innstillingen ble 18. februar 2008 avgitt og publisert som NOU 2008: 5 Retten til fiske i havet utenfor Finnmark. Innstillingen ble sendt på høring medio april 2008.

Kystfiskeutvalget har i forbindelse med sitt arbeid holdt åpne høringsmøter i alle Finnmarks

kystkommuner. Formålet med høringsmøtene var å innhente informasjon lokalt for å kunne danne seg et inntrykk av lokale fiskeritradisjoner og sedvaner, og innhente innbyggernes synspunkter på gjeldende fiskerireguleringer og aktiviteten i fiskeriene i dag. Utvalget var også interessert i å få eventuelle forslag til endringer i disse reguleringene.

Kystfiskeutvalgets forslag samt andre større saker innen fiskerisektoren vil bli presentert i et eget kapittel i rapportens kapittel 10 med særlig fokus på Sametinget og norske myndigheters ulike fortolkning av ILO-konvensjon nr. 169.

Fiske i Tana og Neiden

Finnmarksloven § 28 gir en anvisning på at det gjennom forskrift kan gis nærmere regler for en lokal rettighetsbasert forvaltning av fisket i vassdragene Tana og Neiden. Sametinget og Miljøverndepartementet har gjennom en konsultasjonsprosess blitt enige om hovedtrekkene i et mandat for et utvalg som skal revidere regelverket for fiske i Tanaelva. Departementet har i konsultasjonsprosessen gitt uttrykk for at utvalget ikke skal ta stilling til rettighetsspørsmål, noe Sametinget har bestridt under henvisning til at ethvert forslag om nye regler for en rettighetsbasert forvaltning av fisket må hvile på en underliggende presumsjon om rettighetsforholdene, slik at nye regler ikke vil være til fortrengsel for underliggende rettighetsforhold.

Østsamene

Den gruppa av samer som vi kjenner under benevnelsen østsamer (også benevnt som skolter) er en folkegruppe som har hatt sine tradisjonelle bosetningsområder i grenselandet mellom Finland, Russland og Norge – og da først og fremst langs elvene Lotta, Tuloma, Notta, Petsamo, Pasvik og Neiden. Østsamene i Neiden har tradisjonelt befolket Neiden siida, et område som i våre dager er delt av statsgrensene. Østsamenes kontroll over og utnyttelse av området har vært basert på opprinnelig okkupasjon, og grensene til nabosiidaene har stort sett vært stabile.

Den tradisjonelle levemåten blant østsamene har vært basert på bruk av områdets ressurser der fiske etter laks i Neiden og Munkelva, sjøfiske, jakt, fangst, mosesanking og reindrift har inngått. Østsamene ble kristnet på 1500-tallet av den russisk-ortodokse kirke, og en liten menighet i Neiden vedlikeholder denne trosretningen. Østsamisk språk har status som en av de samiske hoveddialekter, og står fjernt fra nordsamisk.

Østsamene befinner seg i en utsatt og kulturelt kritisk situasjon. De gikk på kort tid fra å utgjøre majoriteten av befolkningen i sine områder til å bli en minoritet blant annet på grunn av den nasjonale politiske betydningen grensestrøkene hadde Østsamisk kultur er, som følge av en hardhendt assimileringsspolitikk og diskriminering, i ferd med å forsvinne. Slik sett er østsamene i dag den svakeste gruppen blant samer i Norge, og de er i dag svært fåtallige. Samerettsutvalget vurderte på denne bakgrunn flere særtiltak for østsamene. Sametinget viser til at positive særtiltak har en solid forankring i folkeretten og i nasjonal rett. Det vises blant annet i denne sammenheng til at tidligere høyesterettsjustitiarius Carsten Smith har summert det same-rettslige bilde slik han ser Norges nasjonale og internasjonale rettslige forpliktelser ovenfor samene i 13 teser. Punkt 8 lyder:

«Om særtiltak. Samene har krav på positive særtiltak i forhold til den øvrige befolkning i landet, i den grad slike særtiltak er påkrevd for kultur-sikring og kulturutvikling.»

Sametinget foreslo i finnmarkslovsprosessen under henvisning til Samerettsutvalgets forslag at lovbestemmelser som danner grunnlag for å iverksette særtiltak og med et spesielt vern om østsamisk kultur, østsamiske sjølaksefiskeplasser og om østsamenes elvefiske i Neiden skulle inntas i Finnmarksloven (for Finnmarkseiendommen) og i sameloven (for norske myndigheter) Verken Regjering eller Storting har respondert på disse forslagene.

Sametinget slo i sin tilsutning til finnmarksloven derfor fast i mai 2005 fast at sikring av samiske rettigheter, etter intern rett og folkerett, i østsamiske områder er neste skritt i rettighetsarbeidet i Finnmark og understreket samtidig at arbeidet med disse spørsmål må igangsettes snarlig og prioriteres.

Regjeringen har vedtatt at det skal bygges et Østsamisk museum. Museet er under oppføring og det er overført midler til drift av institusjonen. En annen positiv utvikling på det kulturelle/åndelige området, jf. ILO art 5 b, er at Universitetet i Oslo har akseptert et krav om tilbakeføring av skjelett-deler fra 94 individer for gjenbegravelse på den østsamiske ortodokse gravplassen i Neiden, Sør-Varanger kommune. Kravet var støttet av Sametinget, som også har myndighet i spørsmål om tilbakeføring av samisk skjelettmateriale. Sametinget arbeider nå for frigjøring av gravplassområdet fra sekundær aktivitet, noe som vil kreve oppkjøp av en eiendom. Statlige myndigheter må anses å ha ansvar for å bidra til finansiering av et slikt kjøp, jf. ILO 169 art 6 c.

Mineraler

Ved vedtagelsen av Finnmarksloven ble det vedtatt enkelte endringer i minerallovgivningen, noe som riktignok var geografisk avgrenset til Finnmark. Det ble blant annet gitt regler om adgang til en forhøyet grunneieravgift til Finnmarkseiendommen og regler om samiske hensyn som måtte tas i den offentligrettslige forvaltningen. Under finnmarkslovsprosessen var en helhetlig gjennomgang av minerallovgivningen ikke noe eget tema, og selv om endringene i minerallovgivningen er positive skritt, har Sametinget vært tydelig på at det er behov for en helhetlig gjennomgang av minerallovgivningen som gjelder for hele det samiske området og som oppfyller regelen i ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 15 nr. 2.

Sametinget har siden januar 2007 vært inne i en konsultasjonsprosess vedrørende en ny minerallov med Nærings- og handelsdepartementet. I perioden juli 2007 til april 2008 har det ikke vært bevegelse i saken. I denne rapporten vil denne saken bli nærmere behandlet under kapittel 11.

Områdene sør for Finnmark

Samerettsutvalget II leverte i november 2007 sin innstilling for områdene sør for Finnmark. Innstillingen er sendt på ett års alminnelig høring. Sametinget har enda ikke formelt behandlet saken, men vil legge til grunn at lovmessige tiltak sør for Finnmark må være innenfor folkerettslige standarder. Etter Sametingets syn er samerettsutvalgets forslag for områdene sør for Finnmark dårligere enn det som for Finnmarks vedkommende følger av Finnmarksloven.

En utfordring i forhold til Samerettsutvalget II sine konklusjoner synes å være oppfyllelsen av anerkjennelsen av den selvstendige plikten som følger av ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 nr. 1, begge alternativer, ved valg av styringsmodell for områder som skal identifiseres etter artikkel 14 nr. 2. Samerettsutvalget foreslår styringsmodeller for grunnen, som skal identifiseres etter artikkel 14 nr. 2, der samene konsekvent er i en mindretallsposisjon. Det synes videre å være en utfordring å oppfylle retten til deltakelse i den offentligrettslige forvaltning etter artikkel 7 og 15 nr. 1 for områder der det foreslås styringsmodeller der samiske representative organer ikke gis myndighet til å oppnevne styrerepresentanter. Rapporten vil behandle dette nærmere under kapittel 7.

Sametinget ser det som viktig at det nå gjennomføres et grundig og målrettet arbeid for i lov

sikre samiske eiendoms-, bruks- og deltakelsesrettigheter til grunn og ressurser.

Samerettsutvalget II har foreslått tre nye lover. Disse er en kartleggings- og anerkjennelseslov, en hålogalandsallmeningslov (grunneierstyring av områder som skal identifiseres i Troms og Nordland fylker) og en saksbehandlings- og konsultasjonslov. I tillegg foreslår Samerettsutvalget endringer i fjelloven (retten til allmeningsbruk i Sør Norge), bergverksloven, naturvernloven, plan- og bygningsloven, reindriftsloven og friluftslivsloven. Samerettsutvalget har også vurdert behov for lovendringer for kyst og fjordfiske, men overlater til kystfiskeutvalget å foreslå konkrete tiltak på dette området.

Det er det samlede resultatet av de ulike lovprosessene sammenholdt med Norges folkerettslige forpliktelser som vil avgjøre om samiske rettigheter blir tilstrekkelig ivaretatt. Sametinget ser det derfor som viktig at de ulike lovforlagene behandles på en slik måte at de samerettslige sidene fullt ut ivaretas for hele det tradisjonelle samiske området i de beslutningsprosessene som er i gang.

Identifisering og anerkjennelse av landrettigheter

Etter finnmarksloven § 29 skal det opprettes en egen Finnmarkskommisjon som skal identifisere og anerkjenne eiendoms og bruksrettigheter i Finnmark.

Sametinget har gjennomført konsultasjoner med Justis- og politidepartementet og kommet til enighet om forskrift om Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark. Forskriften utfyller reglene i finnmarksloven kapittel om kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter.

Sametinget vil framheve at Finnmarkskommisjonen og særdomstolen skal bygge sine avgjørelser på gjeldende rett, og ser det som positivt at samiske sedvaner og rettsoppfatninger og folkeretten anerkjennes som viktige rettskilder i finnmarksloven. En slik anerkjennelse av samisk sedvanemessig bruk vil bidra til at kommende generasjoner samer sikres en trygg framtid med bakgrunn i deres forfedres bruk av deres tradisjonelle områder. Sametinget legger til grunn at dette bør få virkning også i den generelle rettsanvendelsen for andre domstoler.

Ny planlov

Samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv er under press fra det norske storsamfunnet på

mange måter. Det er derfor behov for regler som sikrer og ivaretar samisk kultur, næringsliv og samfunnsliv i planleggingen i kommuner og fylker.

Arealgrunnlaget har stor betydning for samisk næringsutøvelse og bosetting, for kulturell tilhørighet, og for videreføring og utvikling av samfunnslivet. Tradisjonelle samiske næringsformer forutsetter ekstensiv bruk av store arealer. I forvaltning og utnyttelse av miljø og arealer er det to forhold som er bestemmende. Det ene er en avklaring av retten til grunnen, og det andre er lovverket for miljø- og ressursforvaltning.

Hvordan områdene utnyttes blir i stor grad styrt av miljø og ressurslovgivningen. Sametinget har derfor lagt mye arbeid i å få gjennomslag for sikringen av samiske interesser i en ny plan- og bygningslov. Sametinget har oppnådd enighet med Miljøverndepartementet om ny plandel i plan- og bygningsloven. Der skal arealplanlegging ha som formål å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringer og samfunnsliv. Sametinget gis innsigelsesmyndighet i saker som kan svekke dette formålet. Denne lovendringen er en viktig anerkjennelse av samiske utmarks næringer.

Regjeringen la i februar 2008 fram et forslag til ny plan- og bygningslov Om lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) (plandelen).

Det er fastsatt at Sametinget kan fremme innsigelse dersom en plan får:

«vesentlig betydning for samisk kultur eller næringsutøvelse».

Samiske hensyn er også tatt med som et grunnleggende hensyn ved anvendelse av loven, noe som innebærer at lovens planbestemmelser skal tolkes i lys av dette hensyn. Loven etablerer et godt grunnlag for sikring av det materielle samiske kulturgrunnlaget ved arealplanlegging.

Sametingets retningslinjer om endret bruk av utmark

I henhold til finnmarkslovens § 4 har Sametinget rett til å utarbeide retningslinjer for endret bruk av utmark i Finnmark fylke. Departementet skal formelt godkjenne disse ved å vurdere om de er i samsvar med finnmarksloven i form av en legalitetskontroll.

Sametinget vedtok retningslinjer for endret bruk av meahcci (utmark) i Finnmark fylke i mai 2007. Retningslinjene ble godkjent av Arbeids- og inkluderingsdepartementet 11. juni 2007. Ved utformingen av retningslinjene la sametingsrådet til grunn det prinsipp som nå fremkommer av FNs urfolkserklæring om at endringer eller inngrep

kun kan skje på grunnlag av et frivillig avgitt samtykke basert på god informasjon, og på grunnlag av fremforhandlede vilkår.

Sametinget fremhever følgende:

Sametinget har etterlyst at det også iverksettes et tilsvarende arbeid for Neidenvassdraget, noe som foreløpig ikke har blitt gjort.

Tiltak for å sikre og styrke østsamenes materielle kulturgrunnlag, slik foreslått av Samerettsutvalget og Sametinget, er foreløpig ikke fulgt opp av regjeringen.

Iverksettelse av lovens kapittel 5 om kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter har imidlertid trukket ut i tid. Finnmarkskommisjonen ble formelt opprettet 14. mars 2008. Finnmarksdomstolen er fortsatt ikke etablert.

Finnmarkskommisjonen og særdomstolen skal bygge sine avgjørelser på gjeldende nasjonal rett (§ 29 i Finnmarksloven). Sametinget ber ILO vurdere om dette er tilstrekkelig for å sikre at samiske sedvaner, samiske rettsoppfatninger og folkerettslige standarder vektlegges tilstrekkelig ved avgjørelser i kommisjonen og domstolen.

Ny planlov skal innebære en effektiv oppfølging med en reell deltakelse fra samenes side. Sametinget må derfor sikres virkemidler og ressurser for dette i henhold til ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 6 nr. 1 b og c. Dette har regjeringen ikke lagt opp til.

5 Prosedyrer for konsultasjoner mellom Sametinget og statlige myndigheter, ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 6

Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem. Denne retten er nedfelt i ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 6. ILO har uttalt at:

«the spirit of consultation and participation constitutes the cornerstone of Convention No. 169 on which all its provision are based»

Etter finnmarkslovsprosessen der Sametinget konsulterte direkte med Stortinget etter regjeringens manglende oppfyllelse av konsultasjonsplikten, var Kommunal- og regionaldepartementet og Sametinget er enige om at det var lite formålstjenlig med stadige debatter om hvordan de folkerettslige bestemmelsene om konsultasjoner og deltakelse skulle forstås. Ved å få etablert ordninger og prosedyrer for samhandling mellom Regjeringen og Sametinget kan lignende debatter som den som oppsto i forbindelse med fremleggelsen av finnmarksloven unngås for fremtiden, noe både regje-

ringen og Sametinget vil være tjent med. Konsultasjonsordninger bidrar også til å utvikle en felles forståelse for situasjonen og utviklingstrekkene i samiske samfunn.

På denne bakgrunn ble det i 2004 nedsatt en arbeidsgruppe med deltagere fra Sametinget og Regjeringen som skulle utarbeide et forslag til konsultasjonsprosedyrer. Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget ble underskrevet av kommunal- og regionalministeren og sametingspresidenten 11. mai 2005. Konsultasjonsavtalen ble godkjent av Sametinget 1. juni 2005 og fastsatt ved kongelig resolusjon 1. juli 2005. Konsultasjonsprosedyrene er et viktig skritt for å tydeliggjøre Sametingets plass i styringssystemet i landet og har blant annet til formål å sikre en praktisk gjennomføring av ILO-konvensjon nr. 169, å søke enighet, samt å få en felles forståelse for behovene i samiske samfunn.

For verneplanarbeid av naturområder ble det 31. januar 2007 inngått en avtale mellom miljøvernministeren og sametingspresidenten om retningslinjer for verneplanarbeid etter naturvernloven i samiske områder. Retningslinjene ble godkjent av Sametinget 1. mars 2007. Retningslinjene er en konkretisering og tilpasning av konsultasjonsprosedyrene for et avgrenset saksområde. Retningslinjene sikrer, i tillegg til konsultasjoner med Sametinget om verneforslag, at samiske lokalsamfunn og direkte berørte samer blir involvert i konsultasjonene.

Konsultasjonsprosedyrenes innhold

Konsultasjonsprosedyrene er retningsgivende. Dette innebærer at statlige myndigheter og Sametinget i fellesskap kan velge å fravike prosedyrene på saksområder der det er etablert egne regler som både departementet og Sametinget mener ivaretar urfolksinteressene på en like god måte som konsultasjonsprosedyrene. Statlige myndigheter kan likevel ikke ensidig velge å ikke følge prosedyrene.

Konsultasjonsprosedyrenes virkeområde er både generelle saker, som lovforslag og forskrifter, og beslutninger i enkeltsaker som «vil kunne påvirke samiske interesser direkte». I saker hvor det er uklart om samene påvirkes direkte vil det være naturlig å ta utgangspunkt i Sametingets egen vurdering av hva som er en direkte påvirkning og om de ønsker at det skal iverksettes konsultasjoner. Prosedyrene gjelder for statlige myndigheter, dvs. regjeringen, departementene og underliggende statlige organer. Konsultasjonsplik-

ten kan omfatte alle ideelle og materielle former for samisk kultur.

Konsultasjonsplikten synliggjør at statlige myndigheter i god tro faktisk skal søke å oppnå enighet med Sametinget. Prosedyrene er et viktig verktøy som bidrar til å sikre at avgjørelser fattes med legitimitet i den samiske befolkningen gjennom deres folkevalgte organ. Dette innebærer at Sametinget skal ha en mulighet til å ha reell innflytelse på prosessen og resultatet. Det er av denne grunn gitt bestemmelser som krever at Sametinget får full informasjon på alle stadier av prosessen, samt at Sametingets syn skal følge saken videre.

Konsultasjonsavtalen er i sin helhet lagt ved denne rapporten som vedlegg 2.

Praktiseringen av konsultasjonsprosedyrene

Når det gjelder praktiseringen av avtalen og av ILO-konvensjon nr.169 artikkel 6, har Sametinget gjennomført konsultasjoner med statlige myndigheter i mange saker. En slik styrking som setter Sametinget, som samenes folkevalgte organ, i stand til fullt ut å delta i samme omfang som befolkningen for øvrig og på alle beslutningsnivåer har ikke skjedd etter inngåelsen av konsultasjonsavtalen.

Sametinget har hatt flere gode konsultasjonsprosesser og flere departementer har etter konsultasjonsavtalen erkjent at Sametinget må konsulteres med sikte på å oppnå enighet. Konsultasjonsprosessen med Miljøverndepartementet for ny plan- og bygningslov tjener som et godt eksempel på hvordan konsultasjoner kan gjennomføres med full informasjon i alle stadier og med vilje fra begge parter til å oppnå enighet.

Dessverre er ikke konsultasjonene om ny plan- og bygningslov en gjennomgående erfaring. Regjeringen valgte å avslutte konsultasjonen om strukturtiltakene for fiskeflåten uten at det var en gjensidig forståelse fra partene om at det ikke var behov for videre konsultasjoner, uten at departementet hadde gitt full informasjon om alle relevante forhold på alle stadier i behandlingen av saken, og uten at aktuelle tiltaksvirkninger for samiske fiskerier sett i forhold til folkerettslige forpliktelser var vurdert. Dette selv om Statsråden lovet å «... utarbeide et notat der det redegjøres for hvorledes aktuelle forslag kan påvirke samiske interesser og da sett i forhold til folkerettslige forpliktelser» (jf. protokoll fra konsultasjonsmøte 26.02.07). Regjeringen valgte også å legge fram forslag til ny reindriftslov uten at konsultasjonene med Sametinget var avsluttet og uten at Sametinget var gitt full

informasjon om regjeringens vurderinger og forståelser av foreslåtte lovendringer.

Sametinget har videre registrert at det ikke ble avholdt konsultasjoner om blant annet nasjonal helseplan og forvaltningsplanen for Barentshavet. Sametinget har opplevd utfordringer i forbindelse med at handlingsrommet for reelle konsultasjoner fra statlig side i en del sammenhenger har vært svært lite eller ikke tilstedeværende, ved at beslutningene i realiteten allerede er fattet i regjeringen. Sametinget kan ha forståelse for at det kan være krevende å etablere enighet internt i regjeringen om store og sammensatte saker. Sametinget mener dette likevel ikke kan gå på bekostning av at det gjennomføres reelle konsultasjoner.

Sametinget fremhever følgende:

Konsultasjonsavtalen hviler på et partnerskapsperspektiv mellom Sametinget og statlige myndigheter. For reelt å kunne opptre som en likeverdig partner i konsultasjonene, må Sametingets virkemidler (means) og ressurser (resources) etter artikkel 6 nr. 1 b og c styrkes. Dette er ikke fulgt opp av regjeringen etter inngåelsen av konsultasjonsavtalen.

Selv om Sametingets stilling er styrket på generelt grunnlag ved at flere departementer har blitt mer bevisst på å inkludere Sametinget i viktige prosesser, har Sametinget flere eksempler på brudd på både konsultasjonsavtalen og konsultasjonsforpliktelsen i ILOkonvensjon nr. 169 artikkel 6 fra statlige myndigheter.

Et gjennomgående problem i flere større ressurslovsaker har vært at statlige myndigheter aktivt har søkt å avgrense mot urfolksrettigheter ved å henvise disse til parallelle eller etterfølgende særprosesser, noe som i realiteten innbærer en fraskrivelse av ansvar i enkeltdepartementer og en fraskrivelse av de forpliktelser staten har overfor samene som utfolk etter folkeretten.

6 Konsultasjonsprosedyrer for budsjett, ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 7 (og 6)

Avtalen om konsultasjonsprosedyrer omfatter ikke budsjettfastsetting. Det er en felles forståelse mellom regjeringen og Sametinget at prosedyrer for budsjettfastsetting til Sametinget skal avklares i en egen prosess. I 2006 ble det satt ned en interdepartemental arbeidsgruppe med medlemmer fra departementene og Sametinget som skulle se på Sametingets formelle stilling samt utarbeide forslag til budsjettprosedyrer. Arbeidsgruppen leverte sitt forslag i mars 2007.

Arbeidsgruppen vurderte i sin rapport tre ulike modeller for budsjettprosedyrer, rapporten vedlegges.

«Modell 1 tar utgangspunkt i dagens budsjett-rutiner og konsultasjonsprosedyrene. Modellen innebærer at det etableres nærmere regler for gjennomføring av konsultasjoner om budsjettet til samiske formål. Modellen innebærer videre at det om våren legges fram en egen stortingsmelding om situasjonen og utviklingsbehov i det samiske samfunnet, der regjeringen vil kunne gi Sametinget mer forpliktende signaler om hvordan regjeringen ser for seg oppfølgingen av bl.a. Sametingets budsjettbehov, tiltak angitt i Faglig analysegruppes rapport og enighetspunkter mellom Sametinget og regjeringer fra ulike konsultasjonsmøter siste år. Den endelige fordelingen av bevilgninger til samiske formål presenteres imidlertid når statsbudsjettet legges fram i oktober.

Arbeidsgruppens medlemmer fra Sametinget mener at denne modellen ikke kan anses å være innenfor de folkerettslige krav som stilles for konsultasjoner av tiltak av direkte betydning for samene og for Sametingets rett til å fremme og kontrollere egen økonomisk, sosial og kulturelle utvikling.

Modell 2 tar utgangspunkt i at det overføres til Sametinget en viss prosentandel av statsbudsjettet til samiske formål. Modellen bygger på forutsetningene om at samene har rett til selvbestemmelse og rett til å prioritere over sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.

Arbeidsgruppens medlemmer fra departementene mener at en slik modell ikke er realistisk å få til.

Modell 3 tar utgangspunkt i forholdet til kommuner og fylkeskommuner i budsjettssammenheng, samt i kjente årlige hovedforhandlinger mellom staten og næringsorganisasjoner innen jordbruket og reindriften. Modellen vektlegger også at staten og Sametinget er likeverdige partnere, jf. konsultasjonsprosedyrene. Modellen innebærer at det i likhet med for eksempel kommuneopplegget og reindriftsforhandlingene legges fram en stortingsproposisjon om våren, og legger således til rette for at de budsjettmessige rammene til samiske formål er avklart i god tid før en går over i nytt budsjettår. Dette medfører at det også aktivt legges til rette for bedre saksbehandling i Sametinget, at Sametinget kan føre gode prosesser i forhold til de institusjonene de har ansvaret for og for øvrig i det sivile samiske samfunnet om prioriteringer innenfor de økonomiske rammene. På bakgrunn av denne samlede vurderingen av modellene mener arbeidsgruppen at modell 3 (forhand-

linger) best ivaretar de hensyn som arbeidsgruppen har lagt vekt på i utformingen av nye budsjettprosedyrer.»

I den nærmere begrunnelse for modell 3 heter det videre i arbeidsgrupperapporten:

«Hele arbeidsgruppen er enig om at modell 3 først og fremst legger vekt på praktiske løsninger som oppfyller forpliktelsene til konsultasjoner i henhold til ILO-KONVENSJON NR. 169 artikkel 6, og hvor artikkel 7 gir supplerende støtte til slike prosedyrer.»

En oppfølging av forslaget til budsjettprosedyrer gjennom egne konsultasjonsprosesser har så langt ikke funnet sted. På det halvårlege konsultasjonsmøtet mellom Sametingspresidenten og Statsråden med ansvar for samesaker 12. januar 2007 ga imidlertid statsråden uttrykk for at i regjeringens prinsippmelding om samepolitikken, som er under utarbeidelse, så vil denne saken følges opp med at regjeringen vil velge en løsning som tar utgangspunkt i modell 1. Dette hadde ikke vært gjenstand for konsultasjoner med Sametinget. Sametinget har avvist denne løsningen med henvisning til at den etter Sametingets syn ikke vil være en løsning som er innefor rammene som følger av ILO-konvensjon nr. 169 artiklene 6 og 7. Sametinget forstår prosessen fra nedsettelse av arbeidsgruppe, til arbeidsgruppens forslag og endelig avtale om budsjettprosedyrer, som en og samme konsultasjonsprosess, der regjeringen underveis ikke ensidig kan beslutte hvilke løsning det skal konsulteres om.

Sametinget fremhever følgende:

En oppfølging av forslaget til budsjettprosedyrer gjennom egne konsultasjonsprosesser har så langt ikke funnet sted.

7 Deltakelse i den offentligrettslige forvaltning, ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 15

I sin folkerettslige vurdering av regjeringens opprinnelige forslag til finnmarksloven har professorene Geir Ulfstein og Hans Petter Graver vist til at ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 15 innebærer en rett for samene til å delta i den offentligrettslige forvaltning av ressursene i sine områder, blant annet under henvisning til at om artikkel 15 ikke innebærer annet enn det som ville følge av en anerkjent eierposisjon etter ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 nr.1, ville regelen i artikkel 15 ha liten selvstendig betydning. En rett til deltakelse i den offentligrettslige forvaltning vil også gjelde der

samene har bruksrettigheter etter det andre alternativet I artikkel 14 nr. 1.

«Artikkel 15 krever at samenes rett til ressurser på de områder de befolker skal være den samme som den rett til ressurser en eier generelt har etter norsk rett, samt at de skal sikres innflytelse og deltakelse over beslutninger som treffes av myndighetene med hensyn til ressursutnyttelsen.» [...] «...Skal loven oppfylle artikkel 15 må dessuten samene sikres deltakelse i offentlige beslutninger om offentligrettslige avgjørelser som berører deres rettigheter.»

Videre heter det:

«Deltakelsesrettighetene som må tilstås er sterkere enn alminnelige partsrettigheter i forvaltningsloven. Dette følger av at bestemmelsen direkte taler om «participate in the use» i motsetning til for eksempel artikkel 15 nr. 2 som taler om «consult these peoples» og artikkel 6 som taler om «consult the peoples concerned». Etter ordlyden er det nærliggende å legge til grunn at urfolket må være representert i de organer som treffer vedtak og forestår forvaltningen av ressurser på urfolkets områder».

Norske myndigheter har foreløpig unnlatt å ta direkte stilling til denne fortolkningen og har ikke respondert direkte på Sametingets innspill om å ta stilling til regelen i artikkel 15. Dette gjelder blant annet i spørsmålet om forvaltningen av vernede områder i samiske områder, der Sametinget har bedt om at det opprettes egne forvaltningsstyrever for forvaltningen av de vedtatte vernebestemmelsene og hvor Sametinget også oppnevner representanter i styrene.

Selv om norske myndigheter ikke har tatt stilling til fortolkningen av ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 7 nr. 1 og 15 nr. 1 finnes det likevel eksempler på at det er gjennomført forvaltningsordninger som sikrer samisk deltakelse i den offentligrettslige forvaltningen. Dette gjelder regelen om Sametingets retningslinjer for endret bruk av utmark i finnmarksloven. Andre eksempler er Sametingets innsigelsesadgang etter den nye planloven og Sametingets oppnevning av representant i regionale rovviltnevnder som forvalter rovviltpolitikken.

Sametinget fremhever følgende:

Sametinget er for øvrig av den formening at selv om konsultasjoner etter ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 6 og 15 nr. 2 vil kunne omhandle forhold av offentligrettslig karakter, kan det likevel vanskelig sies at konsultasjoner ivaretar forpliktelsene etter artikkel 15 nr. 1 om deltakelse i den offentligrettslige forvaltningen av naturressursene, og for den del den mer generelle forpliktelse

sen om deltakelse etter artikkel 7 nr. 1 i implementering, gjennomføring og evaluering av nasjonale og regionale utviklingsplaner og programmer.

8 Identifisering og anerkjennelse av samiske rettigheter, ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 nr. 2

Opprettelsen av en kommisjon og domstol i Finnmark som skal identifisere eiendoms og bruksrettigheter var et vesentlig moment for Sametinget i finnmarkslovsprosessen. Det innebærer en historisk innarbeidelse av regelen i ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 nr. 2 i norsk rett. Samerettsutvalget II har i sitt forslag fulgt opp denne utvikling og foreslått liknede regler sør for Finnmark. For Sametinget er det helt avgjørende at dette følges opp i form av konkrete lovmessige tiltak.

ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 nr. 2 er en selvstendig plikt for statlige myndigheter som skal lede frem til at eierrettighetene effektivt vernes og sikres. Samisk deltakelse i forvaltningsordninger fritar ikke for denne plikten som vil måtte tilpasses etter identifisering er foretatt der man kommer til at det foreligger eiendomsrett.

Sametinget fremhever følgende:

En stadig tilbakevendende problemstilling for Sametinget er at statlige myndigheter gjør inngrep i områder der rettighetene ikke er identifisert. Sametinget har sterke prinsipielle innvendinger mot irreversible inngrep slik som ekspropriasjon som har blitt foretatt i områder der rettighetene ikke er identifisert. Dette kombinert med at identifisering tar lang tid er noe som oppleves som en belastning for rettighetshaverne. Norske myndigheter har derfor en sterk oppfordring til å få gode identifiseringsordninger på plass i hele det samiske området samt å utvise varsomhet i den offentligrettslige forvaltningen, spesielt med tanke på arealinngrep.

9 Anerkjennelse av samisk bruks og eiendomsrett, ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14

Anerkjennelsen av eiendoms og bruksrettigheter etter ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 nr. 1 er en selvstendig plikt for statlige myndigheter.

Artikkel 14. nr. 1 omhandler urfolks eiendomsrett og bruksrettigheter til områder som de enten har brukt sammen med andre eller har bodd i eller brukt på en dominerende måte.

Sentralt i artikkel 14 nr. 1 er derfor skillet mellom land et urfolk «traditionally occupy» og land «not exclusively occupied by them». Professorene Ulfstein og Graver uttalte i sin vurdering av regjeringens opprinnelige finnmarkslovsforslag at:

«Det er i den forbindelse grunn til å fremheve at begrepet occupy omfatter både det å bo i og det å utnytte et område. Det at også andre har utøvd en bruk i et område, vil derfor ikke i utgangspunktet medføre at befolkningen av området ikke har vært eksklusiv, med mindre de andre også har befolket området ved både å bo i og utnytte det.»

I proposisjonen til finnmarksloven er det slått fast at det i Finnmark finnes både eiendoms- og bruksrettigheter. Etter konsultasjonen med Sametinget ble det i finnmarksloven § 5 slått uttrykkelig fast at samisk bruk er rettighetsskapende, noe som innebærer at den til tross for at staten har oppfattet den som en tålt bruk, skal gi grunnlag for både eiendomsrett og bruksrett. Disse rettighetene må nå identifiseres. Løsningen som er valgt i finnmarksloven innebærer derfor etter Sametingets syn at samene inntil dette er gjort må sies å eie så store områder i fylket at de ikke kan være i en konsekvent mindretallsposisjon ved styringen av grunnen

10 Særlig om marin sektor, ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 15, jf. 13

Samisk fiske har de senere årene blitt sterkt skadelidende på grunn av sammenhengen mellom en feilslått fiskeriforvaltning og dens konsekvenser for økologiske forhold. Etter et tiår med omtrent fritt fiske i mange samiske fjordstrøk, innførte myndighetene såkalte fartøyskvoter høsten 1989. Blant årsakene nevnes selinvasjonene i årene 1979–88, kongekrabbeinvasjonen og overfiske fra trålflåten. Det er en kjensgjerning at samisk fiske i dag er truet og at stadig flere samiske fiskere har mistet og stadig mister retten til å fiske.

Situasjonen for de samiske fiskerier har de senere år vært kritisk. Under overleveringen av Kystfiskeutvalgets innstilling uttalte utvalgslederen tidligere høyesterettsjustitiarius Carsten Smith at :

«Flere faktorer har frembrakt den nåværende kritiske situasjon for sjøsamene. Men vesentlig blant de kulturelt nedbrytende faktorer har vært en hundreårig fornorskningsspolitikk, som rammet sjøsamene med særlig tyngde. Staten har nå en mulighet – og antakelig den siste sjansen – til å rette opp en del av skadevirkningene av denne politikken.»

Konsultasjonene om Kystfiskeutvalgets mandat og prosedyrer for samhandling i årlige fiskerireguleringer

I tilknytning til konsultasjonene mellom Sametinget og Fiskeri- og kystdepartementet om Kystfiskeutvalgets mandat ble det avholdt et administrativt konsultasjonsmøte om prosedyrer for samhandling i årlige fiskerireguleringer. Det ble her avdekket svært ulike oppfatninger vedrørende hvilke folkerettsregler som er relevante for marin sektor. Departementet gikk så langt som å hevde at ingen del av ILO-konvensjon nr. 169 gjelder for marin sektor. Sametinget har understreket at dette er en åpenbar feiltolkning som ligger til grunn for departementets standpunkt. I tillegg til at reglene om konsultasjoner i konvensjonens første del kommer til anvendelse viser Sametinget også til at statlige myndigheter etter ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 13 nr. 1 plikter å vise:

«... respekt for den særlige betydning for vedkommende folks kultur og åndelige verdier av de landområder og/eller territorier der de lever eller bruker på annen måte, og spesielt de kollektive sidene av dette forholdet.»

En slik respekt skal blant annet komme til uttrykk ved anerkjennelse av retten til urfolk til å delta i den offentligrettslige forvaltning av ressursene etter ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 15 nr. 1. Selv om det henvises til «landområde» i artikkel 15 nr. 1, er det likevel naturlig å tolke bestemmelsen noe videre enn artikkel 14. Det skyldes artikkel 13 nr. 2 hvor det framgår at «landområde» i artikkel 15 skal forstås som også å dekke «... begrepet «territorier», som anses for å omfatte totalmiljøet i områdene hvor urfolket lever eller som de bruker på annen måte.»

Det er naturlig å forstå begrepet totalmiljø som å omfatte marine områder hvor de utgjør en naturlig del av leveområdene til et urfolk; bl.a. gjennom jakt og fiske og annen utnyttelse av naturressursene. Følgelig omfatter rettighetene etter artikkel 15 nr.1 ikke bare naturressursene som befinner seg på landområder, men også ressursene i urfolks tradisjonelle høstingsområder. Samerettsutvalgets folkerettsgruppe foretok en grundig analyse av disse bestemmelsene og konkluderer med at

«... de beste grunner taler derfor for å legge til grunn at også sjøområder er omfattet av bestemmelsene i artikkel 15 og 16 ...».

Også Kystfiskeutvalget har konkludert med at ILO-konvensjon nr. 169 kommer til anvendelse for fisket langs Finnmarkskysten.

Parallelle prosesser innenfor marin sektor, Stortingsmeldingene om strukturvirkemidler og kongekrabbe

Mens Kystfiskeutvalgets utredning pågikk har det foregått tre større parallelle prosesser innenfor marin sektor i Norge. Regjeringen har avlevert to Stortingsmeldinger; en om strukturvirkemidler i fiskeflåten og en om Kongekrabbe. I tillegg har en ny Havressurslov blitt vedtatt. Sametinget har blitt konsultert i alle tre prosesser og har vært sterkt uenig i at regjeringen har skjøvet urfolksspørsmålet foran seg i alle tre prosesser under henvisning til Kystfiskeutvalget som blant annet geografisk hadde et langt snevrere mandat. Sametingets syn har fulgt sakene og er referert i den siste av de tre prosessene, St.meld. nr. 40 (2006–2007) Forvaltning av kongekrabbe under punkt 5.3.2 som lyder:

«Sametinget har gitt uttrykk for at urfolksperspektivet skulle vært inkludert i meldingen, slik regjeringen, etter Sametingets syn, er forpliktet til etter nasjonal rett og folkeretten. Sametinget bemerker at selv om Kystfiskeutvalget er i gang med en utredning, er ikke alle aspekter ved urfolksrettigheter berørt der.

Sametinget kan ikke akseptere at urfolksspørsmålet skyves ut til parallelle og etterfølgende prosesser ved å avvente Kystfiskeutvalgets konklusjoner. Sametinget understreker at Kystfiskeutvalget springer ut av en annen lovprosess, og at utvalgets mandat gjelder samer og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark og inneholder ingen eksplisitt passus om uttak av kongekrabbe. Sametinget kjenner heller ikke til at Kystfiskeutvalget har fått informasjon om at enda et nytt saksområde skal skyves inn under utvalgets arbeid.

Sametinget har videre vist til at Fiskeri- og kystdepartementet i forbindelse med konsultasjonene om Kystfiskeutvalget var opptatt av å begrense utvalgets mandat i størst mulig grad, under henvisning til etterfølgende prosesser. Departementet var helt tydelig på at ordlyden i mandatet skulle være begrenset til fiske, og ikke til viltlevende marine ressurser. Sametinget bemerker at innenfor et kort tidsrom er dette den tredje oppfølgende prosess på rad der Fiskeri- og kystdepartementet ikke ønsker å drøfte urfolksperspektivet i tilknytning til ressursene i havet, men viser til at man avventer konklusjonene fra Kystfiskeutvalget. Både hver for seg og samlet utgjør dette etter Sametingets syn et bevisst brudd på folkeretten fra departementets side.»

Havressursloven

Når det gjelder Havressursloven var det opprinnelig en del av Havressurslovutvalgets mandat å inkludere urfolks rettigheter i utredningen og forslaget. Utvalgets flertall avviste imidlertid dette i praksis, og selv om mindretallet hadde et godt begrunnet votum, ble dette ikke imøtegått av flertallet. Departementet fulgte verken opp mindretallsforslaget eller flertallets manglende oppfyllelse av mandatet, men henviste i stedet til den pågående utredningen til Kystfiskeutvalget. I proposisjonen hadde Sametinget følgende merknad under kapittel 10.4:

«Sametinget har gjennom sin høringsuttalelse og gjennom hele konsultasjonsprosessen gjort det klart at havressursloven må være innenfor udiskutable folkerettslige rammer. For at staten Norge ikke skal bryte sine folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk er det helt nødvendig at havressursloven anerkjenner og sikrer det samiske folks adgang til utnyttelsen av de fornybare marine ressurser, og at samene som urfolk gis adgang til deltagelse i forvaltningen av disse.

Sametinget gjorde det på et tidlig stadium i prosessen klart at statlige myndigheters forpliktelser overfor samene som urfolk er en sentral og viktig del av den helhet loven vil måtte utgjøre, noe som understøttes både av lovens virkeområde og av havressurslovutvalgets mandat. Sametinget har understreket at de samiske rettigheter til havressursene følger av grunnlov, av sedvane og av folkeretten og følgelig ikke kan marginaliseres. Sametinget har framhevet at de deler av havressurslovutvalgets mandat som ikke ble oppfylt hva gjelder samiske rettigheter til havressursene, måtte følges opp i departementets arbeid og konsultasjoner med Sametinget om lovforslaget. Sametinget har klart gitt uttrykk for at det ikke er tilstrekkelig at dette løses ved at man henviser til parallelle eller etterfølgende prosesser.

Sametinget er kritisk til at departementet likevel har valgt en behandlingsform der kun deler av loven skal fremmes, fordi det vil umuliggjøre en nødvendig helhetlig behandling. Sametinget understreker at en slik behandlingsform innebærer at departementet fremmer en proposisjon som er en videreføring av et forslag til en havressurslov som bygger på ufullstendige premisser og heller ikke er tilstrekkelig vurdert. Dette er et forhold som har gjort det svært vanskelig for partene å konsultere seg frem til enighet i denne saken.

Sametinget vil i tillegg understreke at når det gjelder Kystfiskeutvalgets utredning som departementet viser til og de forslag dette vil avsted-

komme, ligger det her flere begrensninger i utvalgets mandat i forhold til det virkeområde en fremtidig havressurslov skal favne over. Det klareste eksempel på dette er de ulike geografiske virkeområder som ligger i forslaget til havressurslov og i Kystfiskeutvalgets mandat. Sametinget viser til at disse begrensningene var noe departementet selv insisterte på blant annet under henvisning til at det ville komme senere lovprosesser, som havressursloven. Departementets valgte behandlingsform av havressursloven vil dermed føre til at man likevel må gjøre oppfølgende lovarbeid både for de områder som omfattes og som ikke omfattes av Kystfiskeutvalgets mandat.

Sametinget har på denne bakgrunn vært helt tydelig på at når departementet likevel ønsker å avvente Kystfiskeutvalgets konklusjoner før disse grunnleggende forhold innarbeides i lovteksten vil det naturligste stadig være at man også avventer med å fremme proposisjonen som sådan, slik at urfolksrettighetene kan innarbeides slik statlige myndigheter er forpliktet til.

Sametingets subsidiære posisjon har innebåret at Sametinget ikke motsetter seg at loven fremmes nå, men at det i proposisjonen framkommer at og hvordan Regjeringen raskt forplikter seg til å følge opp urfolksdimensjonen. Sametinget har funnet grunn til å presisere at en eventuell tilslutning til havressursloven som helhet bare kan gis når det foreligger et proposisjonsforslag på bakgrunn av Kystfiskeutvalgets utredning, og det nødvendige oppfølgende tilleggsarbeid utover Kystfiskeutvalgets nåværende mandat. Avgjørende for Sametingets endelige standpunkt vil her være hvorvidt lovens helhet da omsider vil være innefor udiskutable folkerettslige rammer. Sametinget legger til grunn at departementet i det oppfølgende arbeid snarest utarbeider et grunnlagsmateriale for reelle og substansielle konsultasjoner. Konkrete lovforslag må som et resultat av dette utarbeides og en snarlig og oppfølgende proposisjon må fremmes for Stortinget i inneværende stortingsperiode.»

Kystfiskeutvalgets innstilling

Kystfiskeutvalgets innstilling ble 18. februar 2008 avgitt og publisert som NOU 2008: 5 Retten til fiske i havet utenfor Finnmark. Utvalget har selv sammenfattet sine forslag i 12 hovedpunkter:

1. Det blir fastslått som et prinsipp at folk bosatt ved fjordene og langs kysten i Finnmark har rett til fiske i havet utenfor Finnmark på grunnlag av historisk bruk og folkerettens regler om urfolk og minoriteter.

2. Denne retten til fiske gjelder for alle folkegrupper.
3. Retten omfatter en rett til å fiske til eget forbruk; dernest en rett til å kunne begynne som fiskerinæring; og videre en rett som yrkesfisker til å fiske en mengde som gir økonomisk grunnlag for en husholdning, enten som levevei alene eller sammen med annen næring. Dette er en rett som den enkelte fisker har overfor fiskerimyndighetene, og som ikke krever at fiskeren kjøper en kvote.
4. Retten innebærer at utvalget besvarer spørsmålet om minimumskvote positivt. Minimumskvoten gjelder ikke bare for fartøy under ti meter, men for alle fiskere bosatt i Finnmark.
5. I fjordene er det en særlig rett til fiske for folk som er bosatt ved den enkelte fjord, i loven kalt fjordretten. Et regionalt styringsorgan kan etter en nærmere vurdering åpne for at fiske også kan utøves av andre.
6. Utenfor fjordene har fiskere bosatt utenfor Finnmark rett til fiske på lik linje med finnmarksfiskere.
7. Det blir etablert et regionalt styringsorgan, i loven kalt Finnmark fiskeriforvaltning, der Finnmark fylkesting og Sametinget hver velger tre medlemmer til styret. Dette styringsorganet gir regler om fartøystørrelse og redskapsbruk i havet ut til fire nautiske mil utenfor grunnlinjene.
8. Det regionale styringsorganet vil få myndighet til å motta og fordele kvoter og tillatelser og foreta andre disposisjoner til fremme av fjord og kystfiske i Finnmark. De kvoter som fordeles på denne måten skal være personlige og ikke kunne omsettes.
9. Staten får et lovfestet ansvar for å tilføre det regionale styringsorganet så store ressurser, i form av kapital, kvoter eller fisketillatelser, at det materielle grunnlag for sjøsamisk kultur og annen kystkultur i Finnmark sikres.
10. I tillegg fremhever utvalget flere enkelttiltak som også vil kunne bidra til å styrke fjord- og kystfiske i Finnmark.
11. Eventuelle krav om anerkjennelse av rettigheter i fjord- og kystområdene utenfor Finnmark skal behandles av Finnmarkskommisjonen.
12. Utvalgets forslag innebærer i sum en egen kystfiskesone for Finnmark, i loven kalt Finnmarkssonen.

Sametinget har siden opprettelsen lagt til grunn at samene og den øvrige befolkningen i disse områdene har rettigheter til fiske og andre fornybare marine ressurser i de kystnære områdene Same-

tinget har sett det som avgjørende i at man får en fiskeriforvaltning som bygger på nærhets- og avhengighetsprinsippet. Siden finnmarkslovsprosessen har Sametinget understreket at dette kun kan gjøres gjennom vedtagelsen av konkrete lovbestemmelser som anerkjenner og styrker samers rett til fiske, samt sikrer samenes rett til å delta i den offentligrettslige forvaltning av ressursene.

For Sametinget er det helt avgjørende at man får en lov innenfor udiskutable folkerettslige rammer. Kystfiskeutvalgets forslag til finnmarksfiske lov vil innebære et skritt i riktig retning. Sametinget understreker samtidig at arbeidet med finnmarksfiske loven også må føre til at et arbeid raskt iverksettes for områdene sør for Finnmark, slik Sametinget har lagt avgjørende vekt på.

Sametingets plenum har i mai 2008 foretatt en prinsipiell helhetsvurdering der det forutsettes at Kystfiskeutvalgets innstilling ikke gjøres til gjenstand for omfattende endringer i de kommende høringer og i konsultasjonsprosessen med Sametinget vedtatt å anbefale Stortinget å anta ekspertgruppens forslag etter konsultasjoner med Sametinget.

Sametinget fremhever følgende:

Plikten til å særskilt sikre urfolks rettigheter etter artikkel 15 jf. artikkel 13, stiller også materielle krav til staten ved at den ved fastsettelse av fangstkvantum, fordeling av kvoter og andre reguleringer må ta hensyn til interessene til urfolket.

11 Urfolksvederlag, ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 15 nr. 2

Sametinget er for tiden i konsultasjoner med Nærings- og handelsdepartementet vedrørende ny minerallov. Det er helt avgjørende for Sametinget at loven skal ligge innenfor udiskutable folkerettslige rammer.

Sametinget viser til at Samerettsutvalget allerede i NOU 1994:4 kap. 8 foreslo konkrete regler knyttet til beskyttelse av det materielle kulturgrunnlag for samene, herunder regler om høring og vektlegging av samiske interesser, samt en tidsavgrenset nektingsrett for inngrep. Gjennom finnmarksloven gikk Sametinget likevel inn for de reglene som senere ble en del av bergverksloven, som en del av den helhetlige prosess med selve finnmarksloven. Sametinget var underveis helt tydelig på at rettighetsspørsmål i forhold til mineraler likevel måtte løses i en selvstendig helhetlig prosess, der blant annet finnmarkslovens geografiske begrensninger ikke ble videreført.

Sametinget mener at det som en del av en minimumsløsning må inntas bestemmelser i loven med krav om at partene kommer frem til omforente løsninger gjennom konsultasjoner med Sametinget for undersøkelser og utvinning av mineraler som gjør det vanskeligere for samene å fortsette med å utnytte de aktuelle områdene, og der denne utnyttelsen er vesentlig for samisk kultur. Dette må også ses i sammenheng med bestemmelser om ekspropriasjon. En slik bestemmelse vil være den klareste måten å sikre at loven ikke strider mot forpliktelsene som følger av ILO-konvensjon nr. 169 artiklene 6, 7 og 15 samt SP artikkel 27, jf. artikkel 1.

I henhold til ILO-konvensjonens artikkel 15 nr. 2 er staten forpliktet til å etablere konsultasjonsordninger med urfolk for å avklare om og eventuelt i hvilken utstrekning urfolks interesser kan bli skadelidende ved utforskning eller utnyttelse av undergrunnsressurser og andre ressurser i deres landområder.

Artikkel 15 nr. 2 er spesielt aktuell i forhold til mutbare mineraler og olje og gass. Dette da staten hevder eiendomsretten til mutbare. Bestemmelsen er også særlig aktuell i forhold til bergverkslovens prinsipp om bergfrihet som kort sagt går ut på at alle har rett til å skjerpe, mute og ta utmål, jf. bergverkslovens §§ 3–7 om skjerping, §§ 8–22 om utmål, samt §§ 23–39a om muting. Det kan også tenkes at artikkel 15 (2) kan være relevant i forhold til undersjøiske ressurser i eller utenfor områder hvor det drives samisk kyst- og fjordfiske.

Rådføringsplikten i ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 15 (2) går lengre enn rådføringsplikten i artikkel 6. FNs urfolkserklæring artikkel 32 nr. 2 uttrykker også nødvendigheten av konsultasjoner for å kunne oppnå fritt informert samtykke, særlig ved utnyttning og utvinning av mineraler. I tillegg til dette har artikkel 15 nr. 2 en bestemmelse om urfolksvederlag som har vært viktig for Sametinget.

Slik bestemmelsen i bergverksloven § 42 etter vedtagelsen av finnmarksloven er formulert skal en forhøyet grunneieravgift bare gis for gruver på Finnmarkseiendommens grunn. I henhold til ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 15(2) er det ingenting som tilsier at samiske bygdelag som er tilkjent sin eiendomsrett ihht. finnmarksloven kapittel 5 ikke også har rett på fordeler og kompensasjon for gruveaktiviteten i sine områder. I relasjon til identifiseringsplikten for urfolks eier- og bruksrettigheter i ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14(2), jf. finnmarksloven kapittel 5 om kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter, vil det være inkonsistent at loven legger opp til at det gis for-

høyet grunneieravgift når grunnen er i Finnmarkseiendommens eie, men ikke når grunnen blir overført til de rettmessige identifiserte eierne, som for eksempel et samisk bygdelag. Artikkel 15(2) stiller ikke noe krav om at urfolket må ha del i grunneierretten for et område for at de også har rett på fordeler og kompensasjon. Det er derfor rimelig at også grupper som er anerkjent bruksrettigheter til bestemte former for utmarksutnyttelse, som for eksempel reindrift, også har rett på fordeler og kompensasjon. Det er videre heller ingenting i ordlyden i artikkel 15(2), jf. artikkel 13(2) som innebærer at det geografiske virkeområde for fordel og kompensasjon er snevrere enn for de øvrige delen av artikkel 15, som ikke er begrenset til områder hvor urfolks eierrettigheter skal anerkjennes, men også gjelder områder hvor bruksretten skal sikres. Artikkel 15(2) om fordel og kompensasjon vil derfor også gjelde for bruksrettshavere, som for eksempel reindriftsutøvere og bygdelag. Sametinget ser det derfor som nødvendig at bestemmelsen om urfolksvederlag formuleres slik at den omfatter både eiere og bruksrettshavere i det tradisjonelle samiske området. I denne sammenhengen er det Sametingets klare formening at det må være Sametinget som samenes folkevalgte organ, som forvalter urfolksvederlag i form av fond eller lignende for at det skal kunne komme berørte samer og lokalsamfunn til gode

Sametinget fremhever følgende:

Det har vært liten bevegelse i departementets posisjoner siden konsultasjonsprosessen begynte. Dette dreier seg særlig om bestemmelser av stor viktighet for Sametinget, som samtykke eventuelt lovfesting av konsultasjonsplikt, samiske hensyn utenfor Finnmark, urfolksvederlag, muligheten for vilkår om kompensasjon og inkorporering av ILO-konvensjon nr. 169. Heller ikke spørsmålet knyttet til informasjon/kommunikasjon om rammene for næringsutvikling knyttet til ikke-fornybare ressurser, herunder mineraler, har det vært en utvikling i.

Slik saken nå står med manglende bevegelse og utsikter for store mangler i loven, hva gjelder samiske rettigheter og interesser, vil Sametinget ikke kunne gi sitt samtykke til lovforslaget.

12 Inkorporering av ILO-konvensjon nr. 169

Norge har en dualistisk rettsorden som innebærer at folkerettslige forpliktelser må gjøres til gjenstand for en særskilt gjennomføringsakt gjennom transformasjon eller inkorporasjon. Norges Høyesterett har gjennom sin praksis lagt til grunn et presumsjonsprinsipp som innebærer at norsk rett presumeres å være i samsvar med folkeretten. Ved motstrid vil likevel i praksis den norske rettsregel gå foran også på den sektormonoistiske området da Høyesterett gjennom det såkalte klarhetsprinsippet har gitt anvisning på at den klareste rettsregel vil måtte legges til grunn. Regjeringens begrunnelse for ikke å inkorporere ILO-konvensjon 169 var den gang det sist ble vurdert at konvensjonen var relativt ny og at det forelå lite praksis.

Den relativt breie vurderingen av ILO-konvensjon nr. 169 som er foretatt siden Norge ratifiserte konvensjonen i 1990, og den internasjonale praksisen som har vært av denne konvensjonen burde etter Sametingets syn gjøre det uproblematisk at denne konvensjonen inkorporeres i menneskerettsloven. Regjeringen har i sin tiltredelseserklæring sagt at den vil inkorporere kvinnekonvensjonen i menneskerettsloven. Regjeringen bør samtidig sørge for at ILO-konvensjon nr. 169 tas med. Dermed vil de viktigste menneskerettighetskonvensjonene sikres lik status og et effektivt vern i norsk rett. Et slikt skritt vil også være enda mer påkrevd nå som Norge også har stemt for FNs urfolkserklæring.

Sametinget fremhever følgende:

Sametinget har siden finnmarkslovsprosessen i hver eneste lovprosess inntatt et standpunkt om at ILO-konvensjon nr. 169 må inkorporeres og gis forrang fremfor norsk lov på linje med konvensjonene om sivile og politiske, samt økonomiske sosiale og kulturelle rettigheter.

Praktiske følger av ILO konvensjon 169

Skal målsettinga om å sikre samenes mangfoldige kultur og levesett oppnås, må ILO konvensjonens prinsipper om sikring av det materielle grunnlaget for samisk kultur, språk og næringsliv, gis en vid fortolkning. En slik fortolkning vil i praksis innebære at grunnlaget for levende samiske bygdesamfunn sikres gjennom å sikre næringsgrunnlaget for samiske næringer og en tilfredsstillende infrastruktur, der skoler, barnehager og tilbud til eldre er viktige elementer i det offentlige service-tilbud. I denne forbindelse viser vi til Artikkel 27 i ILO konvensjon 169.

Etter vårt syn er det grunn til å vurdere om dagens samepolitikk oppfylder kravene i denne artikkel, særlig hva angår del 3. En rekke samiske bygdesamfunn står i fare for avfolking som følge av manglende infrastruktur og offentlige serviceinstitusjoner. Etter vårt skjønn har ikke norske myndig-

heter satt inn tilstrekkelige ressurser for å motvirke dette og derved bidra til at ILO konvensjonens målsettinger oppfylles.

Sametinget viser til ILO-konvensjonen 169 artikkel 28, nummer 1, som innebærer en plikt for statlige myndigheter til å gi samiske barn og ungdom opplæring til å lese og skrive samisk – med mindre det ikke er praktisk mulig. Sametinget har enstemmig vedtatt – helt siden 2002 (sak 46–02):

– Alle samiske barn har rett til individuell opplæring i samisk. En slik individuell rett omfatter ikke retten til opplæring på samisk. Sametingets mål er at alle samiske elever får en individuell rett til opplæring på samisk, både i grunnskolen og i videregående opplæring, jamfør plenumssak 46/02 hvor et enstemmig Sameting uttaler at Opplæringslovens § 6.2 må endres til at alle samiske barn – uavhengig av bosted – sikres individuell rett til opplæring i og på samisk. Samiske barns rett til samisk språk må også sikres innenfor skolefritidsordningen (SFO).

Sametinget mener det er praktisk mulig å gjennomføre opplæring i og på samisk, men understreker samtidig at det ikke har vært tilfredsstillende konsultasjoner med sikte på å oppnå denne målsettingen, jf. ILO-artikkel 28, nr. 1, andre setning.

Om ny lov om motorferdsel i utmark og vassdrag

Sametinget er meget kritisk til forslag som Direktoratet for naturforvaltning har lagt fram «Om ny lov om motorferdsel i utmark og vassdrag». Sametingsrådet har også avgitt en høringsuttalelse der man stiller seg sterkt kritisk til forslaget og forutsetter at forslaget blir gjenstand for vesentlige endrin-

ger gjennom regjeringsbehandlingen og konsultasjonene med Sametinget.

Samiske lokalsamfunn vil gjennom forslaget kunne bli skadelidende, da kjøretøy er en nødvendig del i utøvelsen av den tradisjonelle høsting av naturressursene. Sametinget mener lovforslaget ikke ligger innenfor rammene av ILO-konvensjonen og folkeretten, da den vil kunne være til hinder for den tradisjonelle høstingen av naturressursene i samiske lokalsamfunn.

Samerettutvalget hadde i NOU 1997:4 Naturgrunnlaget for samisk kultur en helhetlig tilnærming med forslag til endringer i en rekke lover for å styrke det materielle grunnlaget for samisk kultur. En av de lovene de vurderte og foreslo endringer av var nettopp motorferdselsloven. Disse forslagene ble ikke fulgt opp av regjeringen når den fremmet Ot.prp. nr. 53 (2002–2003) Finnmarksloven. I Sametingets vedtak i sak 19/05 hvor Sametinget gir sitt samtykke til utkast til innstilling fra Stortingets justiskomiteé til Finnmarksloven er en av forutsetningene at:

«Sametinget forventer at det igangsettes en helhetlig gjennomgang av relevant lovgivning slik at også disse er i samsvar med folkeretten og finnmarksloven.

Sametinget fremhever følgende:

Sametinget ser det som en stor svakhet ved lovforslaget at det ikke har foretatt en vurdering av forslaget opp mot folkeretten. Dette medfører at lovforslaget, etter Sametingets mening, strider mot statens forpliktelser etter ILO-konvensjonen ved at det ikke tar nødvendig hensyn til samiske lokalsamfunns tradisjonelle bruk og lokalbaserte virksomheter.

Behandlingen av saken ble avsluttet 30.05.08 kl. 12.35.

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Faks: 22 24 27 86

Opplysninger om abonnement, løssalg og pris får man hos:
Akademika AS
Avdeling for offentlige publikasjoner
Postboks 84 Blindern, 0314 Oslo
E-post: offpubl@akademika.no
Telefon: 22 18 81 00
Faks: 22 18 81 01
Grønt nummer: 800 80 960

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Omslagsbilde:
«Jenta og reinkalven» av Niillas A. Somby

Trykk: 07 Gruppen AS – 05/2009

